วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

JOURNAL OF MANAGEMENT SCIENCE UDON THANI RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2563)

Vol.2 No.1 (January – February 2020)

ISSN 2228-8031 (Print)

ISSN 2697-5300 (Online)

บทความวิจัย

วารสารวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2563)
JOURNAL OF MANAGEMENT SCIENCE
UDON THANI RAJABHAT UNIVERSITY
Vol. 2 No. 1
January – February 2020
ISSN 2228-8031 (Print)
ISSN 2697-5300 (Online)

วารสารวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2563)

วัตถุประสงค์

วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการในกลุ่มสาขาต่าง ๆ ได้แก่ บริหารธุรกิจ การจัดการทั่วไป การบัญชี นิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการการโรงแรมและการท่องเที่ยว และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีและผู้เขียนจากหน่วยงานภายนอก เพื่อเป็นการเผยแพร่และส่งเสริมการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการระหว่างคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และบุคคลทั่วไป โดยบทความที่ได้รับการตีพิมพ์นั้น ล้วนผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์บทความละ 2 ท่าน กำหนดรูปแบบการประเมินโดยผู้ประเมินไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้ประเมิน (Double-blind peer review)

เจ้าของ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

กำหนดการเผยแพร่ 6 ฉบับต่อปี
ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ (กำหนดออกเดือนกุมภาพันธ์)
ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน (กำหนดออกเดือนเมษายน)
ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน (กำหนดออกเดือนมิถุนายน)
ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม (กำหนดออกเดือนสิงหาคม)
ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม (กำหนดออกเดือนตุลาคม)
ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม (กำหนดออกเดือนธันวาคม)

การจัดพิมพ์ ฉบับละ 300 เล่ม

สถานที่พิมพ์ ศักดิ์ศรีอักษรการพิมพ์
เลขที่ 33 ถนนทหาร ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000
โทรศัพท์: 042-341202 โทรสาร: 042-341203

สถานที่ติดต่อ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
อาคาร 3 เลขที่ 64 ถนนทหาร ตำบลหมากแข้ง
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000
โทรศัพท์: 042-211040 ต่อ 1160 โทรสาร: 042-211069

วารสารวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2563)

วารสารวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2563)

รามนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2563)

รองศาสตราจารย์ ดร.กิ่งพร ทองใบ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.เทียมจันทร์ พานิชย์ผลิตไชย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลภัสรดา พิชญาธีรนาถ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐ อมรภิญโญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกฤต ปิติพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชพร มานะจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร สายสีสด	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา ณ หนองคาย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัญฎา สินชื่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รชต สวนสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.ธัญญ์นิธิ จิรพัฒนาพรสิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.อัญชลี โกกะนุช	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

บทบรรณาธิการ

เป้าหมายสำคัญสูงสุดของวารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี คือการนำเสนอบทความจากผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ ดังนั้นทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฯ จึงต้องผ่านกระบวนการทั้งในส่วนของคณะกรรมการกลั่นกรองบทความของวารสารฯ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่ทางกองบรรณาธิการได้กำหนดเป็นกรอบที่จะรับบทความเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ ซึ่งวารสารฯ ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันเป็นปีที่สอง โดยบทความในฉบับนี้เป็นบทความวิจัยทั้งสิ้น 6 บทความ เช่นเดิม และยังคงมีเนื้อหาสาระที่หลากหลาย โดยทางกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่นำเสนอในวารสารฯ นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทั้งในแง่ของการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาองค์กรหรือท้องถิ่น การนำไปกำหนดเป็นนโยบายหรือแม้แต่การวิจัยต่อยอด และขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ได้ติดตามผลงานมาอย่างต่อเนื่อง

ศุภกฤต ปิติพัฒน์
บรรณาธิการ

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Duties of Authors)

1. บทความที่ส่งมาพิจารณาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
3. ข้อมูลในบทความจะต้องเกิดจากผลการทำวิจัยของผู้เขียน ไม่มีการบิดเบือนข้อมูลหรือให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ
3. ผู้เขียนบทความต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่น หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานตนเอง เช่น ภาพ ตาราง หรือข้อความที่เป็นเนื้อหา เป็นต้น รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความตามรูปแบบที่กำหนด
4. ผู้เขียนต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบและขนาดตัวอักษรที่วารสารกำหนดไว้
5. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความ ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการบทความนั้นๆ จริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และหากมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความและแจ้งให้บรรณาธิการได้รับทราบ

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยผ่านการตีพิมพ์จากที่อื่นมาก่อนแล้ว
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความ แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องได้รับทราบ
3. บรรณาธิการมีหน้าที่ในการคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความถูกต้องของระเบียบวิธีวิจัย และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย มาเป็นหลักเกณฑ์ประกอบการตัดสินใจ
4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมินบทความ
5. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง
6. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความทันที เพื่อแจ้งผลตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์
7. หากบรรณาธิการตรวจสอบพบว่า บทความมีการคัดลอกบทความอื่นโดยมิชอบ หรือปลอมแปลงข้อมูลอันเป็นเท็จ และเป็นเหตุให้ถูกถอดถอนบทความ หากผู้เขียนปฏิเสธการถอดถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอดถอนบทความได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนบทความ

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความ ต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

2. หากผู้ประเมินบทความรับทราบว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนบทความ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ

3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญเท่านั้น โดยพิจารณาจากเนื้อหาสาระในบทความว่ามีความสอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของตนเอง

4. หากผู้ประเมินบทความพบว่ามีส่วนหนึ่งส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้กับบรรณาธิการได้รับทราบ

สารบัญ

ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานที่มีผลต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตผลของฟาร์มเกษตรแบบอินทรีย์และแบบเคมีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF SUPPLY CHAIN OPERATION AFFECTING VALUE ADDED PRODUCTIVITY OF ORGANIC AND CHEMICAL FARMING IN NORTHEASTERN REGION

วนิชย์ ไชยแสง[1]
[1]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Vanich Chaisaeng[1]
[1]Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University
(Received: February 3, 2020; Revised: February 21, 2020; Accepted: February 24, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาองค์ประกอบของกิจกรรมการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทานและการเพิ่มมูลค่าผลิตผลของเกษตรกรในฟาร์มแบบอินทรีย์และแบบเคมี 2) ศึกษาตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทาน ที่มีผลต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตผลในฟาร์มเกษตร จากเกษตรกรพื้นที่ปลูกพืช ผัก และผลไม้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ และหนองบัวลำภู โดยการแบ่งเป็นชั้นภูมิ และใช้เลือกตัวอย่างเป้าหมายแบบเจาะจง จำนวน 111 ตัวอย่างจากเกษตรกร โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสำรวจ และค่าสถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลโดยใช้โปรแกรมริสเรลด้วยวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ และทดสอบสมมติฐานหลักแบบฟังก์ชันความกลมกลืน

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบของกิจกรรมการดำเนินงานโซ่อุปทานและการเพิ่มมูลค่าผลิตผลเกษตรกรในพื้นที่เพาะปลูกแบบอินทรีย์และแบบเคมี ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการจัดพื้นที่แปลงเพาะปลูกมากที่สุด กิจกรรมกลางน้ำห่วงโซ่อุปทานของเกษตรกร ทั้งสองแบบให้ความสำคัญกับการคัดเกรดและตัดแต่งผลผลิต โดยกิจกรรมการเพิ่มมูลค่าผลิตผลของเกษตรกรแบบฟาร์มอินทรีย์ จะให้ความสำคัญต่อการมีระบบคุณภาพและมาตรฐานให้กับผลผลิต ซึ่งแตกต่างจากเกษตรกรแบบฟาร์มไม่ปลอดสารพิษที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศูนย์กระจายสินค้าและขนส่ง

2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของฟาร์มเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า สมมติฐานที่ 2 กิจกรรมกลางน้ำห่วงโซ่อุปทาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตผลการเกษตร โดยยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และมีค่าความเชื่อมั่น (R^2) เท่ากับ 0.60 โดยการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานกิจกรรมกลางน้ำ จะมีผลโดยตรงจากการมีฐานระบบข้อมูลเชื่อมโยงโลจิสติกส์ และการมีระบบเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทาน

คำสำคัญ: ห่วงโซ่อุปทาน, การสร้างมูลค่าเพิ่ม, อินทรีย์, เคมี

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study the components of supply chain operation and value added productivity of organic and chemical framing and 2) study the causal relationship model of supply chain operations affecting value-added products in agricultural farms. The target population from the area of growing vegetables and fruits in the northeastern region including Udon Thani, Nong Khai, Bueng Kan and Nong Bua Lam Phu, by stratified sampling and purposive sampling, selected 111 sample from agricultural farms using the survey questionnaire. The statistics used were inferential statistics by path analysis, using the LISREL program with parameter estimation methods and testing the hypothesis of the function by The Maximum Likelihood Fitting Function.

The results revealed that:

1. The components of supply chain operations activities of farmers on organic and chemical farming mostly focused on the activities of arrangement of planting area for cultivation. The middle stream activities of both farmers focused on selection of grades and cutting production. Activities to create value added productivity of farmers in organic farms focused on having quality system and standard of agricultural products but Toxic farmers focused on distribution center and transportation management.

2. A causal relationship of agricultural farms in the northeastern region the results showed that the hypothesis 2: the middle stream activities had a positive influence on value added productivity by statistical significance at the level of 0.05, and confidence value (R^2) 0.60 especially. The middle stream activities will directly affect a database of information systems to link logistics and network of people who involved in the supply chain.

Keywords: Supply Chain, Value Added, Organic, Chemical

บทนำ

ทั่วโลกกำลังตื่นตระหนกกับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมและภัยธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ต่างๆ ทำให้นักเศรษฐศาสตร์ นักธรณีวิทยา นักสังคมวิทยา ให้ความสนใจกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อศึกษาและค้นหาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรื่องของอาหาร ปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าประเภทอาหาร และภาคการเกษตรเป็นอันดับต้นของโลก มีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ให้กับประเทศโดยเฉพาะความมั่นคงในด้านอาหาร (Food Security) การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) ด้านอาหาร เป็นการศึกษากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินงานการเกษตรด้านอาหาร จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อกระบวนการบูรณาการ การวางแผนการจัดหา การผลิต การจัดส่ง เริ่มจากผู้ขายปัจจัยการผลิต

ทุกระดับจนถึงผู้บริโภค เพื่อให้เกิดการไหลเวียนของผลผลิตการเกษตร การดำเนินงานและข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การลดต้นทุนกระบวนการเพาะปลูกที่สร้างความพึงพอใจให้กับเกษตรกร ผู้บริโภค รวมถึงผู้เกี่ยวข้อง และการสร้างคุณค่าเพิ่มให้เกิดความยั่งยืน

จึงเป็นจุดเริ่มต้นของเกษตรกร ที่ต้องเข้าใจกระบวนการและกิจกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตสินค้าเกษตรและผู้เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เริ่มตั้งแต่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินงานของผลผลิตการเกษตรด้านอาหาร จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อกระบวนการบูรณาการ การวางแผน การจัดหา การผลิต การจัดส่ง เริ่มจากผู้ขายปัจจัยการผลิตทุกระดับจนถึงผู้บริโภคทุกระดับ เพื่อให้เกิดการไหลเวียนของผลผลิตการเกษตร โดย Michael E. Porter ที่เขียนไว้ในหนังสือ Competitive Advantage ที่ตีพิมพ์ในปี 1985 ในการวิเคราะห์นี้ หน่วยธุรกิจถูกมองว่าเป็น “ห่วงโซ่แห่งกิจกรรม” (Chain of Activities) ที่สร้างสรรค์คุณค่า (Value) ที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันเหมือนกับโซ่เพื่อส่งมอบคุณค่าทั้งหมดให้กับลูกค้า โดยแต่ละกิจกรรมจะมีส่วนช่วยก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (value added) เป็นตั้งแต่กิจกรรมต้นน้ำ กิจกรรมกลางน้ำการแปรรูปและการผลิตจนกระทั่งผ่านออกมาเป็นสินค้า (Porter, 1980) รวมถึงการควบคุมปัจจัยแวดล้อมในกระบวนการห่วงโซ่อุปทานการเพาะปลูกเกิดประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน และต่อเนื่องจากความสำคัญดังกล่าว การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานของกระบวนการเพาะปลูก ไปจนถึงการนำส่งผลผลิตการเกษตรตั้งแต่ผู้ขายปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้อง กับเกษตรกรและจากเกษตรกรไปสู่ผู้บริโภคคนสุดท้าย ตลอดห่วงโซ่อุปทาน การวิจัยนี้จึงได้นำแนวทางที่ภาครัฐเสนอแนวทางการพัฒนาเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2561 ซึ่งมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทั้งหมดกว่า 63 ล้านไร่ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรของประเทศไทย ปี 2560

ภาค/จังหวัด	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร (ไร่)				
	เนื้อที่ทั้งหมด (ไร่)	ของตนเอง (ไร่)	เนื้อที่ของคนอื่น (ไร่)		
			เช่าผู้อื่น (ไร่)	รับจำนอง/ รับขายฝาก/ ได้ทำฟรี (ไร่)	รวม (ไร่)
รวมทั้งประเทศ	149,253,717	71,593,354	29,228,812	48,431,551	77,660,363
เหนือ	32,506,672	12,324,837	9,866,097	10,315,738	20,181,835
ตะวันออกเฉียงเหนือ	63,858,125	36,962,011	7,650,474	19,245,640	26,896,114
กลาง	31,140,939	10,775,780	11,232,687	9,132,472	20,365,159
ใต้	21,747,981	11,530,726	479,554	9,737,701	10,217,255

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561)

มีผลการศึกษาแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมผักปลอดสารพิษในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดย สกุลรัตน์ ธรรมแสง, สุรนาท ขมะณะรงค์ และ กิมาพร ขมะณะรงค์ (2556) พบว่า เกษตรกรขาดความรู้ด้านการตลาด การสื่อสาร ช่องทางการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความรู้เกี่ยวกับผักปลอดสารพิษ การสร้างความแตกต่างและจุดเด่นในคุณภาพของผลิตภัณฑ์การเกษตรแบบอินทรีย์ รวมทั้งกิจกรรมการกระจายผลิตภัณฑ์ให้ไปสู่และเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้น ทั้งนี้ข้อมูลการจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าการเกษตร โดยเฉพาะพืชผักและผลไม้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนยังมีอยู่น้อยมาก เพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ต้องการศึกษาและผู้สนใจ จากข้อมูลงบประมาณปี 2561 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ลงพื้นที่สำรวจและประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่สำคัญ 3 ชนิด ภายใต้ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ด้วยโปรแกรมการจัดการฐานข้อมูล การประเมินตัวชี้วัดประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์สินค้าเกษตร (ALPI) เป็นเครื่องมือครอบคลุมใน 3 มิติ ได้แก่ ด้านต้นทุน เวลา และความน่าเชื่อถือ

จากการศึกษาข้างต้น การเลือกพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้เกิดกระบวนการดำเนินงานและการเพิ่มผลิตภาพให้กับอุตสาหกรรมภาคการเกษตร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ การเข้าใจลักษณะตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่างๆ ในห่วงโซ่อุปทาน จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า เกิดการจัดการภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง และสร้างความสามารถในการแข่งขันโดยเริ่มจากเกษตรท้องถิ่นตั้งแต่ต้นน้ำ ไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถในระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบของกิจกรรมการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทานและการเพิ่มมูลค่าผลิตผลของเกษตรกรในฟาร์มแบบอินทรีย์ (Organic) และเคมี (Chemical)
2. ศึกษาตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานที่มีผลต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตผลในฟาร์มเกษตร

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้ได้แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ทำการเลือกพื้นที่ของประชากรเป้าหมายจากพื้นที่ปลูกพืช ผัก ผลไม้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 4 พื้นที่ คือ อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ และหนองบัวลำภู ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดแบ่งประชากรทั้งหมดเป็นชั้นภูมิ (stratified sampling) โดยใช้พื้นที่ปลูกพืช ผัก ผลไม้ แยกตามจังหวัดได้ 4 ชั้นภูมิ (L=4) ซึ่งมีความแตกต่างกันตามลักษณะของพื้นที่เพาะปลูก และลักษณะของการส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละจังหวัด จากข้อมูล

สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตร ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชากรแรงงานเกษตรที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี ที่อาศัยในช่วงปีเพาะปลูก จำนวน 8,278,304 คน ในพื้นที่ 4 จังหวัด มีครอบครัวที่ใช้พื้นที่ปลูกพืช 2,168 ครัวเรือน โดยแบ่งเป็นชั้นภูมิตามพื้นที่เพาะปลูกในแต่ละจังหวัด ดังนี้

1) พื้นที่อุดรธานี มีการใช้พื้นที่เพื่อใช้การเกษตร จำนวน 861 ครัวเรือน
2) พื้นที่หนองคาย มีการใช้พื้นที่เพื่อใช้การเกษตร จำนวน 139 ครัวเรือน
3) พื้นที่หนองบัวลำภู มีการใช้พื้นที่เพื่อใช้การเกษตร จำนวน 223 ครัวเรือน
4) พื้นที่บึงกาฬ มีการใช้พื้นที่เพื่อใช้การเกษตร จำนวน 945 ครัวเรือน

ขั้นตอนที่ 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ในแต่ละชั้นภูมิโดยกระจายในแต่ละพื้นที่ทั้ง 4 จังหวัด แบบเจาะจง (purposive) ให้ได้กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ตรงตามข้อกำหนด นำมาใช้เพื่อศึกษาแบบจำลองและเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด รวมทั้งความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ จึงได้กำหนดคุณสมบัติกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ใช้ศึกษา ดังนี้ 1) เป็นเกษตรกรที่เป็นเจ้าของฟาร์มเกษตรหรือเป็นตัวแทนเจ้าของฟาร์มที่ได้รับมอบหมาย 2) เป็นเจ้าของที่ดินหรือเจ้าของฟาร์มเกษตร 3) เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพหลักหรือรองเท่านั้น 4) เป็นเกษตรกรที่เพาะปลูกพืช ผัก และผลไม้ ที่เป็นแบบอินทรีย์และแบบเคมี

ขั้นตอนที่ 3 จากคุณสมบัติและข้อกำหนดทั้ง 4 ประการ เพื่อให้ได้ตัวอย่างเป้าหมายโดยการลงพื้นที่ฟาร์มเกษตรทั้ง 4 จังหวัด ตามเงื่อนไขที่กำหนด แบ่งเป็นฟาร์มของเกษตรกรที่ปลูกแบบอินทรีย์ จำนวน 62 ฟาร์ม แบบเคมี จำนวน 46 ฟาร์ม และแปลงที่เป็นแบบผสมผสาน จำนวน 3 ฟาร์ม รวมทั้งหมดจำนวน 111 ฟาร์ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้ประยุกต์กระบวนการในการพัฒนาและสร้างเครื่องมือวิจัยจากแนวคิดของ Churchill (1979) มาประยุกต์เป็นแนวทางการสร้างเครื่องมือประกอบด้วย 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานที่มีผลต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มของฟาร์มเกษตร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัย ด้วยการปรับปรุงภาษาให้มีความชัดเจนเหมาะสมมากขึ้น จำนวน 22 ข้อ การรวมข้อคำถามซ้ำซ้อน จำนวน 7 ข้อ และการตัดข้อความที่ไม่จำเป็นออก จำนวน 9 ข้อ หลังจากปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามแล้วทำให้เหลือข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 29 ข้อ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกรอบของการสร้างเครื่องมือในการวิจัย รวมทั้งกำหนดขอบเขตของการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมและผลสำรวจเบื้องต้นซึ่ง Churchill (1979) และ Anderson and Gerbing (1988) ได้กำหนดขอบเขตของโครงสร้างองค์ประกอบแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานที่มีผลต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตผลของฟาร์มเกษตร โดยการสร้างรายการหรือข้อคำถามเพื่อใช้สร้างตัวแปร

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือการวิจัยตามโครงสร้างด้านเนื้อหาองค์ประกอบตัวแปร กิจกรรมการจัดการในห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตร ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพตลอดห่วงโซ่อุปทาน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาเครื่องมือวิจัย โดยดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และโครงสร้างที่ใช้เป็นรายการข้อคำถามทั้งฉบับ ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งข้อคำถามควรมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.80 (Anderson and Gerbing, 1988) ทั้งนี้ผลจากการตรวจสอบโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน จากข้อคำถามที่นำมาศึกษาทั้ง 3 องค์ประกอบ เป็นข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.86 แสดงถึงเครื่องมือที่สร้างขึ้นผ่านเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและตรวจสอบการใช้ถ้อยคำภาษา มีความเหมาะสมและสื่อความหมายกับสิ่งที่ต้องการศึกษา

2) การทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยการนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไม่ได้รับเลือกเป็นตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติเหมือนกับตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา (Hair, Black, Babin, Anderson and Tatham, 2006) จำนวน 50 ตัวอย่าง ที่ไม่ได้ถูกสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามการวิจัย

องค์ประกอบกิจกรรม	จำนวนข้อคำถาม	ค่าความเชื่อถือได้
1. กิจกรรมต้นน้ำ	7	0.473
2. กิจกรรมกลางน้ำ	7	0.715
3. การสร้างมูลค่าเพิ่ม	5	0.739
รวม 3 องค์ประกอบ	**19**	**0.836**

วิเคราะห์หาค่าความเชื่อถือได้จากค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Conbrach's Alpha Coefficient) เพื่อให้อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ถ้ามีระดับความเชื่อมั่นที่ 0.5 หรือ 0.6 ขึ้นไป (Murphy & Davidshofer, 1998) ซึ่งเป็นระดับที่ใช้ในการวิจัยขั้นต้น หรือการวิจัยที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าถึงตัวแปร ซึ่งเป็นระดับที่ยอมรับได้ (Roger, 1987; Hong, 2000) ควรมีค่าระดับความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70 ผลการทดสอบได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.836

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อบรรยายคุณสมบัติและลักษณะทั่วไปของตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งเป็นค่าสถิติที่ใช้กับตัวแปรเดียว (Univariate Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายการแจกแจงข้อมูล

3.2 การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (path analysis) การประเมินข้อมูลและข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ ด้วยการทดสอบโค้งปกติของตัวแปร สถิติที่ใช้ทดสอบความโค้งปกติของสถิติ

ตัวแปรเดียว (Univariate statistics) และสถิติตัวแปรพหุนาม (multivariate statistics) ประกอบด้วย ค่าความเบ้ (skewness) และค่าความโด่ง (kurtosis) รวมทั้งค่าสถิติไคสแควร์ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551) การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบจำลองการวิจัยโดยใช้โปรแกรมลิสเรล (Joreskog & Sorbom, 1996) ด้วยวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ และทดสอบสมมติฐานหลักแบบฟังก์ชันความกลมกลืน (The Maximum Likelihood Fitting Function) มีขั้นตอนการทดสอบแบบจำลองของการวิจัย ประกอบด้วย

ขั้นตอน 1 การทดสอบแบบจำลองการวิจัยมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 คือตัวแปรที่ใช้วัดกิจกรรมต้นน้ำ มีจำนวน 7 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 ตัวแปรที่ใช้วัดกิจกรรมกลางน้ำ มีจำนวน 7 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 3 ตัวแปรที่ใช้วัดการเพิ่มมูลค่าผลิตผล มีจำนวน 5 ตัวแปร

ขั้นตอน 2 การปรับแบบจำลองการวิจัย จากผลการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 นำข้อมูลมาปรับแบบจำลอง เพื่อให้มีการประมาณค่าพารามิเตอร์ขึ้นใหม่ โดยการปรับแบบจำลองจะพิจารณาจากค่า Modification Index หรือ MI ผลการวิเคราะห์ค่า MI จะแสดงให้ทราบอย่างคร่าวๆ ว่าหากมีการเพิ่มพารามิเตอร์ในแบบจำลองและทำการวิเคราะห์ใหม่ (สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณา และรัชนีกูล ภิญโญภานุวัฒน์, 2551) แต่ถ้ามีค่าน้อยกว่า -2.58 ควรพิจารณาตัดเส้นนั้นออกจากแบบจำลองแล้ววิเคราะห์ใหม่

ขั้นตอน 3 การประเมินความกลมกลืนแบบจำลองสุดท้ายผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบจำลองการวิจัยโดยโปรแกรมลิสเรล (Joreskog & Sorbom, 1996) ด้วยการประมาณค่าพารามิเตอร์

ขั้นตอน 4 การทดสอบแบบจำลองก่อนปรับและหลังปรับ โดยแสดงผลดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนและทดสอบสมมติฐานแบบ The Maximum Likelihood Fitting Function แบบจำลองจากผลการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 3 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ 19 ตัวแปร

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบความเที่ยงของตัวแปรแฝง (The construct reliability) และค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ และการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันเพื่อเป็นการตรวจสอบความสามารถของตัวชี้วัดองค์ประกอบ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีลักษณะเป็นนามธรรมเพื่อหาความเที่ยงและความตรง

ผลการวิจัย

1. บริบทและสภาพแวดล้อมของเกษตรกรฟาร์มเกษตรอินทรีย์และเคมี

ผลการศึกษาบริบทและข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 บริบทและสภาพแวดล้อมเกษตรกร

n = 111

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	57 คน	51.4
หญิง	54 คน	48.6

ตารางที่ 3 (ต่อ)

n = 111

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพการเกษตรเป็น		
อาชีพหลัก	63 คน	56.8
อาชีพรอง	48 คน	43.2
สถานะภาพ		
เป็นเจ้าของสวน	98 คน	88.3
รับจ้างทำงาน	7 คน	6.3
อื่นๆ เช่น เป็นตัวแทนเจ้าของสวน	6 คน	5.4
ประเภทของผลิตภัณฑ์การเพาะปลูก		
พืช เช่น ข้าวโพด	10 แปลง	9.0
ผัก	54 แปลง	48.6
ผลไม้	6 แปลง	5.4
อื่นๆ	41 แปลง	36.9
ลักษณะของผลผลิตที่ได้		
อินทรีย์หรือปลอดสารพิษ	62 แปลง	55.9
เคมี	46 แปลง	41.4
อื่นๆ ผสมทั้ง 2 แบบ	3 แปลง	2.7
ลักษณะการดำเนินงาน		
รายย่อยไม่มีการรวมกลุ่ม	92 แปลง	82.9
มีการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่าย	19 แปลง	17.1

จากตารางที่ 3 เกษตรกรที่ให้ข้อมูลเป็นชาย ร้อยละ 51.4 หญิง ร้อยละ 48.6 มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ร้อยละ 56.8 มีสถานะภาพเป็นเจ้าของสวนมากที่สุด ร้อยละ 88.3 ผลิตภัณฑ์การเพาะปลูกเป็นผักมีมากที่สุด ร้อยละ 48.6 ลักษณะของผลผลิตเป็นแบบอินทรีย์หรือปลอดสารพิษ ร้อยละ 55.9 แบบเคมี ร้อยละ 41.4 แบบผสมทั้งสองลักษณะ ร้อยละ 2.7 โดยลักษณะการดำเนินงานเป็นแบบรายย่อยไม่มีการรวมกลุ่มมีมากที่สุด ร้อยละ 82.9 และมีการร่วมกลุ่มเพื่อจำหน่าย ร้อยละ 17.1

2. ผลวิเคราะห์องค์ประกอบของกิจกรรมการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานกับการเพิ่มมูลค่าผลิตผลเกษตร

การแจกแจงข้อมูลค่าเฉลี่ยตัวแปรชี้วัดที่ใช้ศึกษาจาก 3 ตัวแปรแฝง ประกอบด้วย กิจกรรมต้นน้ำ กิจกรรมกลางน้ำ และการสร้างมูลค่าเพิ่ม ผลวิเคราะห์ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยตัวชี้วัดตัวแปรกิจกรรมต้นน้ำของฟาร์มเกษตร

ตัวชี้วัด	สัญลักษณ์	ค่าเฉลี่ย		รวม
		อินทรีย์	เคมี	
การจัดพื้นที่ปลูกหรือแปลงเพาะปลูก	INP1	4.58	4.39	4.51
การพัฒนาผลผลิตและใช้เมล็ดพันธุ์	INP2	4.32	3.48	3.99
การบำรุงรักษาดูแลและปรับปรุงดิน	INP3	3.85	3.74	3.83
การจัดหาแหล่งน้ำและระบบจัดการน้ำ	INP4	4.39	4.04	4.24
รูปแบบและการจัดการศัตรูพืช	INP5	4.02	3.59	3.84
วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตการเกษตร	INP6	4.03	3.80	3.93
การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน	INP7	3.65	2.98	3.35

จากตารางที่ 4 เกษตรกรที่เพาะปลูกแบบอินทรีย์และแบบเคมี ให้ความสำคัญในการจัดพื้นที่แปลงเพาะปลูกมากที่สุด คือค่าเฉลี่ย 4.58 และ 4.39 ตามลำดับ ส่วนค่าเฉลี่ยความสำคัญที่น้อยที่สุดของทั้งสองแบบเหมือนกัน ทั้งแบบอินทรีย์และแบบเคมี คือ กิจกรรมการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 และ 2.98 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยตัวชี้วัดตัวแปรกิจกรรมกลางน้ำของฟาร์มเกษตร

ตัวชี้วัด	สัญลักษณ์	ค่าเฉลี่ย		รวม
		อินทรีย์	เคมี	
การคัดเกรดและตัดแต่งผลผลิต	PROC1	3.95	3.78	3.86
การจัดเก็บผลผลิตในโกดังหรือห้องเย็น	PROC2	2.26	2.15	3.22
การรวบรวมผลิตมาจากฟาร์มอื่นๆ	PROC3	1.16	1.20	1.19
การคัดเลือกและจัดเตรียมบรรจุภัณฑ์	PROC4	3.26	2.50	2.93
การตรวจสอบและตรวจนับสินค้า	PROC5	3.77	3.33	3.56
จัดเตรียมสินค้าเพื่อรอการขนส่ง	PROC6	3.48	3.50	3.49
ระบบการขนส่งสินค้าขึ้นรถ	PROC7	3.53	3.26	3.41

จากตารางที่ 5 เกษตรกรทั้งสองแบบให้ความสำคัญกับกิจกรรมกลางน้ำในห่วงโซ่อุปทานมากที่สุดในกิจกรรมการคัดเกรดและตัดแต่งผลผลิต ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 และ 3.78 ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมที่ให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือ การรวบรวมผลผลิตจากฟาร์มอื่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.16 และ 1.20 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยตัวชี้วัดตัวแปรการเพิ่มมูลค่าผลิตผลของฟาร์มเกษตร

ตัวชี้วัด	สัญลักษณ์	ค่าเฉลี่ย		รวม
		อินทรีย์	เคมี	
พัฒนาเพื่อการแปรรูปผลผลิตการเกษตร	OUTP1	3.00	1.61	2.43
มีระบบคุณภาพและมาตรฐานกับผลผลิต	OUTP2	3.19	2.61	2.96
การจัดการศูนย์กระจายสินค้าและขนส่ง	OUTP3	2.84	2.76	2.78
การมีฐานระบบข้อมูลเชื่อมโยงโลจิสติกส์	OUTP4	1.79	1.57	1.67
มีระบบเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องห่วงโซ่อุปทาน	OUTP5	2.53	2.17	2.37

จากตารางที่ 6 เกษตรกรแบบฟาร์มอินทรีย์ให้ความสำคัญต่อการมีระบบคุณภาพและมาตรฐานกับผลผลิตมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 ซึ่งแตกต่างจากฟาร์มเคมีที่ให้ความสำคัญมากที่สุดกับการจัดการศูนย์กระจายสินค้าและขนส่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 ส่วนกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับโซ่อุปทานที่น้อยที่สุดทั้งสองแบบเหมือนกันคือ กิจกรรมการมีฐานระบบข้อมูลเชื่อมโยงโลจิสติกส์ โดยฟาร์มแบบอินทรีย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.79 และฟาร์มแบบไม่ปลอดสารพิษมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.57

3. ผลวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบจำลองการวิจัย

การทดสอบความกลมกลืนของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model fit) ระหว่างข้อมูลที่ได้จากการสังเกตกับตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ ผลวิเคราะห์มีขั้นตอนที่สำคัญประกอบด้วย ผลศึกษาดังนี้

ขั้นตอน 1 ผลการทดสอบแบบจำลองการวิจัยเบื้องต้นจากแบบจำลองที่กำหนด

แบบจำลองการวิจัยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ

1) กิจกรรมต้นน้ำ (input activity) มี 7 ตัวแปรชี้วัด
2) กิจกรรมกลางน้ำ (process activity) มี 7 ตัวแปรชี้วัด
3) การสร้างมูลค่าเพิ่ม (value chain) มี 5 ตัวแปรชี้วัด

รวมทั้งหมด 19 ตัวแปร มีผลการศึกษาจากแผนภาพของแบบจำลองดังภาพที่ 1

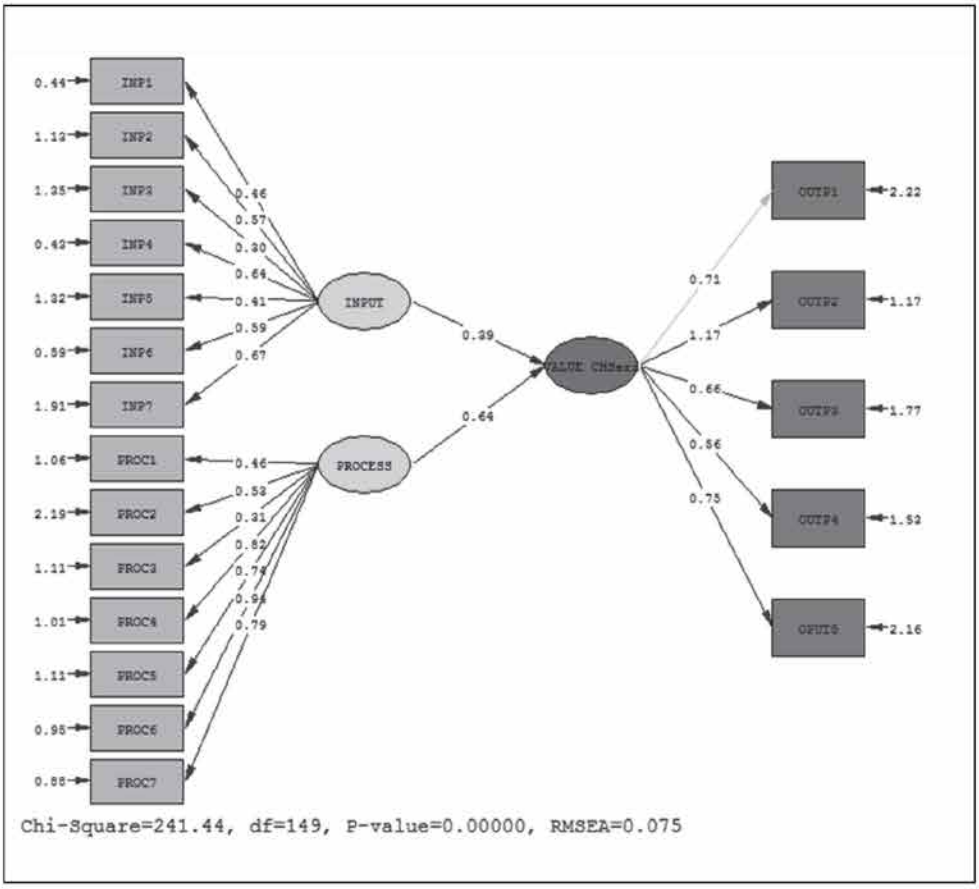

ภาพที่ 1 การประมาณค่าพารามิเตอร์ของแบบจำลองการวิจัย

จากภาพที่ 1 ผลการทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ยังอยู่ในเกณฑ์พอใช้เนื่องจากอัตราส่วนค่าไคสแควร์กับองศาอิสระ มีค่าเท่ากับ 1.62 มีค่าน้อยกว่า 2 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่จากผลวิเคราะห์เบื้องต้นที่ได้แบบจำลองที่กำหนดขึ้นยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ขั้นตอนต่อไปเป็นการวิเคราะห์ผลการปรับแบบจำลอง (Model Modification: MI) เพื่อนำมาใช้ในการปรับแบบจำลองที่กำหนดขึ้น เบื้องต้นให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการนำข้อมูลทั้งหมดมาปรับแบบจำลอง ซึ่งแสดงผลจากการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอน 2 ผลการปรับแบบจำลองการวิจัย

ปรับแบบจำลองคู่ตัวแปรที่มีผลทำให้ค่าไคสแควร์ลดลง เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์ของการยอมรับผลการทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาจากค่า MI นำผลวิเคราะห์มาพิจารณาและได้ตัดตัวแปรชี้วัดของตัวแปร value chin ออกตามขั้นตอนการพิจารณาจากค่า MI ทำให้ตัดตัวชี้วัดออกไป 3 ตัวแปร คือ OUTP1 OUTP2 และ OUTP3 และได้เพิ่มความสัมพันธ์ร่วมระหว่างความคาดเคลื่อนของตัวแปร ทำให้ได้ค่าไคสแควร์ เท่ากับ 96.36 โดยไม่มี

นัยสำคัญทางสถิติ คือค่า P-value เท่ากับ 0.19 องศาอิสระเท่ากับ 85 โดยค่าอัตราส่วนค่าไคสแควร์กับองศาอิสระมีค่าเท่ากับ 1.13 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี GFI เท่ากับ 0.90 ดัชนี AGFI เท่ากับ 0.84 ดัชนี RMSEA เท่ากับ 0.035 และค่า CN เท่ากับ 126.18 ซึ่งเป็นตามข้อกำหนดและเงื่อนไขความกลมกลืนของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผลวิเคราะห์จากการประเมินแบบจำลองสุดท้ายแสดงผลจากการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอน 3 การประเมินความกลมกลืนแบบจำลองสุดท้าย

ผลวิเคราะห์ข้อมูลแบบจำลองการวิจัย (Joreskog & Sorbom, 1996) ด้วยการประมาณค่าพารามิเตอร์ และทดสอบสมมติฐานแบบ The Maximum Likelihood Fitting Function แบบจำลองการวิจัยที่เป็นแบบจำลองสุดท้าย ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 3 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้เหลือ 16 ตัวแปร ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ 1) กิจกรรมต้นน้ำ ประกอบด้วย 7 ตัวแปร 2) กิจกรรมกลางน้ำ ประกอบด้วย 7 ตัวแปร และ 3) การสร้างมูลค่าเพิ่ม ประกอบด้วย 2 ตัวแปร รวมทั้งหมด 16 ตัวแปร ผลวิเคราะห์ดังภาพที่ 2

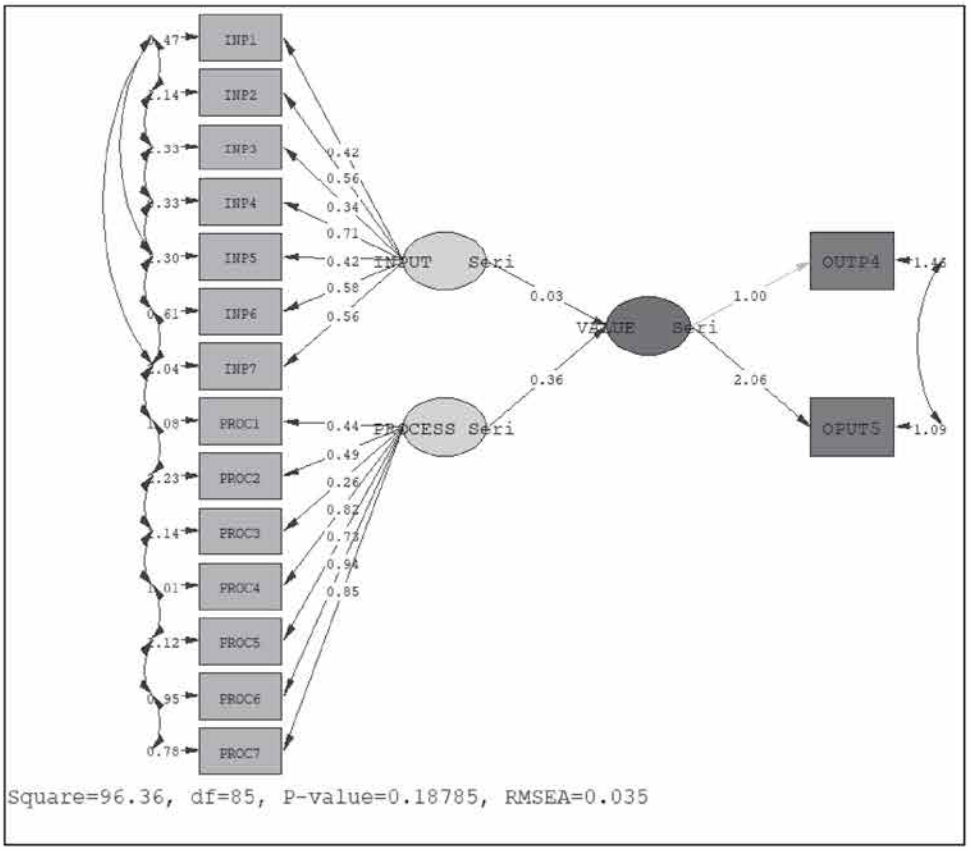

ภาพที่ 2 การประมาณค่าพารามิเตอร์จากการประเมินแบบจำลองสุดท้าย

ขั้นตอนต่อไปแสดงผลวิเคราะห์การทดสอบแบบจำลองก่อนและหลังปรับแบบจำลองตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขั้นตอน 4 ผลการทดสอบแบบจำลองก่อนปรับและหลังปรับ

โดยแสดงผลดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนที่สำคัญดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก่อนและหลังปรับ

ค่าดัชนี	เกณฑ์พิจารณา	ผลการทดสอบความสอดคล้อง			
		ก่อนปรับ		หลังปรับ	
		ค่าสถิติ	ผลพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลพิจารณา
χ^2	ลดลง	241.44	ค่าสูง	96.36	ค่าลดลง
P-value	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (P>.05)	0.0000	ไม่ผ่าน	0.18785	ผ่าน
χ^2 / df	ค่าน้อยกว่า 2	1.62	ผ่าน	1.133	ผ่าน
RMSEA	ต่ำกว่า 0.05	0.075	ไม่ผ่าน	0.035	ผ่าน
GFI	มากกว่า 0.90	0.81	ไม่ผ่าน	0.90	ผ่าน
Standardized RMR	ต่ำกว่า 0.08	0.086	ไม่ผ่าน	0.071	ผ่าน

จากตารางที่ 7 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบจำลองที่ได้จากผลวิเคราะห์หลังการปรับแบบจำลอง แสดงถึงแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การทดสอบ goodness of fit ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 (ค่า P-value มากกว่า 0.01 และ 0.05) ซึ่งดัชนีทุกตัวอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด (Bollen, 1989; Bentler & Chou, 1987; Joreskog & Sorbom, 1996) โดยในขั้นตอนต่อไปเป็นการตรวจสอบความเที่ยงของการวัด

4. ผลการประเมินความเที่ยงของแบบจำลองการวัด

เพื่อให้ได้คุณภาพของมาตรวัดที่มาศึกษา จึงต้องตรวจสอบความเที่ยงด้วยการหาความเที่ยงของตัวแปรแฝง การหาค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ และสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ผลดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลประเมินความเที่ยงของตัวแปร

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกตได้	ความเที่ยง ตัวแปรแฝง (ρ_c)	ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (ρ_v)	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2)
VALUE CHAIN		0.56	0.41	
	OUPT4			0.21
	OUPT5			0.60
INPUT ACTIVITY		0.68	0.25	
	INP1			0.27
	INP2			0.22
	INP3			0.08
	INP4			0.61
	INP5			0.11
	INP6			0.36
	INP7			0.13
PROCESS ACTIVITY		0.71	0.28	
	PROC1			0.15
	PROC2			0.10
	PROC3			0.05
	PROC4			0.40
	PROC5			0.32
	PROC6			0.45
	PROC7			0.48

จากตารางที่ 8 ความเที่ยงของตัวแปรแฝง 2 ตัวแปร มีค่ามากกว่า 0.60 คือ INPUT ACTIVITY และ PROCESS ACTIVITY แสดงความเที่ยงของตัวแปรแฝงเป็นไปตามเกณฑ์กำหนด ส่วนค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดควรมากกว่า 0.50

5. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

จากการสำรวจโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลจากการวิเคราะห์และตรวจสอบจากค่าพารามิเตอร์ที่เกี่ยวข้อง โดยขั้นต่อไปเป็นการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ประกอบด้วย สมมติฐานการวิจัยที่ 1 กิจกรรมต้นน้ำห่วงโซ่อุปทานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตผล และสมมติฐานการวิจัยที่ 2 กิจกรรมกลางน้ำห่วงโซ่อุปทานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มผลการศึกษา ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การประมาณค่าแบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้าง

สมมติฐาน (Hypothesis)	เส้นทางอิทธิพล จาก → ไป	ค่าพารามิเตอร์มาตรฐาน	ค่าพารามิเตอร์	ค่า t
H_1	กิจกรรมต้นน้ำ → การสร้างมูลค่าเพิ่ม	γ_{11}	0.03	0.33
H_2	กิจกรรมกลางน้ำ → การสร้างมูลค่าเพิ่ม	γ_{12}	0.36	2.39*

หมายเหตุ: *p < 0.05

ผลวิเคราะห์จากค่าประมาณพารามิเตอร์ พบว่าสมมติฐานที่ 2 กิจกรรมกลางน้ำห่วงโซ่อุปทาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยยอมรับสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังภาพที่ 3 แสดงให้เห็นถึงกิจกรรมกลางน้ำของเกษตรกร มีผลต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตผลการเกษตร การพัฒนาเครือข่ายผู้เกี่ยวข้อง และการมีฐานข้อมูลเชื่อมโยงในห่วงโซ่อุปทาน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อเกษตรกร ในห่วงโซ่อุปทานเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งในอนาคตควรจะมีการขยายไปสู่ภาคอุตสาหกรรมการเกษตรที่มีขนาดใหญ่และภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ ได้อีกต่อไป

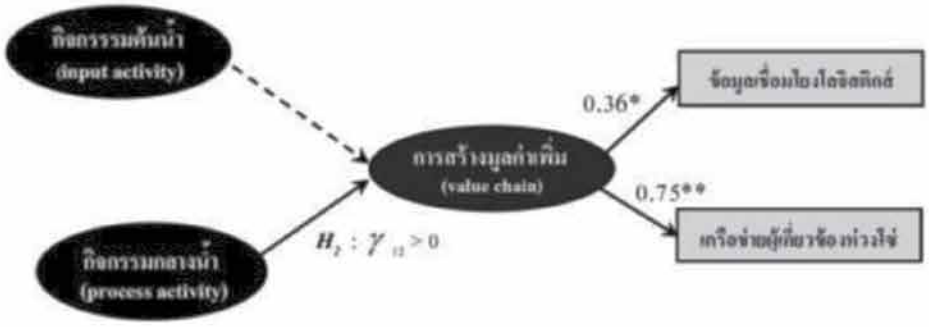

เส้น ⟶ หมายถึง สมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาพที่ 3 ตัวแบบอิทธิพลเชิงสาเหตุกิจกรรมห่วงโซ่อุปทานต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตผลการเกษตร

6. ทดสอบและประมาณค่าขนาดอิทธิพล

ค่าขนาดอิทธิพลได้ทั้งอิทธิพลส่งผ่านและอิทธิพลกำกับ ผลการวิเคราะห์การถดถอยจากตัวแบบโครงสร้างได้ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่เป็นค่ามาตรฐานระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

ตัวแปรตาม		อิทธิพล	ตัวแปรต้น	
ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกต	กิจกรรมต้นน้ำ	กิจกรรมกลางน้ำ	R^2
การสร้างมูลค่าเพิ่ม	ผลรวม (TE)	0.03 (ค่า t=0.33)	0.36* (ค่า t=2.39)	
OUTP4	ทางตรง (DE)	0.03	0.36*	0.21
	ทางอ้อม (IE)	-	-	
OUP5	ผลรวม (TE)	0.07 (ค่า t=0.33)	0.75** (ค่า t=3.52)	
	ทางตรง (DE)	0.07	0.75**	0.60
	ทางอ้อม (IE)	-	-	

หมายเหตุ: **$p < 0.01$, *$p < 0.05$ โดย $R^2_{\text{VALUE CHAIN}} = 0.38$

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างหรือค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุ (path coefficient) ของตัวแปรแฝงคือ กิจกรรมต้นน้ำ และกิจกรรมกลางน้ำ มีอิทธิพลรวม (total effect) ต่อตัวแปร OUPT4 เท่ากับ 0.03 และ 0.36 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลทางตรง (DE) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีอิทธิพลรวม (total effect) ต่อตัวแปร OUPT5 เท่ากับ 0.07 และ 0.75 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลทางตรง (DE) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปร OUPT4 เท่ากับ 0.21 OUPT5 เท่ากับ 0.60 และค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรการสร้างมูลค่าเพิ่มเท่ากับ 0.38 ผลวิเคราะห์จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นถึงกิจกรรมในห่วงโซ่อุปทานทั้งต้นน้ำและกลางน้ำ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเฉพาะกิจกรรมกลางน้ำมีผลโดยตรงต่อการมีฐานระบบข้อมูลเชื่อมโยงโลจิสติกส์ (OUTP4) และการมีระบบเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องห่วงโซ่อุปทาน (OUTP5)

อภิปรายผล

การวิเคราะห์บทบาทการที่จะก่อให้เกิดคุณค่ากับลูกค้าหรือผู้บริโภคที่จะยอมจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการขององค์กรธุรกิจโดยแนวคิดนี้ได้เสนอไว้ โดย Michael E. Porter ที่เขียนไว้ในหนังสือ Competitive Advantage ที่ตีพิมพ์ ในปี 1985 ในการวิเคราะห์นี้หน่วย ธุรกิจถูกมองว่าเป็น "ห่วงโซ่แห่งกิจกรรม" (Chain of Activities) ที่สร้างสรรค์คุณค่า (Value) ที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันเหมือนกับโซ่เพื่อส่งมอบคุณค่าทั้งหมดให้กับลูกค้า โดยแต่ละกิจกรรมจะมีส่วนช่วยก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (value added) เป็นตั้งแต่กิจกรรมต้นน้ำ กิจกรรมกลางน้ำการแปรรูปและการผลิตจนกระทั่งผ่านออกมาเป็นสินค้า (Porter, 2006) โดย Lummus และ Vokurka (1999) การจัดการโซ่อุปทานคือกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบสินค้าจากวัตถุดิบแล้วแปร เปลี่ยนเป็นสินค้าสู่ลูกค้า การจัดการกับความต้องการ และยังรวมถึงระบบสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับควบคุมตรวจสอบกิจกรรมทั้งหมด โดยมีวัตถุประสงค์คือการเพิ่มคุณค่า (Value Added) โดยรวมให้เกิดขึ้นสูงที่สุด ด้วยการตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งคุณค่า (Value) ในมุมมองของการผลิตแล้วจะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการสร้างผลกำไรของโซ่อุปทาน ซึ่งในมุมมองของลูกค้า คุณค่าก็คือสิ่งที่ผู้ผลิตสามารถตอบสนองความต้องการตามที่ร้องขอได้ การจัดการโซ่อุปทานเป็นกิจกรรมการจัดการไหล

และการแปรสภาพของสินค้า โดยนับตั้งแต่ผู้ส่งมอบวัตถุดิบ ผ่านผู้ผลิต ผ่านผู้กระจายสินค้า และผ่านตัวแทนจำหน่ายไปจนกระทั่งเป็นสินค้าสำเร็จรูปสู่มือลูกค้า เป้าหมายของการจัดการโซ่อุปทานคือการเพิ่มผลิตภาพด้วยกระบวนการทางด้านสารสนเทศ และการควบคุมการลงทุนภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด ในการตอบสนองต่อคำสั่งซื้อของลูกค้ารวดเร็วขึ้น ความพึงพอใจของลูกค้าที่เพิ่มขึ้น ส่วนแบ่งทางการตลาดที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนที่ต่ำลงและกำไรเพิ่มขึ้น จากผลการศึกษาในครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความชัดเจนดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาตัวแบบของการจัดการโซ่อุปทานฟาร์มเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้วยการบริหารจัดการให้เกิดการเชื่อมโยงการดำเนินงาน ระหว่างเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับ Chen (2010) ได้กล่าวถึงโอกาสและความท้าทายในการจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรและอาหาร (Agri-Food Supply Chain Management) ว่าการจัดการโซ่อุปทานเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในประเทศที่พัฒนาแล้ว สอดคล้องกับ Cooper, Lambert and Pagh (1997) เป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ผู้บริโภค และ Lummus and Vokurka (1999) กิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบสินค้าจากวัตถุดิบแล้วแปรเปลี่ยนเป็นสินค้าสู่ลูกค้าและกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภค และยังรวมถึงระบบสารสนเทศที่จำเป็นต่อควบคุมตรวจสอบกิจกรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเพิ่มคุณค่าด้วยการตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างรวดเร็ว

2. ผลทดสอบทั้ง 2 สมมติฐาน ค่าประมาณพารามิเตอร์สมมติฐานที่ 2 กิจกรรมกลางน้ำห่วงโซ่อุปทาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตผลของเกษตรกร โดยยอมรับสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Cooper and Ellram (1993) ที่ให้การบริหารโซ่อุปทานเป็นการกระจายสินค้าจากผู้ส่งมอบวัตถุดิบไปยังลูกค้าขั้นสุดท้าย ซึ่งผลวิจัยนี้กิจกรรมกลางน้ำของเกษตรการมีผลทางตรงต่อการเพิ่มผลิตผลการเกษตร 2 กิจกรรม คือ การมีฐานระบบข้อมูลเชื่อมโยงโลจิสติกส์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการมีระบบเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องห่วงโซ่อุปทาน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับ Lummus and Vokurka (1999) การจัดการโซ่อุปทาน คือกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบสินค้าจากวัตถุดิบแล้วแปรเปลี่ยนเป็นสินค้าสู่ลูกค้า ผลการศึกษาดังกล่าว กิจกรรมกลางน้ำของเกษตรกรในฟาร์มแบบอินทรีย์และแบบเคมีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีผลต่อการเพิ่มผลิตผลรวมถึงมีการพัฒนาเครือข่ายผู้เกี่ยวข้อง และการมีฐานข้อมูลเชื่อมโยงในห่วงโซ่อุปทาน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อเกษตรกรในห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงการขยายไปสู่ภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ (Porter & Kramer, 2006)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาทำให้ทราบถึงองค์ประกอบและตัวแบบของการดำเนินงานของเกษตรกร มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ควรมีสถาบันหลักที่เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนและพัฒนาห่วงโซ่อุทานสินค้าเกษตรให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในห่วงโซ่อุปทาน เช่น สถาบันการศึกษาในพื้นที่ เป็นแกนกลางใน

การพัฒนาและประสานกับทุกฝ่ายในห่วงโซ่ได้รับรู้ สร้างองค์ความรู้ และมีส่วนร่วมกันในการพัฒนาเครือข่ายห่วงโซ่อุปทาน

1.2 พัฒนาองค์ความรู้และทักษะการจัดในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งห่วงโซ่อุปทาน ด้วยการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ในชุมชนที่มีผลผลิตและสินค้าการเกษตร มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรและผู้บริโภคในแต่ละท้องถิ่น ได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

1.3 การสนับสนุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและผลผลิตการเกษตร อาทิ มีศูนย์จัดเก็บและแหล่งเชื่อมต่อผลผลิตการเกษตร ตั้งแต่พื้นที่แหล่งเพาะปลูกของเกษตรกร ไปยังผู้รับซื้อผลผลิตหรือผู้บริโภคคนสุดท้ายได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา และเข้าถึงง่าย

1.4 การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรและการรวมกลุ่มเกษตรที่เริ่มต้นจากต้นน้ำที่ครอบคลุมตั้งแต่การสร้างให้ความรู้ตั้งแต่การบำรุงดิน การเพาะปลูก การบริหารจัดการน้ำ การกำจัดศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว การจัดเก็บ การขนส่ง การสื่อสาร และการตลาด ที่ควบคู่ไปกับการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการผลิตสินค้าเกษตรโดยเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้หรือทักษะการจัดการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทาน ด้วยการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ในชุมชน ที่มีผลิตผลและสินค้าการเกษตรมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรและผู้บริโภคในแต่ละท้องถิ่น

2.2 ควรพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุห่วงโซ่อุทานในด้านของผู้บริโภค เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการที่มีต่อการดำเนินงานห่วงโซ่ของฟาร์มเกษตร โดยขยายพื้นที่ศึกษาให้กระจายครอบคลุมทั่วประเทศ

2.3 จากรูปแบบและวิธีการศึกษางานวิจัยนี้นำไปพัฒนาหรือต่อยอดการศึกษาตัวแบบความสัมพันธ์ห่วงโซ่อุปทานของภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ เพื่อให้เกิดความสามารถในการแข่งระดับประเทศได้

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). **การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สกุลรัตน์ ธรรมแสง, สุรนาท ขมะณะรงค์ และ กิมาพร ขมะณะรงค์. (2556). การบริหารธุรกิจผักไฮโดรโปนิกส์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรม. **วารสารวิจัย มข.,** 1(1), 54-63.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). **สถิติการเกษตรของประเทศไทยปี 2561.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

_____. (2562). **ข้อมูลสารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตร.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณา และรัชนีกูล ภิญโญภานุวัฒน์. (2551). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพมหานคร: มิสชั่น มีเดีย.

Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structure equation modeling in practice: a review and Recommended two-step approach. **Psychological bulletin, 103**(3), 411-423.

Bentler, P. M., & Chou, C. P. (1987). Practical issues in structural modeling. **Sociological Methods & Research, Vol.16**, 78-117.

Bollen, K. A. (1989). **Structure equations with Latent Variables.** New York: A Wiley & Sons.

Chen, C. Y., Wan, I. L., Hui, M. K., Cheng, W. C., & Kung, H. C. (2010). The study of a forecasting sales model for fresh food. **Expert Systems with Applications, 37**(12), 7696-7702.

Churchill, G. A. (1979). A Paradigm for Developing Better Measures of Marketing Construct. **Journal of Marketing, Vol.16,** 64-73.

Cooper, M. C., & Ellram, L. M. (1993). Characteristics of Supply Chain Implications for Purchasing and Logistics Strategy, **International Management, Vol. 4**(2), 13 - 24.

Cooper, M. C., Lambert, D. M., & Pagh, J., D. (1997). Supply Chain Management: More than new name for Logistics. **International Journal of Logistics Management, 8**(1), 1-14.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). **Multivariate data Analysis.** (6th ed.). Englewood Cliffs. NJ: Prentice-Hall International.

Hoang, C. V. (2000). **Export Behavior and Location of Vietnamese Exporting Firms.** Dissertation, Ph.D., University of New York.

Joreskog, K. G., & Sorbom, D. (1996). **Lisrel 8 User's Reference Guide.** Chicago. Scientific Software International.

Lummus, R. R., & Vokurka, R. J. (1999). Defining supply chain management: a historical perspective and practical guidelines. **Industrial Management & Data Systems, 99**(1), 11-17.

Murphy, K. R., and Davidshofer, C. O. (1998). **Psychological testing: Principles and applications.** (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Porter, M. E. (1980). **Competitive Strategy.** New York: Free Press.

Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2006). Strategy & Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. **Harvard Business Review, 84**(12), 78-92.

Roger, H. P. (1987). **The Determinants of the Firm's Export Marketing Performance A Theoretical and Empirical Investigation.** Dissertation, DBA., Memphis State University.

การศึกษากระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านรหัสคิวอาร์ เรื่อง "เขื่อนวชิราลงกรณ"

STUDY OF VIDEO PRODUCTION PROCESS FOR PUBLIC RELATIONS "VACHIRALONGKORN DAM" TOURISM VIA QR CODE

จิตรกร ผดุง[1] สินีภรณ์ วัฒนจินดา[1] มนต์ชัย น้อยคำสิน[1]
วรรณรดา วัฒพงพี[1] และ ศิริธร อ่อนอินทร์[1]
[1]คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
Jiitrakorn Phadung[1] Siniporn Wattanachinda[1] Monchai Noikumsin[1]
Wanrada Wadphongpee[1] and Sirithorn aonin[1]
[1]The Faculty of Science and Technology, Rajamangala University of Technology Krungthep
(Received: January 5, 2020; Revised: February 23, 2020; Accepted: February 24, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษากระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านรหัสคิวอาร์ เรื่อง "เขื่อนวชิราลงกรณ" มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านรหัสคิวอาร์ เรื่อง "เขื่อนวชิราลงกรณ" และ 2) ผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวของเขื่อนวชิราลงกรณ

วิธีการศึกษา ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการทำวีดิทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนวชิราลงกรณ จัดทำบท และเสนอตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำมาวางแผนถ่ายทำ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อประชาสัมพันธ์จำนวน 3 คน ประเมินโดยใช้แบบสอบถาม แล้วจึงปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ หลังจากนั้นนำมาประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้แบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าทางสถิติเพื่อหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผลประเมินในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.26 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อยพบว่า ด้านการรับรู้เนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมาก และด้านเทคนิคการผลิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 อยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ผลประเมินในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อยพบว่า ด้านการรับรู้เนื้อหามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 อยู่ในระดับมาก และด้านการนำเสนอเนื้อเรื่องมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: วีดิทัศน์ประชาสัมพันธ์, รหัสคิวอาร์, เขื่อนวชิราลงกรณ

ABSTRACT

The purposes of this study were to 1) To study the Video Production Process for Public Relations "Vachiralongkorn Dam" Tourism via QR code 2) To produce a public relations video for travel location of Vachiralongkorn Dam

Study method, researchers have researched information about the study of public relations communication process and content for Vachiralongkorn Dam. Then

make a script and present to advisor for planning. And then consulted with 3 experts to evaluate the content and production techniques. The sample of 30 people did a questionnaire. Data were analyzed for mean and standard deviation.

Evaluation by experts have showed that the mean score was 4.26, which was high. When considering each aspect, it was found that the level of content from most to least mean score was 4.25, which was high. And production techniques mean score was 3.92, which was high.

The results of the sample evaluation mean score was 4.26, which was high. When considering each aspect from most to least, it was found that the level of content presentation mean score was 4.26, which was high. Perception and understanding of the content mean score was 4.08, which was high.

Keywords: Video for Public Relations, QR Code, Vachiralongkorn Dam

บทนำ

การประชาสัมพันธ์ คือกระบวนการในการจัดการบริหารข้อมูลขององค์การ เพื่อให้ข่าวสารขององค์การเกิดการสื่อสารที่ดี เป็นที่รับรู้ของคนในองค์การและนอกองค์การได้เข้าใจถึงภารกิจขององค์การ ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีและเกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงาน องค์การ สถาบัน กับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อหน่วยงาน องค์การ สถาบัน นำมาซึ่งความร่วมมือให้การสนับสนุนจากประชาชน และในที่สุดองค์การก็จะประสบผลสำเร็จ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เป็นที่รู้จักยอมรับกันมาอย่างแพร่หลาย เป็นการสื่อสารชนิดหนึ่งของประชาชน ตลอดจนองค์กรหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งองค์กรสาธารณกุศลที่ไม่มุ่งแสวงหากำไร มุ่งสร้างสัมพันธภาพความรู้ความเข้าใจอันดีต่อกันผ่านสื่อชนิดต่างๆ ในรูปแบบที่หลากหลายกลวิธี ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก ทำให้มนุษย์เรามีโอกาสติดต่อสื่อสารประชาสัมพันธ์ได้มากยิ่งขึ้น โดยไม่มีขีดจำกัดในเรื่องระยะทางและเวลาอีกต่อไป จากความก้าวหน้าดังกล่าว ส่งผลให้มนุษย์แสวงหาความรู้ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วโลกได้สะดวกยิ่งขึ้น (อรุณรัตน์ ชินวรณ์, 2553)

เขื่อนวชิราลงกรณ หรือแต่เดิมชาวบ้านเรียกว่า เขื่อนเขาแหลม เป็นเขื่อนขนาดใหญ่อันดับที่ 4 ของประเทศไทย รองจากเขื่อนภูมิพล เขื่อนศรีนครินทร์ และเขื่อนสิริกิติ์ เป็นเขื่อนอเนกประสงค์ใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ มีลักษณะเป็นเขื่อนหินถม ด้านหน้าด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 92 เมตร สันเขื่อนกว้าง 10 เมตร ยาว 1,019 เมตร ปริมาตรตัวเขื่อนประมาณ 8.1 ล้านลูกบาศก์เมตร กั้นปิดลำน้ำที่มาจากการรวมตัวของแม่น้ำสามสายคือ แม่น้ำบิคลี่ ซองกาเลีย รันตี ทางตอนเหนือในอำเภอสังขละบุรี และถูกปล่อยไปเป็นลำน้ำแควน้อย ที่ถือว่าเป็นเส้นเลือดใหญ่ของจังหวัดกาญจนบุรี เขื่อนวชิราลงกรณ ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าขนุน เหนือตัวอำเภอทองผาภูมิไปอีกประมาณ 6 กิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวเมืองกาญจนบุรีประมาณ 153 กิโลเมตร ได้เริ่มก่อสร้างในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2522 และเสร็จในปี พ.ศ. 2527 ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2559 โดยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิ

พลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ และสมเด็จเจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ฯ ทรงประกอบพิธีเปิดและพระราชทานชื่อใหม่ว่า "เขื่อนวชิราลงกรณ" (เวิลด์ทราเวลเซ็นเตอร์อินโฟเซอร์วิส, 2560)

ภายในเขื่อนวชิราลงกรณ มีความจุที่ประมาณ 8,860 ล้านลูกบาศก์เมตร ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้า 3 เครื่อง ขนาดกำลังผลิตรวมทั้งสิ้น 300,000 กิโลวัตต์ ให้พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยปีละ 760 ล้านกิโลวัตต์ต่อชั่วโมง และยังอุดมไปด้วยธรรมชาติทั้งทางดิน น้ำ และอากาศที่สมบูรณ์ เขื่อนวชิราลงกรณ เป็นเขื่อนอเนกประสงค์ โดยมีวัตถุประสงค์ด้านผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นหลัก ซึ่งสร้างปิดกั้นแม่น้ำแควน้อยบริเวณตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี และยังมีประโยชน์ในด้านต่างๆ อีกมากมาย เช่น ด้านการชลประทานและการเกษตร ทำให้มีแหล่งน้ำถาวรเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่งเพื่อช่วยเสริมระบบชลประทานในพื้นที่ของโครงการแม่กลองใหญ่ โดยเฉพาะทำการเพาะปลูกในฤดูแล้งจะได้ผลผลิตการเกษตรเพิ่มขึ้น ด้านการประมง อ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนเหมาะสำหรับเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดได้เป็นอย่างดี และยังช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชนอีกทางหนึ่งด้วย สำหรับประโยชน์ที่นับว่าสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ช่วยต้านน้ำเค็มและน้ำเสียในฤดูแล้ง รวมทั้งยังมีน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมของสองฝั่งแม่กลองอีกส่วนหนึ่ง และจากการปล่อยน้ำจากเขื่อนเพิ่มขึ้นในฤดูแล้ง จะช่วยขับไล่น้ำเสียและผลักดันน้ำเค็มทำให้สภาพน้ำในแม่น้ำแม่กลองมีคุณภาพดีขึ้น นอกจากนี้ภายในเขื่อนวชิราลงกรณ ยังมีโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และโครงการขยายพันธ์กล้วย เพื่ออนุรักษ์พันธุ์กล้วยท้องถิ่นโครงการพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ให้ผู้เข้าชมได้ศึกษาและเรียนรู้การกระบวนการทำการผลิตต่างๆ ภายในโครงการ

จากการสัมภาษณ์นายอำนวย เข็มเงิน เจ้าหน้าที่บำรุงรักษาประจำเขื่อนวชิราลงกรณ ภายใต้องค์กรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ข้อมูลว่าทางองค์กรต้องการสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์แนะนำเกี่ยวกับเขื่อนวชิราลงกรณให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ให้เขื่อนวชิราลงกรณได้นำเสนอแก่ผู้สนใจมาท่องเที่ยว และยังนำไปใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ภายในเว็บไซต์ขององค์กร โดยการประชาสัมพันธ์โดยใช้เทคนิครหัสคิวอาร์นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวภายในเขื่อนวชิราลงกรณและข้อมูลต่างๆ ที่ผู้สนใจสามารถเข้าถึงสื่อประชาสัมพันธ์โดยใช้สมาร์ทโฟนได้ตามที่ต้องการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศึกษากระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านรหัสคิวอาร์ เรื่อง "เขื่อนวชิราลงกรณ"
2. ผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวของเขื่อนวชิราลงกรณ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย แสดงรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนก่อนการผลิต (Pre-Production)

1.1 การกำหนดหัวข้อ ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำสื่อวีดิทัศน์ เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเขื่อนวชิราลงกรณ โดยการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งจากบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ

1.2 การค้นคว้าข้อมูล ศึกษาค้นคว้าข้อมูลความเป็นมาของเขื่อนวชิราลงกรณ โดยการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งจากการสัมภาษณ์บุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต

1.3 การเขียนเค้าโครงร่าง นำข้อมูลที่สืบค้นทั้งหมด นำมาเรียบเรียงเนื้อหาให้มีความกระชับ และชัดเจน ซึ่งได้ประเด็นปัญหาว่า ทางเขื่อนวชิราลงกรณขาดสื่อประชาสัมพันธ์สถานที่ต่างๆ ภายในเขื่อนโดยตรง แล้วจึงนำมาเขียนเค้าโครงเรื่อง ถือเป็นส่วนสำคัญที่จะนำมานำเสนอให้เป็นไปตามขั้นตอนหรือทิศทางที่วางไว้ และเพื่อใช้ในการถ่ายวีดิทัศน์ จัดทำบทร่าง เพื่อวางแผนการทำงานต่อไป

1.4 การสำรวจพื้นที่ ก่อนถ่ายทำจริงได้สำรวจข้อมูลของเขื่อนวชิราลงกรณ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เช่น ประวัติและที่มาของเขื่อนวชิราลงกรณ โครงการพระราชดำริภายในเขื่อนวชิราลงกรณ และการเดินทาง เป็นต้น ผ่านทางการสอบถามข้อมูล อินเทอร์เน็ต และห้องสมุด

จากการสำรวจพื้นที่จริงและได้สัมภาษณ์ คุณอำนวย เข็มเงิน หัวหน้าแผนกบำรุงรักษาโยธา และ คุณอริยา ก้านทอง เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์เขื่อนวชิราลงกรณ ทำให้ทราบว่าทางเขื่อนวชิราลงกรณ ยังขาดสื่อประชาสัมพันธ์ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และโครงการต่างๆ ภายในเขื่อน ดังนั้น ทางหน่วยงานของเขื่อนวชิราลงกรณจึงมีความประสงค์ที่จะให้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์แก่ผู้มาเที่ยวชม

1.5 ขั้นวางแผน กำหนดแนวทางการดำเนินการการถ่ายทำ เพื่อเตรียมตัวล่วงหน้าและเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติภารกิจตามเป้าหมายของงานที่กำหนดไว้

1.6 การเตรียมอุปกรณ์ ตรวจสอบอุปกรณ์ให้อยู่ในความเรียบร้อยพร้อมใช้งาน เช่น ตรวจสอบระบบการทำงานของกล้อง ตรวจสอบเครื่องบันทึกเสียง ความจุของแบตเตอรี่และการ์ดความจำ (Memory Card) สภาพขาตั้งกล้อง และอุปกรณ์ต่างๆ

2. ขั้นตอนการผลิต (Production)

2.1 วางมุมกล้องและขนาดภาพ วางมุมกล้องตามสภาพพื้นที่การถ่ายทำ โดยอาศัยการจัดองค์ประกอบภาพในการถ่ายทำวีดิทัศน์การท่องเที่ยว และการกำหนดการเคลื่อนไหวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงแต่ละเหตุการณ์ และกำหนดขนาดภาพตามความเหมาะสมของแต่ละสถานที่

ภาพที่ 1 วางมุมภาพในสถานที่ถ่ายทำ

จากภาพที่ 1 ผู้ศึกษาและทีมงานได้ทำการวางมุมภาพ เพื่อการถ่ายทำสื่อวีดิทัศน์ให้เป็นไปตามความเหมาะสมแก่สถานที่และตามเป้าหมายของงานที่ได้วางแผนไว้

2.2 การถ่ายทำ จัดลำดับการถ่ายทำ สัมภาษณ์ผู้ดูแลเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ที่สำคัญกับทางผู้ดูแล ทดสอบเสียงเพื่อไม่ให้มีปัญหา บันทึกภาพวีดิทัศน์ในการตัดต่อ เช่น บรรยากาศ สถานที่ ผู้ดูแล ชาวบ้าน วิถีชีวิต ภาพที่ใช้แทรกในแต่ละช่วง (Insert) เป็นต้น

2.3 การตรวจสอบสภาพเสียง หลังการถ่ายทำแต่ละขั้นตอน จะทำการตรวจสอบสภาพเสียงและภาพในทันที เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ หากมีการผิดพลาดจะได้ดำเนินการแก้ไขได้ทันท่วงที

3. ขั้นตอนหลังการผลิต (Post-Production)

3.1 การเลือกภาพและเสียง นำวิดีทัศน์ที่ได้ถ่ายมาเลือกจัดเรียงเป็นกลุ่มพร้อมจัดทำโฟลเดอร์ เพื่อสะดวกแก่การนำมาใช้ คัดเลือกภาพและเสียงที่สอดคล้องกับบทถ่ายทำ ตรวจสอบภาพและเสียงว่าครบถ้วนตามที่ต้องการหรือไม่ คัดเลือกเสียงประกอบให้มีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องวีดิทัศน์ที่ต้องการนำเสนอ

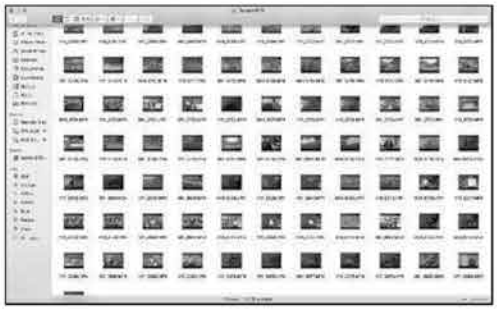

ภาพที่ 2 การเลือกไฟล์วีดิทัศน์จากการถ่ายทำ

จากภาพที่ 2 หลังจากการถ่ายทำเสร็จสิ้น ผู้ศึกษาได้ทำการคัดและแยกไฟล์วิดีทัศน์ที่ต้องการใช้และสอดคล้องกับการดำเนินเรื่องที่จัดทำไว้ เพื่อง่ายต่อขั้นตอนการตัดต่อเพื่อนำเสนอ

3.2 ตัดต่อภาพสื่อความหมาย สร้างโครงเรื่องก่อนการตัดต่อ เรียงลำดับภาพ ซึ่งสามารถเล่าเรื่องราววิถีชีวิต ความเป็นมา และบรรยากาศโดยรอบภายในเขื่อนวชิราลงกรณได้ เพื่อให้ผู้ชมเข้าถึงสถานที่ และได้ชมความงดงามทางธรรมชาติภายในเขื่อนวชิราลงกรณ รวมไปถึงได้เห็นการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริต่างๆ ภายในเขื่อนวชิราลงกรณ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดแรงจูงใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่แห่งนี้

ภาพที่ 3 การตัดต่อวีดิทัศน์

จากภาพที่ 3 หลังจากการคัดแยกไฟล์ภาพและเสียงตามต้องการที่กำหนดบทดำเนินเรื่องไว้นั้น ทางผู้ศึกษาได้ทำการตัดต่อภาพและเสียง เพื่อสื่อความหมายให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสามารถดำเนินเรื่องให้ผู้ชมได้รับรู้และเข้าใจตามที่ผู้ศึกษาต้องการนำเสนอ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ นำวีดิทัศน์ที่จัดทำเสร็จแล้ว ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อประชาสัมพันธ์จำนวน 3 คน ทำการประเมิน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้เนื้อหา และด้านเทคนิคการผลิต หลังจากนั้นนำวีดิทัศน์ที่ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำไปใช้ในการดำเนินงานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นบุคคลทั่วไปที่เดินทางมาท่องเที่ยวเขื่อนวชิราลงกรณ กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยผู้วิจัยนำเสนอวีดิทัศน์ให้กลุ่มตัวอย่างประเมิน แล้วจึงนำผลการประเมินที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การศึกษากระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านรหัสคิวอาร์ เรื่อง "เขื่อนวชิราลงกรณ" นำเสนอผลการศึกษาโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ และ กลุ่มที่ 2 ผลการประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง มีผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการรับรู้เนื้อหา

ลำดับที่	ด้านการรับรู้เนื้อหา	ผู้เชี่ยวชาญ			$\bar{X}$	SD	ความหมาย
		1	2	3			
1	การนำเสนอเนื้อหาของวีดิทัศน์ตรงตามวัตถุประสงค์	4	4	4	4.00	0.00	มาก
2	การนำเสนอเนื้อหาเกิดความเข้าใจ	4	5	4	4.33	0.57	มาก
3	การนำเสนอเนื้อหาของสื่อวีดิทัศน์มีคุณค่า สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ได้	4	5	4	4.33	0.57	มาก
4	คำบรรยายนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสม	4	5	4	4.33	0.57	มาก
รวม					**4.25**	**0.43**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการรับรู้เนื้อหาพบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 3 ข้อ คือ การนำเสนอเนื้อหาเกิดความเข้าใจ ($\bar{X}$ =4.33) การนำเสนอเนื้อหาของสื่อวีดิทัศน์มีคุณค่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ได้ ($\bar{X}$ =4.33) และคำบรรยายนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสม ($\bar{X}$ =4.33) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การนำเสนอเนื้อหาของวีดิทัศน์ตรงตามวัตถุประสงค์ ($\bar{X}$ =4.00)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคการผลิต

ลำดับที่	ด้านเทคนิคการผลิต	ผู้เชี่ยวชาญ			$\bar{X}$	SD	ความหมาย
		1	2	3			
1	ภาพที่นำเสนอมีมุมกล้องที่สวยงาม	3	4	3	3.33	0.57	ปานกลาง
2	การลำดับการตัดต่อสื่อวีดิทัศน์เหมาะสมเข้าใจง่าย	3	5	3	3.67	1.16	มาก
3	เสียงประกอบมีความชัดเจนเหมาะสมกับภาพ	4	5	4	4.33	0.57	มาก
4	เสียงบรรยายตรงตามภาพที่นำเสนอ	4	5	4	4.33	0.57	มาก
รวม					**3.92**	**0.71**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคการผลิตพบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากมี 3 ข้อคือ เสียงประกอบมีความชัดเจนเหมาะสมกับภาพ ($\bar{X}$ =4.33) เสียงบรรยายตรงตามภาพที่นำเสนอ ($\bar{X}$ =4.33) และการลำดับการตัดต่อสื่อวีดิทัศน์เหมาะสมเข้าใจง่าย ($\bar{X}$ =3.67) ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางมี 1 ข้อคือ ภาพที่นำเสนอมีมุมกล้องที่สวยงาม ($\bar{X}$ =3.33)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญในภาพรวม

ลำดับที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1	ด้านการรับรู้เนื้อหา	4.25	0.29	มาก
2	ด้านเทคนิคการผลิต	3.92	0.71	มาก
รวม		**4.09**	**0.50**	**มาก**

จากตารางที่ 3 สรุปผลการประเมินสื่อวีดิทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านรหัสคิวอาร์ เรื่อง “เชื่อนวชิราลงกรณ” โดยผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ด้านการรับรู้เนื้อหา ($\bar{X}$ =4.25) และด้านเทคนิคการผลิต ($\bar{X}$ =3.92) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4 ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	13	43.33
หญิง	17	56.67
อายุ		
18-20	11	36.67
21-23	16	53.33
24-26	1	3.33
27-30	2	6.67
รวม	**30**	**100.00**

จากตารางที่ 4 พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับชมสื่อวีดิทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่าน รหัสคิวอาร์ เรื่อง “เขื่อนวชิราลงกรณ” โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (จำนวน 17 คน, ร้อยละ 56.67) และมีอายุระหว่าง 21 – 23 ปี (จำนวน 16 คน, ร้อยละ 53.33)

ตารางที่ 5 ผลการประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง ประเมินด้านการนำเสนอเนื้อเรื่อง

ลำดับที่	ด้านการนำเสนอเนื้อเรื่อง	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1	การดำเนินเรื่องสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	4.17	0.75	มาก
2	เนื้อหามีความน่าสนใจ ชวนติดตาม	4.13	0.73	มาก
3	ความยาวของเนื้อหาที่เสนอมีความเหมาะสม	4.00	0.75	มาก
4	การใช้เสียงประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.17	0.75	มาก
5	รูปแบบการตัดต่อ มีความน่าสนใจ	3.93	0.79	มาก
รวม		**4.08**	**0.75**	**มาก**

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินด้านการนำเสนอเนื้อเรื่อง พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.08) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 2 ข้อคือ การดำเนินเรื่องสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ($\bar{X}$ =4.17) และการใช้เสียงประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{X}$ =4.17) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ รูปแบบการตัดต่อ มีความน่าสนใจ ($\bar{X}$ =3.93)

ตารางที่ 6 ผลการประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง ประเมินด้านการรับรู้

ลำดับที่	ด้านการรับรู้	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1	การรับทราบข้อมูลภายในเขื่อนวชิราลงกรณ	4.40	0.56	มาก
2	ความสนใจที่มีต่อเขื่อนวชิราลงกรณ	4.33	0.67	มาก
รวม		**4.37**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 6 ผลการประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินด้านการรับรู้พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การรับทราบข้อมูลภายในเขื่อนวชิราลงกรณ ($\bar{X}$ =4.40) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความสนใจที่มีต่อเขื่อนวชิราลงกรณ ($\bar{X}$ =4.33)

ตารางที่ 7 ผลการประเมินทุกด้านโดยกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1	ด้านการนำเสนอเนื้อเรื่อง	4.08	0.75	มาก
2	ด้านการรับรู้เนื้อหา	4.37	0.62	มาก
รวม		**4.26**	**0.69**	**มาก**

จากตารางที่ 7 สรุปผลการประเมินสื่อวีดิทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านรหัสคิวอาร์ เรื่อง “เขื่อนวชิราลงกรณ” โดยกลุ่มตัวอย่างพบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านรับรู้เนื้อหา ($\bar{X}$ =4.37) และด้านการนำเสนอเนื้อเรื่อง ($\bar{X}$ =4.08) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

ผลการศึกษากระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านรหัสคิวอาร์ เรื่อง “เขื่อนวชิราลงกรณ” สามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. อภิปรายผลจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

1.1 ด้านการนำเสนอเนื้อเรื่อง ผลการศึกษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในภาพรวมด้านการนำเสนอเนื้อเรื่องอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีอยู่ด้วยกัน 3 ข้อ คือ การนำเสนอเนื้อหาเกิดความเข้าใจ การนำเสนอเนื้อหาของสื่อวีดิทัศน์มีคุณค่า สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ได้ และคำบรรยายนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสม ซึ่งเป็นการประเมินค่าสูง สอดคล้องกับเนื้อหาการผลิตวีดิทัศน์ตามประเด็นการวิเคราะห์

เนื้อหา เพื่อให้ได้เนื้อหาสาระ ความรู้ และข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (ถาวร สายสืบ, 2556) โดยพิจารณาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นว่า เนื้อหาสมบูรณ์ เข้าใจง่ายดูน่าสนใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

1.2 ด้านการรับรู้ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 2 ข้อคือ เสียงประกอบมีความชัดเจนเหมาะสมกับภาพ และเสียงบรรยายตรงตามภาพที่นำเสนอ สอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดมุมกล้องและขนาดของภาพในการสื่อความหมายของสื่อวีดิทัศน์ เพื่อให้ผู้ชมรับรู้ถึงสิ่งที่ต้องการนำเสนอเนื้อหา (ดนุวัฒน์ เวียงแสง, 2560) โดยพิจารณาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นว่า การถ่ายภาพควรจัดภาพเพิ่มเติมเรื่องการปรับวีดิทัศน์ให้มีความสดใสเพิ่มเติม และควรมีข้อความขึ้นเป็นช่วงๆ เพื่อเน้นย้ำเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอในเรื่องของระยะเวลาการนำเสนอควรกระชับมากขึ้น

2. อภิปรายผลจากการประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ด้านการนำเสนอเนื้อเรื่อง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในภาพรวมด้านการนำเสนอเนื้อเรื่องอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 2 ข้อคือ การดำเนินเรื่องสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย และการใช้เสียงประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อหา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เหตุที่ได้ผลประเมินในระดับมาก เพราะผู้ศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดทำบทวีดิทัศน์และเสียงบรรยาย ที่ควรใช้ภาษาและน้ำเสียงที่สละสลวย ชวนอ่าน ชวนฟัง มีการตัดวรรคตอนที่เหมาะสม และการเกริ่นนำการดำเนินเรื่องที่สอดคล้องกัน (ถาวร สายสืบ, 2556)

2.2 ด้านการรับรู้ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในภาพรวมด้านการรับรู้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การได้รับทราบข้อมูลภายในเขื่อนวชิราลงกรณ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก เหตุที่ได้ผลประเมินในระดับมาก เป็นเพราะบทวีดิทัศน์และการลำดับภาพเหมาะสมกับการบรรยายเป็นความเรียงที่ใช้ภาษาสละสลวย ทันสมัย สอดแทรกสาระ ข้อมูลและเกร็ดความรู้ และสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชม (ถาวร สายสืบ, 2556)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

การใช้รหัสคิวอาร์ เป็นหนึ่งในทางเลือกสำหรับช่องทางการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งผู้ที่ศึกษาอาจใช้วิธีการเดียวกันนี้ในประชาสัมพันธ์เรื่องอื่นๆ หรือใช้ช่องทางอื่นควบคู่กันเพื่อให้การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การนำเสนอภาพในวิดีทัศน์ ควรเน้นเฉพาะมิติของการนำเสนอภาพในส่วนของการท่องเที่ยว ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจัดทำบทดำเนินเรื่องที่นำเสนอเชิงลึกของการใช้ชีวิตของนักท่องเที่ยวตามเขื่อนต่างๆ

2.2 การนำเสนอภาพบรรยากาศในวีดิทัศน์ ส่วนใหญ่นำเสนอให้เห็นความงามของบรรยากาศในช่วงเวลาเดียว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำเสนอความงามของบรรยากาศที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

ดนุวัฒน์ เวียงแสง. (2560). **มุมภาพและขนาดของภาพ.** สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2562, จาก https:nikefitzone.wordpress.com

ถาวร สายสืบ. (2556). **เอกสารคำสอน เรื่องการผลิตรายการโทรทัศน์.** พิษณุโลก: ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เวิลด์ทราเวลเซ็นเตอร์อินโฟเซอร์วิส. (2560). **ประวัติเขื่อนวชิราลงกรณ.** สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2562, จาก http://www.tourdoi.com/travel/ dam/wachirarongkorn.htm

อรุณรัตน์ ชินวรณ์. (2553). **สื่อประชาสัมพันธ์.** กรุงเทพฯ: วี.พริ้น.

การจัดการความรู้ในการดำเนินงานด้านเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (EdPEx) โดยการประยุกต์ใช้วิธีการทางวิศวกรรมความรู้

KNOWLEDGE MANAGEMENT IN OPERATIONS OF EDUCATION CRITERIA FOR PERFORMANCE EXCELLENCE (EdPEx) USING KNOWLEDGE ENGINEERING APPLICATION

ชยกร สัตย์ซื่อ[1] รัฐพล วุฒิการณ์[1] และ จาตุรงค์ กันชัย[1]
[1]วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chayakorn Satsue[1] Ratapol Wudhikarn[1] and Chaturong Kanchai[1]
[1]College of Art Media and Technology, Chiang Mai University
(Received: January 3, 2020; Revised: February 19, 2020; Accepted: February 24, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อถอดความรู้และพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องการจัดการความรู้ในการดำเนินงานด้านเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (EdPEx) โดยการประยุกต์ใช้วิธีการทางวิศวกรรมความรู้ เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังทดลองด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ฯ เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านเกณฑ์ EdPEx จากการวิเคราะห์ปัญหาเบื้องต้นพบว่า แหล่งเรียนรู้ด้านเกณฑ์ EdPEx ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีไม่เพียงพอต่อการศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้คณะและหน่วยงานส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจด้านเกณฑ์ EdPEx ในระดับพอใช้และน้อย สาเหตุหลักคือความไม่เข้าใจเกณฑ์และวิธีการทำ และขาดผู้แนะนำ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นในการจัดการความรู้ชัดแจ้งและความรู้ฝังลึกในการดำเนินงานตามเกณฑ์ EdPEx จาก 3 คณะต้นแบบคือ คณะแพทยศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมการเกษตร และคณะเศรษฐศาสตร์ โดยใช้เครื่องมือวิธีการทางวิศวกรรมความรู้ และ CommonKADs เพื่อพัฒนาเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ฯ ที่มีคุณภาพตามทฤษฎีการส่งเสริมการเรียนรู้ของกาเย่ มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 12 คณะ และ 5 หน่วยงาน ในสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า ก่อนใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ฯ มีระดับความรู้ความเข้าใจด้านเกณฑ์ EdPEx ในระดับพอใช้และน้อย หลังจากได้ทำการศึกษาเรียนรู้เนื้อหาในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ฯ ที่ถูกพัฒนาขึ้น เมื่อนำผลการทดสอบมาวัดผลเปรียบเทียบในเชิงสถิติพบว่า คะแนนหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างไม่แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่าผลการเรียนรู้จากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้จากการจัดการความรู้ไม่แตกต่างกัน ทั้งก่อนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นจึงควรศึกษาพฤติกรรมการบริโภคสื่อของกลุ่มเป้าหมาย ก่อนที่จะพัฒนาสื่อช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, วิศวกรรมความรู้, เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

ABSTRACT

The purposes of this research were to transfer knowledge and develop the electronic books on knowledge management in operations of Education Criteria for Performance Excellence (EdPEx) by knowledge engineering application to compare

pre- and post-test by the electronic books to develop knowledge and understanding of Education Criteria for Performance Excellence (EdPEx). According to the analysis of the preliminary problems, the learning resources in term of EdPEx in Chiang Mai University were not enough for self-study, resulting in most of the faculties and departments having knowledge and understanding in term of EdPEx at the moderate and low levels. The main cause was lacking understanding of criteria, methods and no instructors. The researcher focused on the explicit knowledge and tacit knowledge in operations in term of EdPEx from 3 the prototype faculties; Faculty of Medicine, Faculty of Agro-Industry and Faculty of Economics by using knowledge engineering application and CommonKADs for developing quality electronic books based on Gagne's learning theory as a guideline to solve the problem and test the sample of 12 faculties and 5 departments of Chiang Mai University. The result showed that the pre-test of the electronic books was at the moderate and low levels of knowledge and understanding in term of EdPEx. After studying the developed electronic books, the statistical comparison showed that the post-test result of the sample had no statistically significant differences from the pre-test result. Therefore, the media consumption behavior of the target group should be studied before developing the instructional media for learners in order to enable learning to be efficient and served the needs of the target group.

Keywords: Knowledge Management, Knowledge Engineering, Education Criteria for Performance Excellence (EdPEx)

บทนำ

การศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และเพิ่มเติม พ.ศ.2545 จึงได้กำหนดให้มี “ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา” จากนโยบายดังกล่าว ทำให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้สถาบันทราบจุดแข็งจุดอ่อนที่จะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุง ดังนั้นมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงได้มีนโยบายให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 โดยเลือกใช้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา CMU-QA มาใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ 9 องค์ประกอบ ของทบวงมหาวิทยาลัย และมีการดำเนินงานปรับปรุงกระบวนการประคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างก็ไรตามเกณฑ์ดังกล่าวยังมีจุดอ่อน คือไม่สามารถประเมินการบูรณาการระบบงานต่างๆ เข้าด้วยกันได้อย่างมีระบบ สอดรับกับแผนกลยุทธ์ อีกทั้งในปัจจุบันมีปัจจัยหลายอย่าง ตลอดจนการแข่งขันทางด้านการศึกษา (ภาวิช ทองโรจน์, 2556) ทำให้เกิดปัญหาบัณฑิตล้นงานในหลายสาขา แต่บางสาขาขาดแคลนโดยเฉพาะในสาขาวิชาที่ยาก ตลอดจนการเปิดหลักสูตรต่างๆ ที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ สกอ. กำหนด ดังนั้น สกอ. จึงได้

จัดทำแผนกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) ขึ้น โดยเป้าหมายของแผนฉบับนี้คือ ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทยและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัฒน์ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2550) จึงได้นำเกณฑ์ Education Criteria for Performance Excellence (EdPEx) หรือเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศตามแนวทางของเกณฑ์ Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) ที่เป็นต้นแบบของรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) มาปรับใช้เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานบริหารจัดการการศึกษาสถาบันอุดมศึกษา ให้มีคุณภาพพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ มองและคิดบริหารองค์กรในเชิงระบบ และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างก้าวกระโดด (สำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา, 2557)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงมีนโยบายให้ทุกคณะหน่วยงานนำเกณฑ์พัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (EdPEx) มาเป็นกรอบการดำเนินงานในด้านต่างๆ ประกอบด้วย โครงร่างองค์กร หมวด 1 การนำองค์กร หมวด 2 กลยุทธ์ หมวด 3 ลูกค้า หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ หมวด 5 บุคลากร หมวด 6 ระบบปฏิบัติการ และหมวด 7 ผลลัพธ์ ตามแนวทาง CMU-EdPEx มาเป็นกรอบการดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษาทุกระดับคือ ระดับหลักสูตร ระดับคณะ และระดับมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557) แต่เนื่องจากการดำเนินงานของเกณฑ์นั้น เป็นสิ่งที่ใหม่ทำให้คณะและหน่วยงานต่างๆ ยังขาดความรู้ในการดำเนินงานตามแนวทางเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ อีกทั้งเกณฑ์ยังมีเนื้อหาและข้อกำหนดที่ต้องมีการตีความหมายของเกณฑ์ ประกอบกับการดำเนินการตามเกณฑ์ EdPEx เป็นลักษณะเฉพาะตามบริบทของแต่ละองค์กร การให้ความรู้ด้านเกณฑ์เพียงอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ แต่การได้เรียนรู้จากผู้ที่เคยดำเนินการมาก่อนและประสบความสำเร็จ เป็นอีกองค์ความรู้หนึ่งที่จะทำให้การนำเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศมาใช้เกิดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าคณะและหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการตามเกณฑ์ในระดับพอใช้และน้อย ซึ่งสาเหตุหลักที่สำคัญมี 2 ประการ คือ 1) การไม่เข้าใจเกณฑ์และวิธีการทำ 2) ขาดผู้แนะนำ จึงไม่สามารถนำเอาเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศไปสู่การปฏิบัติได้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการนำทฤษฎีการจัดการความรู้มาช่วยสร้างระบบการจัดการความรู้ด้านเกณฑ์คุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (EdPEx) ในระดับข้อกำหนดโดยรวม (Overall Requirements) ผ่านวิธีการทางวิศวกรรมความรู้โดยใช้เครื่อง CommonKADs ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และองค์ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) จากผู้เชี่ยวชาญจากคณะที่มีการดำเนินงานตามเกณฑ์ EdPEx มาก่อนและผ่านโครงการนำเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ มาใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (EdPEx200) ของ สกอ. เพื่อเป็นต้นแบบให้กับคณะหน่วยงานต่างๆ ได้ศึกษาผ่านการส่งเสริมการเรียนรู้ตามทฤษฎีของ โรเบิร์ต กาเย่ (Robert Gangé) 9 ประการ (รุจโรจน์ แก้วอุไร, 2545) ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ที่สามารถศึกษาได้ด้วยตนเองตามการรับรู้ของแต่ละคน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อถอดความรู้และพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการจัดการความรู้ในการดำเนินงานด้านเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (EdPEx) โดยการประยุกต์ใช้วิธีการทางวิศวกรรมความรู้และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ฯ เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ด้านเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ ตามแนวทาง (EdPEx) ให้กับคณะและหน่วยงานต่างๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ มุ่งเน้นการจัดการความรู้ชัดแจ้งและความรู้ฝังลึกโดยใช้วิศวกรรมความรู้และ CommonKADs ในการจับความรู้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการจัดการความรู้ในการดำเนินงานด้านเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (EdPEx) ตามขั้นตอนการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ผ่านทฤษฎีการส่งเสริมการเรียนรู้ของกาเย่ 9 ประการ สำหรับให้คณะและหน่วยงานต่างๆ ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดวิธีการดำเนินงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เป็นคณะและหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้งหมด 22 คณะ 13 หน่วยงาน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้าน EdPEx ใช้การคัดเลือกโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากคณะที่มีผลการดำเนินงานด้านเกณฑ์ EdPEx มาก่อน และประสบผลสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับ และผ่านการประเมินตามโครงการ EdPEx 200 ของ สกอ. ซึ่งประกอบด้วยคณะแพทยศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมการเกษตร และคณะเศรษฐศาสตร์

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่จะพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามเกณฑ์ EdPEx ใช้การคัดเลือกโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มประชากรที่มีระดับความรู้ความเข้าใจตามเกณฑ์ EdPEx ในระดับพอใช้และน้อย ทั้งหมด 17 หน่วยงาน แบ่งเป็นหน่วยงานระดับคณะ 12 คณะ และหน่วยงานระดับสำนัก 5 หน่วยงาน จากทั้งหมด 19 หน่วยงานที่ตอบแบบสอบถามกลับมา

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ศึกษาแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากแบบจำลองพฤติกรรมการคิดผู้เชี่ยวชาญ และต้นแบบจำลองการคิด (Knowledge Template) เพื่อให้รู้หลักการคิดและเหตุผลของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมากำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

2.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยการนำแบบจำลองการคิดที่ถูกกำหนดไว้จากข้อ 2.1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตามกรอบเกณฑ์พัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (EdPEx) ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย โครงร่างองค์กร หมวด 1 การนำองค์กร หมวด 2 กลยุทธ์ หมวด 3

ลูกค้า หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ หมวด 5 บุคลากร หมวด 6 ระบบปฏิบัติการ และหมวด 7 ผลลัพธ์

2.3 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยมีขั้นตอนกระบวนการย่อยทั้งหมด 4 ขั้นตอนดังนี้

2.3.1 การจับความรู้ (Knowledge Capture) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อเก็บข้อมูลตามวาระการสัมภาษณ์ทั้ง 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เพื่อกำหนดขอบเขต (Scoping Meeting) การสัมภาษณ์เพื่อจับความรู้ (Knowledge Capture) การสัมภาษณ์กรณีศึกษา (Case Study Meeting) และการสัมภาษณ์ตรวจสอบความรู้ (Validation Knowledge)

2.3.2 การวิเคราะห์ (Knowledge Analysis) ถอดบทสัมภาษณ์ (Transcript) เพื่อวิเคราะห์แยกประเด็นของความรู้ออกมาเป็นระดับต่างๆ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ความรู้ระดับงาน (Task Knowledge) ความรู้ระดับการคิด (Inference Knowledge) และความรู้ระดับหลักการ (Domain Knowledge) วิเคราะห์กระบวนการทำงาน (Work Flow Process) จากรายงานการประเมินตนเอง และกรณีศึกษาจากบริษัท สถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) เพื่อให้เนื้อหามีความสมบูรณ์มากขึ้น

2.3.3 การสังเคราะห์ความรู้ (Knowledge Model) นำความรู้ที่ผ่านการแทนค่าองค์ความรู้ในแต่ละประเด็นความรู้ ได้แก่ ความรู้ระดับงาน (Task Knowledge) ความรู้ระดับการคิด (Inference Knowledge) และความรู้ระดับหลักการ (Domain Knowledge) โดยใช้เครื่องมือ CommonKADs (Common Knowledge Analysis And Diagnosis System) และให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินคุณภาพเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุง โดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ของ Best & Kahn (1993 อ้างใน วัน เดชพิชัย, 2535)

2.3.4 การนำความรู้ไปใช้ นำเนื้อหาที่ผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์และตรวจสอบเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนที่ 3 มาพัฒนาเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ฯ (E-book) 5 ขั้นตอน (ไพโรจน์ ตีรณธนกุล และ ไพบูรณ์ เกียรติโกมล, 2543) ดังนี้

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Analysis) เพื่อรวบรวมหัวเรื่องที่ควรจะมีอยู่ในเนื้อหา และจัดทำแผนภูมิโครงข่ายเนื้อหาที่แสดงความสัมพันธ์ในการเรียนเนื้อหาของผู้เรียน

2) การออกแบบหน่วยการเรียน (Design) จากแผนภูมิโครงข่ายเนื้อหานำมาทำการจัดเรียงลำดับหมวดหมู่ตามความสัมพันธ์ของเนื้อหาในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ฯ

3) การพัฒนาหน่วยการเรียน (Development) นำเนื้อหาที่ออกแบบไว้ในขั้นตอนที่ 2 มาทำการออกแบบ Story Board Development ตามทฤษฎีของกาเย่ 9 ประการ เพื่อพัฒนาเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

4) การพัฒนาเนื้อหาสู่โปรแกรม (Implementation) นำเนื้อหาที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วในขั้นตอนที่ 3 มาพัฒนาระบบ

5) การประเมินผลบทเรียน (Evaluation) ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) (Best & Kahn, 1993 อ้างใน วัน เดชพิชัย, 2535) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์สถิติ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทำการปรับปรุง

2.4 สร้างแบบทดสอบปรนัยประเภทเลือกตอบแบบถูก-ผิด พร้อมเหตุผล (True-False Correction Question) (นภา หลิมรัตน์, 2551) และให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ต้องอยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 จึงจะถือว่าแบบทดสอบมีความสอดคล้อง

2.5 การตรวจสอบความรู้ก่อนเรียนหลังเรียน และประเมินความความพึงพอใจ นำแบบทดสอบในข้อ 2.4 ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความรู้ก่อนและหลังใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ฯ ที่พัฒนาขึ้น และสำรวจผลความพึงพอใจ

2.6 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ นำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสถิติ t-test (Dependent) เพื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่มี Paired Samples T test ไม่เป็นอิสระต่อกันโดยได้ตั้งระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์พบว่า ต้นแบบจำลองการคิด สามารถแบ่งได้ 3 แบบ คือ 1) จากผลไปหาเหตุ (Analytic Task) 2) จากเหตุไปหาผลลัพธ์ (Synthetic Task) และ 3) ต้นแบบจำลองพฤติกรรมการคิดของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งต้นแบบจำลองการคิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัยนี้มากที่สุดคือ ต้นแบบแบบจำลองพฤติกรรมการคิดผู้เชี่ยวชาญ (IPO) เพราะทำให้ทราบหลักการคิดและเหตุผลของผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ก่อนการดำเนินการ (Input) ระหว่างการดำเนินงาน (Processes) และผลลัพธ์ (Output) ประกอบกับเทคนิคการจับประเด็นในตัวบุคคล (Support Tacit Knowledge) และแหล่งอ้างอิง

2. ผลการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยการนำแบบจำลองพฤติกรรมการคิดผู้เชี่ยวชาญ (IPO) มาสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 วาระการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เพื่อกำหนดขอบเขต (Scoping Meeting) การสัมภาษณ์เพื่อจับความรู้ (Knowledge Capture) การสัมภาษณ์กรณีศึกษา (Case Study Meeting) การสัมภาษณ์ ตรวจสอบความรู้ (Validation Knowledge)

3. ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ได้นำเกณฑ์คำถาม EdPEx มาเป็นกรอบในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 วาระการสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการทางวิศวกรรมความรู้ และ CommonKADs จนได้แบบจำลองความรู้ในระดับปัญหาเฉพาะ (Domain Knowledge) แสดงในตารางที่ 1 และเพื่อให้เนื้อหามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์ กระบวนการทำงาน จากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ออกมาในรูปแบบของกระบวนการทำงาน (Work Flow Process) แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แบบจำลองความรู้เฉพาะ (Domain Knowledge) ในแต่ละหมวดของเกณฑ์ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผ่านกระบวนการทางวิศวกรรมความรู้โดยใช้เครื่องมือ CommonKADs

หมวด	แบบจำลองความรู้เฉพาะ (Domain Knowledge) (จำนวน)
โครงร่างองค์กร (Organization Profile)	4
หมวด 1 การนำองค์กร	4
หมวด 2 กลยุทธ์	3
หมวด 3 ลูกค้า	3
หมวด 4 การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้	5
หมวด 5 บุคลากร	7
หมวด 6 ระบบปฏิบัติการ	4
หมวด 7 ผลลัพธ์	1

ตารางที่ 2 สรุปจำนวนกระบวนการทำงาน ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ รายงานการประเมินตนเอง (SAR) จากคณะที่เป็นต้นแบบ

หมวด	กระบวนการทำงาน (จำนวน)	จำนวนกรณีศึกษา (จำนวน)
โครงร่างองค์กร	1	-
หมวด 1 การนำองค์กร	10	2
หมวด 2 กลยุทธ์	13	2
หมวด 3 ลูกค้า	8	2
หมวด 4 การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้	15	2
หมวด 5 บุคลากร	12	2
หมวด 6 ระบบปฏิบัติการ	9	3
หมวด 7 ผลลัพธ์	-	3

4. ผลการการประเมินคุณภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X}$ = 3.65, S.D.= 0.47) ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X}$ = 3.68 , S.D. = 0.31) ด้านภาษาภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.15, S.D.= 0.88) ด้านมัลติมีเดียภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X}$ = 4.3, S.D.= 0.55) ด้านปฏิสัมพันธ์ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.15, S.D.= 0.64) และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในส่วนของผลป้อนกลับเสริมแรง ผ่านเว็บบอร์ดสนทนาเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามทฤษฎีส่งเสริมการเรียนรู้ของของกาเย่

5. ผลการการประเมินคุณภาพเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่าด้านเนื้อหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.04, S.D. = 0.62) ด้านเนื้อหา ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X}$= 3.12, S.D. = 0.31) ด้านภาษา ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X}$= 3.0, S.D.= 0.82) ด้านการออกแบบระบบการเรียน อยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.0, S.D.= 0.73) ในส่วนของการตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความเหมาะสมน้อย ($\bar{X}$ = 2.5, S.D.= 1.0) จึงได้ปรับปรุงในส่วนการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ใช้ง่าย เพื่อให้กลับไปทบทวนเนื้อหาที่ยังไม่เข้าใจได้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้

6. ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ต้องอยู่ระหว่าง 0.50-1.00 จึงจะถือว่าแบบทดสอบมีความสอดคล้อง จากนั้นเลือกข้อคำถาม จำนวน 80 ข้อ โดยแบ่งเป็นข้อผิด 48 ข้อ ข้อถูก 32 ข้อ ตามอัตราส่วนระหว่างข้อผิดและถูกเป็น 60:40 เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบ

7. ผลการตรวจสอบความรู้ก่อนเรียนหลังเรียน และความพึงพอใจในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ พบว่าอายุของผู้ทำแบบทดสอบส่วนใหญ่ร้อยละ 41.17 อายุอยู่ระหว่าง 30-40 ปี รองลงมา ร้อยละ 23.5 อายุระหว่าง 40-50 ปี ถัดมา ร้อยละ 17.6 อายุอยู่ระหว่าง 20-30 ปี น้อยที่สุดอายุระหว่าง 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 11.7 อายุการทำงานด้านประกันคุณภาพการศึกษา (EdPEx) ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.7 อยู่ระหว่าง 1-5 ปี รองลงมาร้อยละ 17.6 อยู่ระหว่าง 5-10 ปี ถัดมา ร้อยละ 11.7 อยู่ระหว่าง 10-20 ปี ส่วนอายุการทำงาน 20ปีขึ้นไป พบว่าไม่มีผู้ที่ทำแบบทดสอบ ตำแหน่งที่รับผิดชอบส่วนใหญ่ร้อยละ 52.9 เป็นเจ้าหน้าที่ด้านงานประกันคุณภาพการศึกษา รองลงมาเป็นหัวหน้างาน/ฝ่าย ด้านงานประกันคุณภาพการศึกษา ร้อยละ 29.41 ถัดมา ผู้อำนวยการและผู้ช่วยคณบดี คิดเป็นร้อยละ 5.8 ส่วนคณบดีไม่มี ด้านวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 52.94 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมา ร้อยละ 47 มีการศึกษาระดับปริญญาโท ส่วนการศึกษาระดับปริญญาเอกและ ปวช/ปวส.พบว่าไม่มี

8. ผลการตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบทดสอบ จำนวน 80 ข้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทำคะแนนสูงสุดเท่ากับ 62 คะแนน และ 63 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.5 และ 78.75 ตามลำดับ คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 36 คะแนน และ 41 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 45 และ 51.25 ตามลำดับ

9. ผลความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) ในภาพรวมพบว่ามีพึงพอใจระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, S.D= 3.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีพึงพอใจระดับมาก และเมื่อเรียงลำดับความพึงพอใจ 3 อันดับแรก พบว่าประเด็นมีภาพประกอบและข้อความที่เหมาะสมน่าสนใจพึงพอใจมากสุด รองลงมาคือ เนื้อหาสร้างแรงจูงใจกับผู้เรียนและเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียน และเป็นสื่อการสอนที่สามารถทบทวนได้ด้วยตนเอง ตามลำดับ

10. ผลการเปรียบเทียบ ความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์กับกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (N<30) ด้วยสถิติ Paired t-test (dependent) โดยได้ตั้งระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05 ผลสรุปการวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 51.12 คะแนน และ 51.94 คะแนน ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.75 และ 5.65 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยหนังสือ

อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า คะแนนหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างไม่แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการถอดความรู้และพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ฯ โดยการประยุกต์ใช้วิธีการทางวิศวกรรมความรู้ ผลที่ได้คือ แบบจำลองความรู้ (Knowledge Model) ซึ่งหลายงานวิจัยได้นำเครื่องมือ CommonKADs มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล เนื่องจาก CommonKADs เป็นเครื่องมือการจัดการความรู้ที่สามารถเปลี่ยนความรู้ที่ตัวในบุคคลออกมาเป็นความรู้ชัดแจ้งได้อย่างรูปธรรม (Schreiber et al., 2000) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า วิธีการทางวิศวกรรมความรู้และ CommonKADs เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่มีประสิทธิภาพช่วยทำให้การจัดการความรู้สมบูรณ์มากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของความรู้ฝังลึกเป็นความรู้ชัดแจ้งได้อย่างรูปธรรม

2. ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังทดลองใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ฯ ไม่แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชยากร โลห์ทองคำ (2556) ได้นำกระบวนการ SECI Model มาเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ใหม่ โดยได้สอดแทรกเนื้อหาเฉพาะส่วนที่สำคัญที่ได้จากการทำงานในรูปแบบสื่อเกมเรียนรู้ ไปประยุกต์ใช้และวัดประสิทธิภาพการเรียนรู้ในธุรกิจซีพีเฟรชมาร์ท พบว่าหลังการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างในรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนของกลุ่มควบคุม และการเรียนรู้ผ่านสื่อเกมในกลุ่มทดลอง พบว่ามีผลการทดสอบวัดความรู้ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งหลังการเรียนรู้และหลังการกลับไปปฏิบัติ จึงสรุปได้ว่าการเรียนรู้ผ่านสื่อเกมที่ได้จากการจัดการความรู้มีประสิทธิภาพในการให้ความรู้ไม่แตกต่างกับการเรียนรู้ในห้องเรียน ผู้วิจัยคิดว่าอาจมีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ปัจจัยแรก คือ ความแตกต่างด้านปัจเจกบุคคลและตัวแปรแทรกซ้อนที่ไม่สามารถควบคุมได้ เมื่อพิจารณาจากผลการเปรียบเทียบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างไม่แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจจะเป็นเพราะว่าการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความแตกต่างด้านการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ได้ทุกที่ ทุกเวลาที่สะดวก ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น อาจส่งผลต่อการรับรู้ (perception) ของแต่ละบุคคล ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลพบว่า การเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้บุคคลมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อถือ และบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน (Defleur, 1989) ขึ้นอยู่กับสิ่งกระตุ้นที่มีผลต่อการรับรู้ รวมถึงตัวแปรแทรกซ้อนมารบกวนหรือแทรกแซงที่ไม่สามารถควบคุมได้ มาแทรกแซงระหว่างการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เสียงรบกวนสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ความสนใจ สติปัญญา เพศ อารมณ์ คอมพิวเตอร์ที่ใช้อาจผิดพลาดในขณะทำการทดลอง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลต่อความคาดเคลื่อนในการเรียน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำฝน พิทักษาไพศาล (2548) พบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการสถานที่ในการใช้สื่อ แต่ไม่สัมพันธ์กับความชำนาญในการใช้สื่อ การใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่บ้านจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับ

พรรณี ชูทัยเจนจิต (2545) กล่าวว่า การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการคือ 1) สภาพการเรียนรู้ (Conditions of Learning) เป็นความพร้อมภายในตัวผู้เรียน (Internal Conditions) ด้านความสามารถที่มีอยู่ก่อนเรียน และสภาพภายนอก (External Conditions) ที่จัดให้แก่ผู้เรียน 2) เหตุการณ์ในการเรียนรู้ (Events of Learning) คือกระบวนการต่างๆ เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้ เมื่อสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมมากระตุ้น และผ่านกระบวนการเลือกรับรู้เฉพาะข้อมูลที่ต้องการ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้สิ่งเดียวกันกับบุคคลที่ต่างกันอาจจะได้ผลการเรียนรู้ได้ไม่เท่ากัน เพราะแต่ละบุคคลย่อมมีความสามารถ อารมณ์ ความสนใจ และประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะเรียนต่างกัน ซึ่งหากจะพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการทดลองในครั้งต่อไป อาจต้องมีการคาดการณ์ตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจจะส่งผลต่อการเรียนรู้และควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนเหล่านั้น โดยคำนึงถึงปัจจัย คือ 1) สภาพการเรียนรู้ โดยพิจารณาถึงความรู้ความสามารถภายในตัวผู้เรียน และสภาพภายนอกที่จัดให้แก่ผู้เรียน 2) เหตุการณ์ในการเรียนรู้ คือต้องมีการควบคุมสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากกระบวนการต่างๆ ในระหว่างการเรียนรู้

ปัจจัยที่สอง คือ พฤติกรรมการบริโภคสื่อการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลแตกต่างกันจึงส่งผลให้เกิดการรับรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการทดลองจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทำคะแนนสูงสุดเท่ากับ 62 คะแนน และ 63 คะแนน คิดเป็นคะแนนร้อยละ 77.5 และ 78.75 ตามลำดับ คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 36 คะแนน และ 41 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 45 และ 51.25 ตามลำดับ อาจจะเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเลือกเปิดรับสารที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ความต้องการ ทัศคติ เป้าหมาย ความสามารถ ความชอบหรือไม่ชอบสื่อบางประเภท เป็นต้น (Todd Hunt and Brent d. Ruben, 1993 อ้างถึงใน ปรมะ สตะเวทิน, 2541) สอดคล้องกับทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้ของ Thorndike (1966) ซึ่งได้กล่าวว่า การเรียนรู้คือการที่ผู้เรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง และได้รับความพึงพอใจจะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งเป็นไปตามการศึกษาของ Katz and Other (อ้างถึงใน อรพินท์ ศักดิ์เอี่ยม, 2537) ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้รับสารที่มีสภาวะแวดล้อมทางสังคมและสภาวะทางจิตใจแตกต่างกัน ทำให้ผู้รับสาสน์มีความต้องการที่แตกต่างกันไป ส่งผลให้มีลักษณะการใช้สื่อและมีความพึงพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อแตกต่างกัน อีกทั้งจากการศึกษาข้อมูลผลการวิจัยของฝ่ายการตลาดของกูเกิลประเทศไทยพบว่า ปัจจุบันคนไทยมีสมาธิจดจ่อและสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งสั้นลงมาก จากเดิมเฉลี่ยประมาณ 12 วินาที เหลือเพียง 8 วินาที ทำให้การออกแบบโฆษณาทั้งหลายจะต้องนำเสนอเนื้อหาโฆษณาให้อยู่ภายใน 8 วินาที ถึงจะมีความสนใจ ซึ่งในปัจจุบันระบบอินเตอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในชีวิตประจำวัน ทำให้คนส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารได้รวดเร็วอย่างปัจจุบันทันด่วนผ่านโทรศัพท์มือถือมากกว่าคอมพิวเตอร์ (ชูม [นามแฝง], 2560) และเมื่อเทียบกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ที่มีเนื้อหาค่อนข้างเยอะและมีความเป็นวิชาการสูง ต้องใช้เวลาพอสมควรในการศึกษา ทำความเข้าใจ จึงไม่สามารถใช้เวลาเป็นตัวกำหนดได้ จากเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมา ผู้วิจัยคิดว่าปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศมีความก้าวหน้ามากขึ้น ส่งผลให้มีเทคโนโลยีทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นสื่อช่วยเสริมทักษะความรู้ ความเข้าใจ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคสื่อและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายก่อนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจจนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลต่อการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย
2. ควรจัดการความรู้ในรูปของการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Techniques) โดยใช้กรณีศึกษาสถานการณ์ต่างๆ มาเป็นการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาทักษะและความรู้ในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่

เอกสารอ้างอิง

ชยากร โลห์ทองคำ. (2556). **การนำสื่อเกมเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้และวัดประสิทธิภาพการเรียนรู้ในธุรกิจซีพีเฟรชมาร์ท.** การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ซูม [นามแฝง]. (2560). **คนไทยสมาธิสั้นลง จะดีหรือเสียในอนาคต?.** สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2560, จาก https://www.thairath.co.th/content/1000039

นภา หลิมรัตน์.(2551). **แหล่งข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.** สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2558, จาก chrome-extension:// oemmndcbldboiebfnladdacbdfmadadm/http://teachingresources.psu.ac.th/document/2551/limrat/5Matching%20Questions.pdf

น้ำฝน พิทักษาไพศาล. (2548). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ปรมะ สตะเวทิน. (2541). **การสื่อสารมวลชน: กระบวนการและทฤษฎี.** กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

พรรณี ชูทัยเจนจิต. (2545). **จิตวิทยาการเรียนการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.

ไพโรจน์ ตีรณธนกุล และ ไพบูรณ์ เกียรติโกมล. (2543). **การออกแบบและการผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์การสอนสำหรับ e-Leaning.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ภาวิช ทองโรจน์. (2556). **สภาสถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนาอุดมศึกษา.** สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2557, จาก http://www.dusit.ac.th/course/standard/no-3.pdf

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2557). **การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำโครงร่างองค์กรและผลลัพธ์องค์กรตามแนวทาง CMU-EdPEx.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รุจโรจน์ แก้วอุไร.(2545). **หลักการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามแนวคิดของ กาเย่.** สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2558, จาก http://www.bus.rmutt.ac.th/~boons/cai/gange.htm.

วัน เดชพิชัย. (2535). **คู่มือการวิจัยและการประเมินโครงการ ทางการศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์.** ปัตตานี: มนตรีบริการ.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2550). **กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2556).** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา. (2557). **เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ฉบับปี 2556 – 2557.** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

อรพินท์ ศักดิ์เอี่ยม. (2537). **การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่เด็กได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก.** วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Defleur, M. (1989). **Theories of mass communication** (5th ed.). New York: Longman.

Schreiber, G., Akkermans, H., Anjewierden, A., de Hoog, R., Shadbold, N., van der Velde, W., & Wielinda, B. J. (2000). **Knowledge Engineering and Management The CommonKADs Methodology.** Cambrigde: MIT.

Thorndike, E. L. (1966). **Human learning.** Cambridge: MIT.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

FACTORS AFFECTING RETIREMENT SAVINGS OF GOVERNMENT TEACHERS AND PRIVATE SCHOOL TEACHERS IN BANGKOK

ศตพร ภูกองไชย[1] และ สิทธิพร อินทุวงศ์[1]
[1]วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์
Sataporn Pookongchai[1] and Sittiporn Intuwonges[1]
[1]College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin
(Received: January 31, 2020; Revised: February 23, 2020; Accepted: February 26, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชน จำนวน 649 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลจากการศึกษา พบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการออมเพื่อการเกษียณอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) สมการพยากรณ์การออมเพื่อการเกษียณอายุคือ

สมการรูปคะแนนดิบ

Y = -2.048 + 1.506 (ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน) + 1.316 (การคิดเชิงบัญชี) + 0.729 (ระยะเวลาในการออม)

สมการรูปคะแนนมาตรฐาน

Z = 0.173 (ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน) + 0.153 (การคิดเชิงบัญชี) + 0.113 (ระยะเวลาในการออม)

คำสำคัญ: ปัจจัย, การออมเพื่อการเกษียณอายุ, ข้าราชการครู, ครูโรงเรียนเอกชน

ABSTRACT

The purposes of this research were to study factors affecting retirement savings of government teachers and private school teachers in Bangkok. The sample used in this study were 649 government teachers and private school teachers in Bangkok. The research instrument was a five - rating scale questionnaire. The statistical analysis comprised frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, and Stepwise Multiple Regression

Analysis. The findings were as follows. 1) The factors affecting retirement savings of government teachers and private school teachers in Bangkok, in general was rated at a moderate level. 2) There was a positive correlation between factors and retirement savings of government teachers and private school teachers in Bangkok at statistical significance level of .01. 3) The predicting equation of retirement savings;

The equation of raw score is

Y = -2.048 + 1.506 (Sufficiency of current income) + 1.316 (Mental account) + 0.729 (Savings period)

The equation of standard score is

Z = 0.173 (Sufficiency of current income) + 0.153 (Mental account) + 0.113 (Savings period)

Keywords: Factor, Retirement Savings, Government Teacher, Private School Teacher

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อย่างเต็มรูปแบบในปี 2564 กล่าวคือ มีสัดส่วนของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (ฟุลิยา ธีระธัญศิริกุล และคณะ, 2561) ซึ่งเป็นประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค แต่เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์การออมที่ธนาคารโลก (World Bank) วิเคราะห์ไว้ พบว่า ภาคครัวเรือนของไทยมีสัดส่วนการออมในระดับต่ำเพียงร้อยละ 8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (เกษมศรี ปูชนีย์วงศ์, 2558) สะท้อนให้เห็นว่าภาคครัวเรือนของไทยยังให้ความสำคัญกับการออมน้อยเกินไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

อาชีพครู ถือเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นกลุ่มอาชีพผู้ให้ความรู้ ให้การศึกษา แก่เยาวชนที่จะกลายเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต โดยอาชีพข้าราชการครูมีความแตกต่างกับอาชีพครูโรงเรียนเอกชน เพราะข้าราชการครูจะได้สิทธิประโยชน์ที่ได้จากการประกอบอาชีพมากกว่าครูโรงเรียนเอกชน รวมถึงได้รับการส่งเสริม สนับสนุนปรับปรุงให้ข้าราชการครูได้รับเงินเดือน สิทธิ สวัสดิการที่ได้รับ สามารถลดภาระทางด้านการเงินได้ มีเงินบำเหน็จ บำนาญ ทำให้เมื่อเกษียณอายุไปก็ยังคงมีรายได้ส่วนหนึ่งไว้ในการดำรงชีพ สามารถดูแลตนเองภายหลังเกษียณอายุได้โดยไม่ต้องทำงาน แต่ปัญหาที่พบจากการสำรวจภาคสนามของผู้วิจัย พบว่าข้าราชการครูก็ยังเป็นกลุ่มอาชีพที่มีหนี้สินอยู่เป็นจำนวนมาก การวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่าสาเหตุของการเกิดภาระหนี้สินของข้าราชการครูอาจเกิดมาจากความไม่รอบคอบในการใช้เงิน และขาดการวางแผนทางการเงิน ในขณะที่ครูโรงเรียนเอกชนกลับเผชิญปัญหาเดียวกัน เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายให้การคุ้มและความเป็นธรรมเกี่ยวกับการกำหนดค่าจ้างและสิ่งตอบแทน จึงทำให้ในบางครั้งมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายและเกิดปัญหาหนี้สินตามมา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพหลังจากการเกษียณอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลจากการวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการออมเพื่อการเกษียณอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความเพียงพอของรายได้ ปัจจัยด้านการเงินเชิงพฤติกรรม ปัจจัยด้านการวางแผนการออม และการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านความเพียงพอของรายได้หลังเกษียณ ประกอบด้วย ความเพียงพอของเงินเกษียณอายุ และความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน 2) ปัจจัยด้านการเงินเชิงพฤติกรรม ประกอบด้วย การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง การคิดเชิงบัญชี และการควบคุมตนเอง 3) ปัจจัยด้านการวางแผนการออม ประกอบด้วย ช่วงอายุก่อนเกษียณ และระยะเวลาในการออม แสดงดังภาพที่ 1

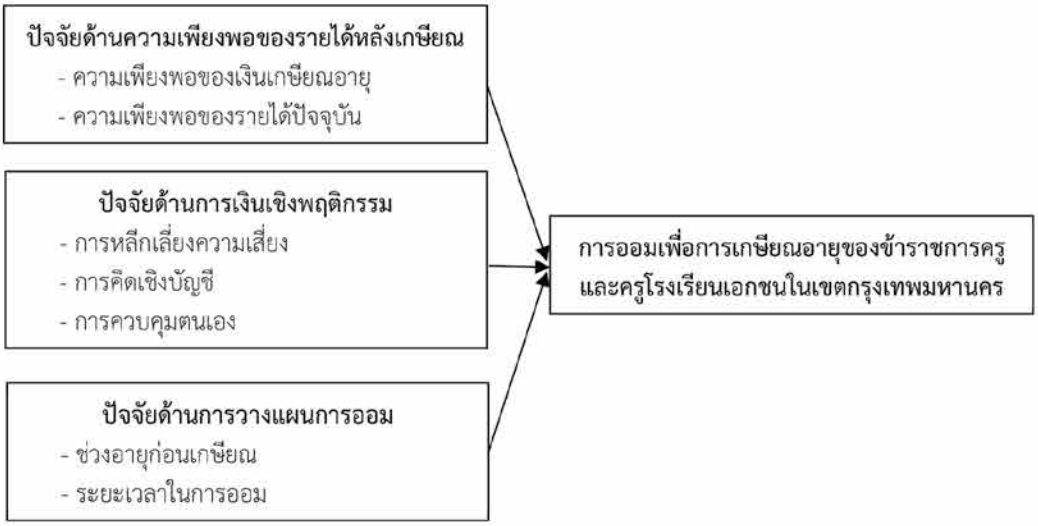

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 71,317 คน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) กำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ณ ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 398 คน โดยผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนตัวอย่างให้มากกว่าที่กำหนดไว้ เพื่อให้การประมาณค่าทางสถิติมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เป็นจำนวนทั้งสิ้น 649 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างชั้นภูมิ (Stratified random sampling) แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประเภทสังกัดครูในเขตกรุงเทพมหานคร	ประเภทการออมเพื่อการเกษียณอายุ		รวม (คน)
	การออมแบบหักบัญชีเงินเดือน (คน)	การออมแบบจัดสรรด้วยตนเอง (คน)	
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	116	101	217
กรุงเทพมหานคร	67	98	165
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	84	183	267
ภาพรวม	**267**	**382**	**649**

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ระดับตำแหน่งงาน รายได้ต่อเดือน และการออมเพื่อการเกษียณอายุ มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านความเพียงพอของรายได้หลังเกษียณ ประกอบด้วย ความเพียงพอของเงินเกษียณอายุ และความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน 2) ปัจจัยด้านการเงินเชิงพฤติกรรม ประกอบด้วย การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง การคิดเชิงบัญชี และการควบคุมตนเอง 3) ปัจจัยด้านการวางแผนการออม ประกอบด้วย ช่วงอายุก่อนเกษียณ และระยะเวลาในการออม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีตัวเลือก 5 ระดับ โดยมีลักษณะการตอบตั้งแต่ “น้อยที่สุด” จนถึง “มากที่สุด”

โดยแบบสอบถามชุดนี้ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยข้อคำถามในแบบสอบถามฉบับนี้ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (try out)

ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยสูตรของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับ 0.918 (ดังตารางที่ 2) สรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมที่จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค
ปัจจัยด้านความเพียงพอของรายได้หลังเกษียณ	**0.880**
1. ความเพียงพอของเงินเกษียณอายุ	0.956
2. ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน	0.845
ปัจจัยด้านการเงินเชิงพฤติกรรม	**0.930**
1. การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง	0.856
2. การคิดเชิงบัญชี	0.938
3. การควบคุมตนเอง	0.815
ปัจจัยด้านการวางแผนการออม	**0.764**
1. ช่วงอายุก่อนเกษียณ	0.717
2. ระยะเวลาในการออม	0.768
ภาพรวม	**0.918**

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับคืนจากการติดตามด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 649 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ตามขนาดตัวอย่างที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถาม และนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยกำหนดสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 138 คน (ร้อยละ 21.3) เพศหญิง จำนวน 511 คน (ร้อยละ 78.7) โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี (จำนวน 167 คน, ร้อยละ 25.7) มีสถานภาพสมรสแล้ว (จำนวน 361 คน, ร้อยละ 55.6) จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี (จำนวน 449 คน, ร้อยละ 69.2) มีตำแหน่งงานเป็นครูชำนาญการพิเศษ (จำนวน 211 คน, ร้อยละ 32.5) มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 15,001 – 20,000 บาท (จำนวน 242 คน, ร้อยละ 37.3) และมีสัดส่วนการออมเพื่อการเกษียณอายุโดยเฉลี่ยร้อยละ 9.23 จากรายได้ต่อเดือนของตนเอง

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร	$\bar{x}$	SD	แปลผล
ปัจจัยด้านความเพียงพอของรายได้หลังเกษียณ	**3.29**	**0.74**	**ปานกลาง**
1. ความเพียงพอของเงินเกษียณอายุ	3.41	0.82	ปานกลาง
2. ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน	3.13	0.86	ปานกลาง
ปัจจัยด้านการเงินเชิงพฤติกรรม	**3.42**	**0.55**	**ปานกลาง**
1. การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง	3.49	0.58	ปานกลาง
2. การคิดเชิงบัญชี	3.31	0.87	ปานกลาง
3. การควบคุมตนเอง	3.45	0.70	ปานกลาง
ปัจจัยด้านการวางแผนการออม	**3.30**	**0.92**	**ปานกลาง**
1. ช่วงอายุก่อนเกษียณ	3.55	0.93	มาก
2. ระยะเวลาในการออม	3.05	0.98	ปานกลาง
ภาพรวม	**3.36**	**0.50**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านการเงินเชิงพฤติกรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการวางแผนการออม และปัจจัยด้านความเพียงพอของรายได้หลังเกษียณ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความเพียงพอของรายได้ ปัจจัยด้านการเงินเชิงพฤติกรรม ปัจจัยด้านการวางแผนการออม และการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความเพียงพอของรายได้ ปัจจัยด้านการเงินเชิงพฤติกรรม และปัจจัยด้านการวางแผนการออม และการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	Y	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
Y	1							
X1	0.145**	1						
X2	0.255**	0.561**	1					
X3	0.498**	0.242**	0.339**	1				
X4	0.218**	0.252**	0.290**	0.257**	1			
X5	0.229**	0.324**	0.369**	0.365**	0.638**	1		
X6	0.298**	0.156**	0.215**	0.119**	0.313**	0.145**	1	
X7	0.190**	0.217**	0.333**	0.125**	0.127**	0.227**	0.544**	1

หมายเหตุ: ** $p < 0.01$ โดยกำหนดให้ Y = การออมเพื่อการเกษียณอายุ; X1 = ความเพียงพอของเงินเกษียณอายุ; X2 = ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน; X3 = การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง; X4 = การคิดเชิงบัญชี; X5 = การควบคุมตนเอง; X6 = ช่วงอายุก่อนเกษียณ; X7 = ระยะเวลาในการออม

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการออมเพื่อการเกษียณอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.119 – 0.638 ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด คือ การคิดเชิงบัญชี (X4) กับการควบคุมตนเอง (X5) ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (X3) กับช่วงอายุก่อนเกษียณ (X6) โดยตัวแปรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำถึงต่ำมาก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เกิน 0.50 ยกเว้นตัวแปรบางคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.51 – 0.70 (Hinkle, 1998) ได้แก่ ตัวแปรความเพียงพอของเงินเกษียณอายุ (X1) กับความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน (X2) ตัวแปรการคิดเชิงบัญชี (X4) กับการควบคุมตนเอง (X5) และตัวแปรช่วงอายุก่อนเกษียณ (X6) กับระยะเวลาในการออม (X7)

4. ผลการสร้างสมการพยากรณ์การออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 5 – 8

ตารางที่ 5 แสดงค่า Tolerance และ VIF ของตัวแปรพยากรณ์

ตัวแปรพยากรณ์	Tolerance	VIF
ปัจจัยด้านความเพียงพอของรายได้หลังเกษียณ		
1. ความเพียงพอของเงินเกษียณอายุ (X1)	0.667	1.498
2. ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน (X2)	0.587	1.705
ปัจจัยด้านการเงินเชิงพฤติกรรม		
1. การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (X3)	0.815	1.227
2. การคิดเชิงบัญชี (X4)	0.580	1.725
3. การควบคุมตนเอง (X5)	0.515	1.942
ปัจจัยด้านการวางแผนการออม		
1. ช่วงอายุก่อนเกษียณ (X6)	0.692	1.446
2. ระยะเวลาในการออม (X7)	0.648	1.543

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรพยากรณ์มีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.515 – 0.815 และ VIF มีค่าระหว่าง 1.227 – 1.942 โดยค่าทั้ง 2 อยู่ในเกณฑ์ที่ถือว่าตัวแปรต้นมีความสัมพันธ์กันน้อย จึงถือได้ว่าตัวแปรพยากรณ์ที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ ไม่เกิดปัญหาตัวแปรต้นสัมพันธ์กันมาก (Multicollinearity) ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยที่กำหนดให้ค่า Tolerance ต้องมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า VIF ต้องน้อยกว่า 10 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2556)

ตารางที่ 6 สมการพยากรณ์การออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ลำดับที่	ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	ร้อยละความผันแปร
1	ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน (X2)	0.255	0.065	6.50
2	ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน (X2) การคิดเชิงบัญชี (X4)	0.296	0.085	8.50
3	ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน (X2) การคิดเชิงบัญชี (X4) ระยะเวลาในการออม (X7)	0.314	0.095	9.50

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าสมการพยากรณ์การออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน (X2) เป็นตัวแปรแรกที่นำเข้าสมการและสามารถอธิบายความผันแปรของการออมเพื่อการเกษียณอายุได้ร้อยละ 6.50 (R^2 = 0.065)

ตัวแปรที่นำเข้าสมการเป็นลำดับที่สอง ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน (X2) และการคิดเชิงบัญชี (X4) สามารถอธิบายความผันแปรของการออมเพื่อการเกษียณอายุได้ร้อยละ 8.50 (R^2 = 0.085)

ตัวแปรที่นำเข้าสามารถเป็นลำดับที่สาม ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน (X2) การคิดเชิงบัญชี (X4) และระยะเวลาในการออม (X7) สามารถอธิบายความผันแปรของการออมเพื่อการเกษียณอายุได้ร้อยละ 9.50 (R^2 = 0.095)

ตารางที่ 7 แสดงค่าความแปรปรวนในการพยากรณ์การออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
สมการถดถอย	3,586.406	3	1,195.469	23.581*	0.000
ความคลาดเคลื่อน	32,699.461	645	50.697		
รวม	36,285.867	648			

หมายเหตุ * p < 0.05

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าความแปรปรวนในการพยากรณ์การออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัวแปร ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน (X2) การคิดเชิงบัญชี (X4) และระยะเวลาในการออม (X7) สามารถอธิบายความผันแปรของการออมเพื่อการเกษียณอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของตัวแปรพยากรณ์

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E. b	β	t	p
ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน (X2)	1.506	0.358	0.173	4.205*	0.000
การคิดเชิงบัญชี (X4)	1.316	0.335	0.153	3.924*	0.000
ระยะเวลาในการออม (X7)	0.729	0.256	0.113	2.845*	0.005
ค่าคงที่ (Constant) = -2.048					

หมายเหตุ * p < 0.05

จากตารางที่ 8 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน (X2) การคิดเชิงบัญชี (X4) และระยะเวลาในการออม (X7) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ (b) คือ 1.506, 1.316 และ 0.729 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) คือ 0.173, 0.153 และ 0.113 ตามลำดับ โดยเขียนเป็นสมการพยากรณ์การออมเพื่อการเกษียณอายุ

ของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

Y = -2.048 + 1.506 (ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน) + 1.316 (การคิดเชิงบัญชี) + 0.729 (ระยะเวลาในการออม) หรือ

Y = -2.048 + 1.506 (X2) + 1.316 (X4) + 0.729 (X7)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

Z = 0.173 (ความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน) + 0.153 (การคิดเชิงบัญชี) + 0.113 (ระยะเวลาในการออม) หรือ

Z = 0.173 (X2) + 0.153 (X4) + 0.113 (X7)

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยด้านการเงินเชิงพฤติกรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนจะพิจารณาถึงการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (risk avoid) ที่จะเกิดขึ้นกับเงินของตนเอง การคิดเชิงบัญชี (Mental account) ที่ประเมินผลลัพธ์ของการตัดสินใจในกิจกรรมที่มีเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง และการควบคุมตนเอง (Self control) ในการจับจ่ายใช้สอยโดยคำนึงถึงความจำเป็น เพื่อจัดสรรรายได้บางส่วนสำหรับการออมเพื่อการเกษียณอายุ สอดคล้องกับงานของ กุลฐกาน ตั้งทิวาพร (2555) พบว่า การเงินเชิงพฤติกรรมมีผลต่อการออมของบุคคลในวัยทำงาน โดยบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการออมมากที่สุดคือตนเอง ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีระดับการใช้ชีวิตโดยใช้หลักการคิดเชิงบัญชีอยู่ในระดับสูง และมีรูปแบบการออมในรูปของบัญชีเงินฝากธนาคารเนื่องจากมีความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ

2. สมการพยากรณ์การออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรความเพียงพอของรายได้ปัจจุบัน มีอำนาจพยากรณ์มากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การออมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ส่วนบุคคล หากเป็นผู้ที่มีรายได้สูงย่อมสามารถออมเงินได้มากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย และถ้ารายได้เพิ่มสูงขึ้นการออมจะเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพัตรา สมวงศ์ และ บังอร สวัสดิ์สุข (2559) พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีผลต่อการออมเงินเพื่อวัยเกษียณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานของ นิภาพร เกิดมาลัย และ มนัสสินี บุญมีศรีสง่า (2560) พบว่า รายได้ต่อเดือนมีผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของข้าราชการครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับงานของ อนงนาฏ ศุภกิจวณิชกุล และ ประสพชัย พสุนนท์ (2559) พบว่า พฤติกรรมการออมและการบริหารการเงินก่อนเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรายได้ของบุคลากรทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชน โดยส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการออมเพื่อการเกษียณอายุอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่ายังมีบุคลากรบางส่วนที่ไม่ได้ให้ความสนใจและไม่มีความรู้ในเรื่องของการออมมากนัก ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตในภายภาคหน้า ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมบุคลากรเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมเข้าสู่วัยเกษียณอายุ เพื่อวางแผนการออมที่ถูกต้องและรับมือกับปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายหลังเกษียณอายุ รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการเงินเชิงพฤติกรรม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตและนำความรู้ที่ได้นั้นไปปรับใช้กับตนเอง รวมถึงนำความรู้ที่ได้ไปเป็นที่ปรึกษาหรือให้คำแนะนำต่อบุคคลอื่นๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาสาเหตุเชิงลึกของกลุ่มอาชีพครูในการเลือกรูปแบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ ซึ่งจะทำให้สามารถรู้ถึงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมการออมและการบริหารการเงิน นอกจากนี้ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของกลุ่มอาชีพอื่น เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบกับกลุ่มอาชีพครูว่ามีลักษณะที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2556). **การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กุลฐกาน ตั้งทิวาพร. (2555). **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของบุคคลวัยทำงาน: กรณีศึกษาพนักงานธนาคาร.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เกษมศรี ปูชนีย์วงศ์. (2558). **การตระหนักรู้และพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของกลุ่มบุคคลช่วงอายุระหว่าง 25 – 35 ปี.** การค้นคว้าอิสระ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิภาพร เกิดมาลัย และ มนัสสินี บุญมีศรีสง่า. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของข้าราชการครูในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน **รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 ราชมงคลสร้างสรรค์กับนวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0,** หน้า 1440-1451. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **สถิติการศึกษาประจำปี 2559.** กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สุพัตรา สมวงศ์ และ บังอร สวัสดิ์สุข. (2559). ศึกษาการออมเงินเพื่อวัยเกษียณของลูกค้าธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดพะเยา. ใน **เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 1 สร้างเสริมวิทยาการผสมผสานวัฒนธรรมไทย ก้าวอย่างมั่นใจเข้าสู่ AC,** หน้า 767-779. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชธานี.

พุลิยา ธีระธัญศิริกุล และคณะ. (2561). เทคนิคการออมเพื่อการเกษียณ. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 37**(3), 193-206.

อนงนาฏ ศุภกิจวณิชกุล และ ประสพชัย พสุนนท์. (2559). การเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมกับการบริหารการเงินก่อนเกษียณอายุ กรณีศึกษาบุคลากรมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 9**(2), 375-389.

Hinkle, D. E. (1998). **Applied Statistics for the Behavior Sciences.** Boston: Houghton Mifflin.

Yamane, T. (1967). **Statistics, An Introductory Analysis.** (2nd Ed.). New York: Harper and Row.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

MARKETING MIX FACTORS AFFECTING VIETNAMESE FOOD PURCHASING DECISION OF CONSUMERS IN UDON THANI MUNICIPALITY

ศิรินุช คาน[1]
[1]ฝ่ายการตลาด บริษัท ไครโอวิวา (ประเทศไทย) จำกัด
Sirinuch Khan[1]
[1]Marketing Department, Cryoviva (Thailand) Company Limited
(Received: February 6, 2020; Revised: February 24, 2020; Accepted: February 26, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนาม รวมทั้งเปรียบเทียบปัจจัยดังกล่าวจำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคอาหารเวียดนาม จำนวน 384 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการทดสอบเอฟ

ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนาม โดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเลือกซื้ออาหารเวียดนามจากร้านอาหารเป็นหลัก มีความถี่ในการบริโภค 1-2 ครั้งต่อเดือน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการบริโภคครั้งละ 100-200 บาท โดยจะรับประทานร่วมกับครอบครัวเป็นหลัก มีเหตุผลในการบริโภคคือ ชื่นชอบในรสชาติอาหาร ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนาม ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านส่งเสริมการตลาด และด้านสถานที่จัดจำหน่าย ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับปานกลาง โดยเพศส่งผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านส่งเสริมการตลาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, พฤติกรรมผู้บริโภค, อาหารเวียดนาม

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the consumption behaviour and marketing mix factors, which affected on purchasing decision towards Vietnamese food, compare the factors and classified by demographic characteristics. The sample group consisted of 384 Vietnamese food consumers. Data were collected by questionnaires. The statistics, which used for data analysis, were frequency, percentage, mean, standard deviation, T test and F test.

The result of the research found that most of Vietnamese food consumers had behaviours to buy Vietnamese food from restaurants mainly. The frequency of consumption was 1-2 times per month. The average cost of consumption was 100-200 baht per time; mainly the respondents had Vietnamese food with family. The

reason for buying was liking for the taste of the food. The marketing mix factors, which affected the decision to buy Vietnamese food were products, price, marketing promotion, and the place of distribution. The consumers gave importance to the medium level. The genders affected the marketing mix factors in marketing promotion with statistical significance at the level of .05

Keywords: Marketing Mix, Consumer Behaviour, Vietnamese Food

บทนำ

ในปัจจุบันผู้คนส่วนใหญ่ต่างมีความนิยมการรับประทานนอกบ้าน ส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารมีการเติบโตอยู่ในเกณฑ์ดี แนวโน้มของการออกไปรับประทานอาหารนอกบ้านเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ความเร่งรีบทำให้ไม่มีเวลาในการประกอบอาหารที่บ้าน ความต้องการเปลี่ยนบรรยากาศเพื่อผ่อนคลายความเครียด สถานที่มีบรรยากาศที่สวยงาม มีความสะดวกสบาย การแสวงหาความสุขสนุกสนานในครอบครัวหรือในกลุ่มเพื่อนฝูง และได้รับการดูแลจากการให้บริการที่ดี นอกจากนี้ผู้ประกอบการในธุรกิจร้านอาหารต่างก็ต้องเร่งปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค (เมฐินี ภิญโญประการ, 2558)

อาหารเวียดนามเป็นอาหารเพื่อสุขภาพประเภทหนึ่งที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน โดยช่วงหลายปีที่ผ่านมาการบริโภคอาหารเวียดนามในประเทศไทยเป็นที่นิยมมากขึ้น มีการเปิดภัตตาคารหรือร้านขายอาหารเวียดนามเพิ่มมากขึ้นจากอดีตที่ผ่านมา พิจารณาได้จากการสำรวจจำนวนร้านอาหารเวียดนามในเขตเทศบาลนครอุดรธานี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่เป็นร้านที่ยังไม่มีความโดดเด่น ซึ่งยังไม่ได้รับการพัฒนาในด้านรูปลักษณ์และมาตรฐานของอาหาร รวมทั้งยังไม่มีการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่ดี สำหรับร้านที่จัดว่ามีคุณภาพมักจะเป็นร้านที่ไม่มีการขยายสาขา ดังนั้นธุรกิจร้านอาหารเวียดนามจึงเป็นธุรกิจที่มีศักยภาพ และมีช่องว่างทางการตลาดที่ยังสามารถพัฒนาได้อีกมาก ทั้งการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่และการขยายสาขาของผู้ประกอบการรายเดิม (สามารถ ปิติพัฒน์, 2555)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด เป็นปัจจัยทางการตลาดที่หน่วยธุรกิจสามารถควบคุมได้ เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการสินค้าและบริการ ประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2550) ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสิ่งที่เสนอขายโดยหน่วยธุรกิจ เพื่อตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภค ปัจจัยด้านราคา (Price) เป็นจำนวนเงินที่ผู้บริโภคจ่ายไปเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ ปัจจัยการจัดจำหน่าย (Place) คือสถานที่ที่ใช้ในการจำหน่ายสินค้าและบริการ และปัจจัยการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นเครื่องมือการสื่อสารเพื่อสร้างความพึงพอใจที่มีต่อตัวผลิตภัณฑ์ และเพื่อใช้จูงใจให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการซื้อ

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครอุดรธานี โดยผล

จากการศึกษาสามารถใช้เป็นสารสนเทศให้กับผู้ประกอบการธุรกิจอาหารเวียดนาม เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้เป็นไปในรูปแบบและทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครอุดรธานี
2. ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครอุดรธานี
3. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

สมมติฐานการวิจัย

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ย ความคิดเห็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริโภคอาหารเวียดนามในเขตเทศบาลนครอุดรธานี กำหนดจำนวนตัวอย่างโดยไม่ทราบขนาดประชากรจากสูตรของ Cochran (1977) ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จึงได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 384 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการบริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครอุดรธานี แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน มีลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนาม ได้แก่ สถานที่ซื้อ ความถี่การบริโภค ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการบริโภค บุคคลที่ร่วมบริโภค และเหตุผลในการบริโภค มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนาม 4 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านส่งเสริมการตลาด และด้านสถานที่จัดจำหน่าย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert Rating Scale)

โดยแบบสอบถามได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับ

วัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 ราย โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนาม	จำนวนข้อคำถาม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า
ด้านผลิตภัณฑ์	5	0.923
ด้านราคา	3	0.902
ด้านการส่งเสริมการตลาด	5	0.925
ด้านสถานที่จัดจำหน่าย	3	0.779
ภาพรวม	**16**	**0.886**

จากตารางที่ 1 พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับ 0.886 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามได้ (Nunnally, 1978)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากร้านค้าที่จำหน่ายอาหารเวียดนามในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 26 ร้านค้า ที่กระจายอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า ตลาด และร้านอาหารเวียดนามโดยเฉพาะ เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย โดยข้อมูลถูกเก็บรวบรวมในช่วงเดือนสิงหาคม – ตุลาคม 2562

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ และความถี่

4.2 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 มีความสำคัญอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 มีความสำคัญอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนาม จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ โดยใช้สถิติการทดสอบที (t-test) และการทดสอบเอฟ (F-test)

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคอาหารเวียดนาม

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคอาหารเวียดนามในเขตเทศบาลนครอุดรธานี แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	จำนวน (n = 384)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	193	50.3
หญิง	191	49.7
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	25	6.5
20 – 30 ปี	169	44.0
31 – 40 ปี	81	21.1
41 – 50 ปี	86	22.4
มากกว่า 50 ปี	23	6.0
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	44	11.5
มัธยมต้น	35	9.1
มัธยมปลาย/ปวช.	82	21.4
อนุปริญญา/ปวส.	68	17.7
ปริญญาตรี	139	36.2
สูงกว่าปริญญาตรี	16	4.1
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	67	17.4
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	59	15.4
พนักงานบริษัท	109	28.4
รับจ้างทั่วไป	73	19.0
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	48	12.5
อื่นๆ	28	7.3

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	จำนวน (n = 384)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	43	11.2
5,000 – 10,000 บาท	206	53.6
10,001 – 15,000 บาท	68	17.7
15,001 – 20,000 บาท	26	6.8
มากกว่า 20,000 บาท	41	10.7

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริโภคอาหารเวียดนามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 193 ราย (ร้อยละ 50.3) มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี (จำนวน 169 ราย, ร้อยละ 44.0) มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (จำนวน 139 ราย, ร้อยละ 36.2) ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท (จำนวน 109 ราย, ร้อยละ 28.4) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท (จำนวน 206 ราย, ร้อยละ 53.6)

2. พฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครอุดรธานี แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

พฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนาม	จำนวน (n = 384)	ร้อยละ
สถานที่ซื้อ		
ร้านอาหารเวียดนามโดยเฉพาะ	236	61.5
ตลาด	114	29.7
ศูนย์การค้าหรือห้างสรรพสินค้า	24	6.2
อื่นๆ	10	2.6
ความถี่ในการบริโภค (ครั้ง/เดือน)		
1 – 2 ครั้ง	262	68.2
3 – 4 ครั้ง	72	18.8
5 – 6 ครั้ง	33	8.6
มากกว่า 6 ครั้ง	17	4.4

ตารางที่ 3 (ต่อ)

พฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนาม	จำนวน (n = 384)	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการบริโภค (บาท/ครั้ง)		
ต่ำกว่า 100 บาท	36	9.4
100 – 200 บาท	199	51.8
201 – 300 บาท	61	15.9
301 – 400 บาท	16	4.2
401 – 500 บาท	44	11.4
มากกว่า 500 บาท	28	7.3
บุคคลที่ร่วมบริโภค		
ทานคนเดียว	31	8.1
เพื่อน	112	29.2
ครอบครัว	226	58.9
ลูกค้า หรือ หัวหน้างาน	14	3.6
อื่นๆ	1	0.2
เหตุผลในการบริโภค		
เป็นที่นิยมในสังคม	25	6.5
เพื่อสุขภาพที่แข็งแรง	82	21.4
ชื่นชอบในรสชาติอาหาร	252	65.6
สะดวกและหาบริโภคได้ง่าย	22	5.7
อื่นๆ	3	0.8

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้บริโภคอาหารเวียดนามโดยส่วนใหญ่เลือกซื้ออาหารเวียดนามจากร้านอาหารเวียดนามโดยเฉพาะ (จำนวน 236 ราย, ร้อยละ 61.5) มีความถี่ในการบริโภค 1-2 ครั้งต่อเดือน (จำนวน 262 ราย, ร้อยละ 68.2) มีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเฉลี่ย 100 – 200 บาทต่อครั้ง (จำนวน 199 ราย, ร้อยละ 51.8) มีผู้ร่วมบริโภคเป็นคนในครอบครัว (จำนวน 226 ราย, ร้อยละ 58.9) มีเหตุผลในการบริโภคคือชื่นชอบในรสชาติอาหาร (จำนวน 252 ราย, ร้อยละ 65.6)

3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่สงผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครอุดรธานี แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านผลิตภัณฑ์	**3.38**	**0.77**	**ปานกลาง**
ปริมาณอาหารมีความเหมาะสม	3.47	0.87	ปานกลาง
อาหารมีรสชาติดี	3.54	0.94	มาก
อาหารมีสีสันน่ารับประทาน	3.30	0.93	ปานกลาง
รายการอาหารมีความหลากหลาย	3.34	1.01	ปานกลาง
มีการรับรองมาตรฐานของอาหารจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง	3.28	1.11	ปานกลาง
ด้านราคา	**3.30**	**0.91**	**ปานกลาง**
ราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพอาหาร	3.23	1.03	ปานกลาง
ราคาถูกกว่าอาหารนานาชาติอื่น	3.36	1.03	ปานกลาง
ราคาเหมาะสมกับรายได้ของผู้ซื้อ	3.29	1.05	ปานกลาง
ด้านส่งเสริมการตลาด	**2.66**	**1.01**	**ปานกลาง**
การโฆษณาประชาสัมพันธ์	2.66	1.14	ปานกลาง
ส่วนลดพิเศษสำหรับสมาชิกร้าน	2.70	1.10	ปานกลาง
การลดราคาเมื่อซื้ออาหารในปริมาณมาก	2.67	1.14	ปานกลาง
การลดราคาตามเทศกาลสำคัญจากทางร้าน	2.69	1.16	ปานกลาง
การแจกของที่ระลึกจากทางร้าน	2.56	1.25	ปานกลาง
ด้านสถานที่จัดจำหน่าย	**2.94**	**0.86**	**ปานกลาง**
สถานที่จัดจำหน่ายอยู่ใกล้ที่อยู่อาศัย	2.92	1.07	ปานกลาง
สถานที่จัดจำหน่ายอยู่ในห้างสรรพสินค้า	2.96	0.99	ปานกลาง
สถานที่จัดจำหน่ายอยู่ในแหล่งชุมชน	2.95	1.02	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามในภาพรวม ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.06, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 3.38, SD = 0.77) ด้านราคา ($\bar{X}$ = 3.30, SD = 0.91) ด้านสถานที่จัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 2.94, SD = 0.86) และด้านส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}$ = 2.66, S.D. = 1.01) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามด้านผลิตภัณฑ์เป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นเรื่องอาหารมีรสชาติดี ($\bar{X}$ = 3.54, SD = 0.94) ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมาก ประเด็นอื่นนอกจากนี้ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับปานกลาง ได้แก่ ปริมาณอาหารมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.47, SD = 0.87) รายการอาหารมีความหลากหลาย ($\bar{X}$ =

3.34, SD = 1.01) อาหารมีสีสันน่ารับประทาน ($\bar{X}$ = 3.30, SD = 0.93) และมีการรับรองมาตรฐานของอาหารจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}$ = 3.28, SD = 1.11) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามด้านราคาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกประเด็นผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ราคาถูกกว่าอาหารนานาชาติอื่น ($\bar{X}$ = 3.36, SD = 1.03) ราคาเหมาะสมกับรายได้ของผู้ซื้อ ($\bar{X}$ = 3.29, SD = 1.05) และราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพอาหาร ($\bar{X}$ = 3.23, SD = 1.03) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามด้านส่งเสริมการตลาดเป็นรายข้อ พบว่า ทุกประเด็นผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การให้ส่วนลดพิเศษสำหรับสมาชิกของร้าน ($\bar{X}$ = 2.70, SD = 1.10) มีการลดราคาตามเทศกาลสำคัญจากทางร้าน ($\bar{X}$ = 2.69, SD = 1.16) มีการลดราคาเมื่อซื้ออาหารในปริมาณมาก ($\bar{X}$ = 2.67, SD = 1.14) มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}$ = 2.66, SD = 1.14) และมีการแจกของที่ระลึกจากทางร้าน ($\bar{X}$ = 2.56, SD = 1.25) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามด้านสถานที่จัดจำหน่ายเป็นรายข้อ พบว่า ทุกประเด็นผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สถานที่จัดจำหน่ายอยู่ในห้างสรรพสินค้า ($\bar{X}$ = 2.96, SD = 0.99) สถานที่จัดจำหน่ายอยู่ในแหล่งชุมชน ($\bar{X}$ = 2.95, SD = 1.02) และสถานที่จัดจำหน่ายอยู่ใกล้ที่อยู่อาศัย ($\bar{X}$ = 2.92, SD = 1.07) ตามลำดับ

4. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนาม จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศแตกต่างกัน ความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามด้านส่งเสริมการตลาด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายจะให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าวมากกว่าเพศหญิง แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

ประเด็นเปรียบเทียบ	เพศ		อายุ		การศึกษา		อาชีพ		รายได้เฉลี่ย	
	t	P	F	P	F	P	F	P	F	P
ผลิตภัณฑ์	0.438	0.662	2.292	0.059	1.637	0.149	0.983	0.428	0.644	0.631
ราคา	0.322	0.748	0.912	0.457	0.769	0.573	0.581	0.715	0.604	0.660
ส่งเสริมการตลาด	2.205*	0.028	0.964	0.427	0.965	0.439	1.443	0.208	0.474	0.755
สถานที่จัดจำหน่าย	0.545	0.586	0.430	0.787	1.594	0.161	1.941	0.087	0.651	0.626
ภาพรวม	1.173	0.241	0.524	0.718	0.380	0.862	0.914	0.472	0.647	0.629

หมายเหตุ: * $p < .05$

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนาม พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้บริโภคเลือกซื้ออาหารเวียดนามจากร้านอาหารเวียดนามโดยเฉพาะ เนื่องจากลักษณะของร้านอาหารมีสภาพแวดล้อมที่สามารถกระตุ้นการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี และขายอาหารที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ซึ่งรายการอาหารมีความหลากหลาย ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อได้ตามใจชอบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler (1997) ที่กล่าวว่า ลักษณะของร้านค้าย่อมบอกถึงกลุ่มผู้บริโภคเป็นกลุ่มๆ โดยเน้นถึงวัตถุประสงค์และความปรารถนาของผู้บริโภค ร้านค้าประเภทผลิตภัณฑ์เฉพาะเจาะจงจะขายแต่เพียงสายผลิตภัณฑ์ชนิดนั้นๆ

ผู้บริโภคมีความถี่ในการบริโภคอาหารเวียดนาม 1-2 ครั้งต่อเดือน เนื่องจากอาหารเวียดนามเป็นอาหารประจำชาติของชาวเวียดนาม ซึ่งมีวัฒนธรรมการบริโภคที่แตกต่างจากชาวไทย จึงทำให้ไม่สามารถบริโภคได้เป็นประจำ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler (1997) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ค่านิยมในวัฒนธรรมจะกำหนดลักษณะของสังคมและกำหนดความแตกต่างของสังคมหนึ่งจากสังคมหนึ่ง

ผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเฉลี่ย 100 – 200 บาทต่อครั้ง เนื่องจากอาหารเวียดนามมีราคาถูก ซึ่งเหมาะสมกับรายได้ของผู้บริโภคที่มีฐานะปานกลาง แตกต่างจากงานวิจัยของ ปัญญดา บุญสิน (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ภัตตาคารอาหารญี่ปุ่นฟูจิ ในห้างสรรพสินค้าในเขตกรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคครั้งละ 300 บาท เนื่องจากอาหารญี่ปุ่นมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริโภคที่มีฐานะดี และมีรายได้สูง

ผู้บริโภคจะรับประทานอาหารเวียดนามร่วมกับครอบครัวเป็นหลัก เนื่องจากรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทย นิยมที่คนในครอบครัวจะต้องรับประทานอาหารร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler (1997) ที่กล่าวว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลจะขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ชนชั้นทางสังคม และกลุ่มอาชีพของแต่ละบุคคล

ผู้บริโภคมีเหตุผลในการบริโภคอาหารเวียดนาม คือ ชื่นชอบในรสชาติอาหาร เนื่องจากอาหารเวียดนามมีวิธีการปรุงอาหารผสมผสานมาจากวิธีการปรุงอาหารจีนและอาหารฝรั่งเศสเป็นหลัก จึงมีรสชาติที่ถูกปากคนไทย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรสา วงษ์ไพศาล (2552) พบว่า สาเหตุที่เลือกรับประทานอาหารเวียดนามเพราะว่ามีรสชาติอร่อยแปลกแตกต่างจากอาหารโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ นิตยา กันลัยพันธ์ (2546) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกรับประทานอาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเหตุผลในการไปรับประทานอาหารเวียดนามเนื่องจากชื่นชอบในรสชาติของอาหารเวียดนามและความสำคัญของสุขภาพ ตามลำดับ

2. ผลจากการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนาม พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับรสชาติอาหารเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับผลการสำรวจของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561) พบว่า คนไทยโดยส่วนใหญ่จะคำนึงถึงการเลือกซื้ออาหารโดยพิจารณาจากความชอบและรสชาติมากกว่าคุณค่าทางโภชนาการ

3. ผลจากการศึกษา พบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศแตกต่างกัน ความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามด้านส่งเสริมการตลาด มีความแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าเพศส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และความคุ้มค่าที่ได้รับจากการบริโภค หากร้านค้าจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดที่สามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันได้ทั้งเพศชายและหญิง จะเป็นการสร้างแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความต้องการซื้อได้เป็นอย่างดี และตรงกับความต้องการของผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของผู้ประกอบการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Etzel, Walker and Stanton (2007) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการตลาดเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ใช้เพื่อสร้างความพอใจต่อสินค้าหรือบริการ โดยจะส่งผลต่อความรู้สึก ความเชื่อและพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะส่วนบุคคล และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กัณฐมณี สงข์ขำ (2551) พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผักผลไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ประกอบการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารเวียดนาม โดยกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ดังนี้

1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ ปรับปรุงอาหารให้มีรสชาติดี กำหนดปริมาณอาหารให้มีความเหมาะสม กำหนดรายการอาหารให้มีความหลากหลาย จัดอาหารให้มีสีสันน่ารับประทาน และกำหนดให้มีการรับรองมาตรฐานของอาหารจากองค์กรด้านสุขภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

1.2 ด้านราคา กำหนดราคาให้ถูกกว่าอาหารนานาชาติอื่น กำหนดราคาอาหารให้เหมาะสมกับรายได้ของผู้บริโภค และกำหนดราคาอาหารให้เหมาะสมกับคุณภาพ

1.3 ด้านส่งเสริมการตลาด ให้ส่วนลดพิเศษสำหรับสมาชิกของร้าน ลดราคาอาหารตามเทศกาลสำคัญ ลดราคาอาหารเมื่อผู้บริโภคซื้อในปริมาณมาก ทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างกับรับรู้ให้กับผู้บริโภค และแจกของที่ระลึกจากทางร้านเนื่องในโอกาสสำคัญ

1.4 ด้านสถานที่จัดจำหน่าย จัดสถานที่หรือที่ตั้งร้านค้าให้อยู่ในห้างสรรพสินค้า ใกล้แหล่งชุมชนและที่อยู่อาศัย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภค

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ดังนั้นผู้ที่สนใจควรศึกษาวิจัยโดยขยายพื้นที่การศึกษาในวงกว้าง เพื่อขยายองค์ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนามให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 การศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านส่งเสริมการตลาด และด้านสถานที่จัดจำหน่าย ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเวียดนามของผู้บริโภคในระดับปานกลาง ดังนั้น อาจมีปัจจัยอื่นๆ นอกเหนือจากที่ผู้วิจัย

นำเสนอ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ หากมีการศึกษาเพิ่มเติมจะสามารถบ่งบอกถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนามได้อย่างถูกต้องครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัณฐมณี สงข์ขำ. (2551). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การบริโภคน้ำผักผลไม้ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิตยา กันลัยพันธ์. (2546). **พฤติกรรมและปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกรับประทานอาหารเวียดนามของผู้บริโภคในเขตเมืองจังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปัญญดา บุญสิน. (2552). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ภัตตาคารอาหารญี่ปุ่นฟูจิ ในห้างสรรพสินค้าในเขตกรุงเทพมหานคร.** การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เมฐินี ภิญโญประการ. (2558). **สภาพแวดล้อมทางกายภาพ คุณภาพในการให้บริการ สื่อสังคมออนไลน์ และคุณภาพอาหารที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการร้านอาหารเวียดนามซ้ำของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร.** การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). **พฤติกรรมผู้บริโภค.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์ม.

สามารถ ปิติพัฒน์. (2555). การพัฒนาตัวบ่งชี้ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่กำหนดอุปสงค์อาหารเวียดนาม: การประยุกต์ใช้แบบจำลองการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 32**(4), 15-33.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). **การสำรวจพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชากร พ.ศ.2560.** กรุงเทพฯ: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

อรสา วงษ์ไพศาล. (2552). **พฤติกรรมการบริโภคอาหารเวียดนามและความพึงพอใจที่มีต่อการบริการของร้านอาหารเวียดนามของประชากรในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา: ร้านคุณอ้อแหนมเนืองโชคชัย 4.** การค้นคว้าอิสระ ปริญญาคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

Cochran, W. G. (1977). **Sampling Techniques.** (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Etzel, M. J., Walker, B. J., & Stanton, W. J. (2007). **Marketing.** (14th ed.). Boston: McGraw – Hill.

Kotler, P. (1997) **Marketing management analysis, planning, implementation and control.** (9th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Nunnally, J. C. (1978). **Psychometric Theory.** (2nd ed.). New York: McGraw-Hall.

สภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน: กรณีศึกษาบ้านห้วยหมากหล่ำ ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี

PROBLEMS AND NEEDS OF VILLAGERS: A CASE STUDY IN HUAI-MAK-LAM VILLAGE, THOMNANGAM SUB-DISTRICT, NON SA-AT DISTRICT, UDONTHANI PROVINCE

เบญญาภา โสอุบล[1] วนิชย์ ไชยแสง[1] พีระนันท์ คำบอนพิทักษ์[1] และ อนาทินี จาปุรี[1]
[1]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Benyapa Soubol[1] Vanich Chaisaeng[1] Phiranan Khambonphitak[1] and Anatinee Chapuree[1]
[1]Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University
(Received: February 7, 2020; Revised: February 25, 2020; Accepted: February 27, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชน สภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนบ้านห้วยหมากหล่ำ ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการของชุมชน จำนวน 26 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลจากการศึกษาพบว่า

1. บริบทและสภาพแวดล้อมบ้านห้วยหมากหล่ำ อยู่ติดกับเชิงเขาซึ่งเป็นป่าสงวน มีลักษณะด้านกายภาพเป็นเนินหินติดเขา ทำให้มีสภาพพื้นที่มีที่ดินจำนวนจำกัดโดยใช้เป็นที่อยู่อาศัย และมีภาครัฐเป็นผู้จัดสรร มีอาชีพหลัก คือ การรับจ้างทั่วไปและรับจ้างทำเกษตร บางส่วนเดินทางไปรับจ้างตามหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนหนุ่มสาววัยแรงงานเดินทางไปรับจ้างที่กรุงเทพ

2. สภาพปัญหาของประชาชนบ้านห้วยหมากหล่ำ ยังขาดทักษะในการประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน รายได้หลักมาจากการรับจ้าง ไม่มีที่ทำกินเป็นของตัวเอง และขาดผู้นำในการรวมกลุ่มอาชีพ แต่ยังมีโครงการในพระราชดำริของรัชกาลที่ 9 จึงมีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปส่งเสริมและพัฒนาให้กับชุมชน เช่น โครงการจัดเตรียมดิน การทำปุ๋ยอินทรีย์ และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

3. ความต้องการของประชาชนบ้านห้วยหมากหล่ำ ต้องการเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม ต้องการแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการบริโภค เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำ และการขาดที่ดินทำกินที่เป็นของตัวเอง จึงต้องการให้หน่วยงานรัฐเข้าไปส่งเสริมอาชีพและจัดสรรที่ดิน รวมทั้งการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ให้กับชาวบ้านได้ประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สภาพปัญหาชุมชน, ความต้องการชุมชน

ABSTRACT

The purposes of this research were to study general context, problems and needs of villagers in Huai-Mak-Lam village, ThomNaNgam Sub-district, Non-Sa-at District, Udon Thani Province. This research was a qualitative research. The sample

used in this study were 26 formal and informal leaders in community. Data were collected by in-depth interview. The content analysis was used to analyze the data. The result revealed that:

1. The context and environment of Ban Huay-Mak-Lam: The village is next to the foothills which is a forest reservation with physical as a rock hill and the land used allocating by the government. The main occupations are employment and agricultural jobs. Some villagers work in neighboring villages and young people work in Bangkok.

2. The problem of community: Huay-Mak-Lam villagers still lacked skills in occupation. The main income comes from employment. There were no leaders in guiding for jobs, however the royal projects of Rama 9 supported by government to develop the community, such as soil preparation project, organic fertilizer and the Border Patrol Police School.

3. The needs of community: Huay-Mak-Lam villagers wanted to increase their skills in their careers to add income, need water sources for consumption to reduce the cost of buying water, and the lack of owning land. Therefore, they need the government to support career and allocate land, including the development of organic learning resources for villagers to have careers and quality of life sustainability.

Keywords: Problem of Community, Needs of Community

บทนำ

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ซึ่งเป็นความเจริญที่เกิดขึ้นในภาพรวมของระบบเศรษฐกิจ แต่หากพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วนแล้วจะพบว่า มีประชาชนอยู่เป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในสังคมและชุมชนตามมา โดยการพัฒนาที่มุ่งสร้างความเจริญทางด้านวัตถุไม่สมดุลกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลให้บางชุมชนในท้องถิ่นไม่สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ วิถีของชุมชนสูญหาย ค่านิยมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ความสำคัญของทุนชุมชนลดน้อยลง ขาดการศึกษาปัญหาของชุมชน และผู้นำชุมชนขาดการมีส่วนร่วมต่อชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2555)

บ้านห้วยหมากหล่ำ ตั้งอยู่ที่ หมู่ 6 ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี มีขนาดพื้นที่ประมาณ 80 ไร่ (นับเฉพาะเขตหมู่บ้าน ไม่รวมเขตพื้นที่ป่าไม้) อยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดอุดรธานี ประมาณ 80 กิโลเมตร ประชาชนภายในหมู่บ้านไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง สอดคล้องกับข้อมูลลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ในช่วงปี พ.ศ.2553 – 2557 เนื้อที่ที่ถือครองเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นเนื้อที่ของตัวเกษตรกรเอง มีแนวโน้มลดลงจากเดิมร้อยละ 0.42 (สำนักงานจังหวัดอุดรธานี, 2561) นอกจากนี้ เกษตรกรยังไม่สามารถปรับตัวได้ตามสภาพเศรษฐกิจ

และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากในปัจจุบันภาครัฐและเอกชนนำการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสู่ภาคการเกษตรของไทย ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช ยาฆ่าแมลง เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้นให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด ลดต้นทุนการผลิต ลดปัญหาด้านแรงงาน และคาดหวังกำไรหรือผลประโยชน์จากเกษตรกรให้มากที่สุด จึงส่งผลให้เกษตรกรรายย่อยไม่สามารถแบกรับภาระด้านการผลิตจากการขยายตัวของเกษตรอุตสาหกรรมได้ (วริพัสย์ เจียมปัญญารัช, 2560) นำมาซึ่งปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา กระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนบ้านห้วยหมากหล่ำ ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือตนเองและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาบริบททั่วไป สภาพปัญหา และความต้องการของบ้านห้วยหมากหล่ำ ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการของชุมชน จำนวน 26 ราย โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักต้องเป็นผู้มีความสมัครใจและมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลและแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guide) ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ บริบทชุมชนด้านเศรษฐกิจและสังคม ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และความต้องการของชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตนเอง อุปกรณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์คือ แบบสังเกต เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงและแบบบันทึกภาคสนาม (Field Note) เพื่อบันทึกการสนทนาระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึกในรายละเอียดข้อมูลและประเด็นที่น่าสนใจ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่ทำการสัมภาษณ์อย่างมีประสิทธิภาพครบถ้วนตามประเด็นหลักในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับบริบทชุมชน สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยพัฒนาการสร้างแนวคำถามจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา ความครอบคลุมของข้อคำถาม สำนวนภาษา รวมไปถึงความเหมาะสม แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงนำไปทดลองใช้สัมภาษณ์กับผู้นำชุมชน ซึ่งมีคุณสมบัติในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยนี้ จำนวน 3 ราย เพื่อทดสอบความชัดเจนและความครอบคลุมในข้อคำถาม แล้วนำคำตอบที่ได้มาพิจารณาเพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่องของผู้สัมภาษณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยสถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์และระยะเวลาในการสัมภาษณ์จะขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะทำการนัดหมายวันเวลาที่สะดวกในการให้ข้อมูลการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 30 – 60 นาที จนกว่าผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมตามประเด็นที่ศึกษา และจะหยุดการสัมภาษณ์เมื่อข้อมูลมีความครบถ้วนหรืออิ่มตัว (Saturation of Data) โดยพบว่าข้อมูลที่ได้เริ่มซ้ำกับข้อมูลเดิม ไม่มีข้อมูลใหม่ที่เพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่เก็บรวบรวมได้

4. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงหลังจากการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง โดยทุกครั้งผู้วิจัยจะทำการถอดเทปบันทึกเสียงหลังจากการสัมภาษณ์ทันทีเพื่อที่จะสามารถจดจำรายละเอียดและบริบทแวดล้อมในช่วงวันและเวลาได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการให้ความหมายข้อมูลที่ศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อการนำไปถามซ้ำ และเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งการตรวจสอบข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช, 2552) มีดังนี้

4.1 การตรวจสอบความตรง (Validity) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการจัดบันทึกภาคสนาม มาเรียบเรียงตีความเพื่อถามย้อนกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักอีกครั้ง อันเป็นการตรวจสอบซ้ำ เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละราย

4.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มาจากแหล่งต่างๆ นั้นมีความถูกต้อง โดยพิจารณาตรวจสอบจากแหล่งของข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และบุคคล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปการสัมภาษณ์เปรียบเทียบกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการจัดบันทึกภาคสนาม รวมไปถึงข้อค้นพบจากที่ทำการศึกษาตลอดจนข้อมูลเอกสารและรายงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาการทำวิจัย ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้มาช่วยในการสร้างข้อสรุปหรือโยงข้อมูล (ทวีศักดิ์ นพเกษร, 2551; เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ตติกจ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552) โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์คือ ถอดเทปบันทึกเสียง บันทึกข้อมูล อ่านทบทวนข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจและให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยจะทำการถอดเทปและบันทึกข้อความที่เกี่ยวข้องของผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละรายในภาพรวมจนเข้าใจเป็นอย่างดี จับประเด็นหลักพร้อมทั้งจัดหมวดหมู่ นำประเด็นหลักที่ได้มาจัดกลุ่มของข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อหาความเชื่อมโยงกับการศึกษา ขยายความเชื่อมโยงโดยตีความและหาความหมายเพื่อหาคำอธิบายกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นสาระหลักของผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบททั่วไปของบ้านห้วยหมากหล่ำ ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี

1.1 ด้านพื้นที่ บ้านห้วยหมากหล่ำ ตั้งอยู่หมู่ 6 ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี มีขนาดพื้นที่โดยประมาณ 80 ไร่ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่เฉพาะเขตหมู่บ้าน ไม่รวมป่าไม้ มีอาณาเขตติดต่อโดยทิศเหนือจรดถ้ำ น้ำตก วัดทมป่าข่า อำเภอโนนสะอาด ทิศใต้จรดตำบลเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ทิศตะวันออกจรดป่าสงวน บ้านลาดกระเดา และทิศตะวันตกจรดอ่างห้วยทราย บ้านทมนางาม อำเภอโนนสะอาด หมู่บ้านห้วยหมากหล่ำ ห่างจากตัวเมืองจังหวัดอุดรธานี ประมาณ 80 กิโลเมตร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นโขดหิน สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายผสมดินลูกรัง ส่วนพื้นที่ปลูกบ้านอยู่อาศัยก็เป็นเพียงพื้นที่ที่ภาครัฐจัดสรรให้เท่านั้น ประชากรภายในหมู่บ้าน ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีเพียงที่ดินสำหรับปลูกบ้านที่อยู่อาศัย ประมาณ 60-100 ตารางวา เท่านั้น (ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน) หมู่บ้านมีป่าชุมชน คือ ป่าชุมชนบ้านห้วยหมากหล่ำ สภาพป่าเป็นป่าเต็งรัง ป่าไม้ยูคา และไม้อื่น เป็นประเภทป่าสงวนแห่งชาติป่าทมและป่าข่า จังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 1 ลักษณะภูมิประเทศบ้านห้วยหมากหล่ำ

ภาพที่ 2 สภาพที่ดินเพื่อการเกษตรที่มีลักษณะดินร่วนปนทรายผสมดินลูกรัง

1.2 ด้านการสาธารณูปโภคและทรัพยากรพื้นฐานชุมชน ภายในหมู่บ้านจะมีถนนคอนกรีตที่สร้างขึ้นตามโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลทมนางาม โดยถนนจะแบ่งแยกออกเป็น 3 ซอย ส่วนถนนที่เชื่อมต่อหมู่บ้านกับชุมชนอื่น การเดินทางใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์ มีการติดต่อทางบกทางเดียวโดยมีทางหลวงถนนมิตรภาพถึงอำเภอโนนสะอาด เลี้ยวเข้าตำบลทมนางาม ตัดผ่านกลางชุมชนเชื่อมหมู่บ้านต่างๆ ภายในเขตเทศบาลและตำบลใกล้เคียง มีรถโดยสารประจำทางจากเทศบาลตำบลถึงอุดรธานี การบริการรถโดยสารประจำทางไม่มีปัญหาในการเดินทาง การบริการไฟฟ้าที่ผลิตโดยการไฟฟ้านครหลวงหรือการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคคิดเป็นร้อยละ 100 ของพื้นที่ มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน ไม่มีน้ำประปาใช้ ในปัจจุบันหมู่บ้านใช้น้ำจากแหล่งธรรมชาติ มีจำนวน 3 แห่ง คือห้วยหมากหล่ำ สระมหาเมฆ บ่อน้ำส้างแส่ง มีความลึกประมาณ 2-3 เมตร และมีอ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้นในโครงการพระราชดำริ คือ อ่างเก็บน้ำซำตมขาว ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ใหญ่ที่สุดในหมู่บ้าน

ด้านการสื่อสารในหมู่บ้านจะมีสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยการติดตั้งดาวเทียมเพื่อรับสัญญาณ ประชาชนใช้โทรศัพท์มือถือในการสื่อสารเกือบทั้งหมด การส่งเอกสารและจดหมายใช้ทางไปรษณีย์ และการขนส่งเอกชน

ภาพที่ 3 อ่างเก็บน้ำซำตมขาว ที่สร้างขึ้นในโครงการพระราชดำริ

1.3 ด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพของคนในชุมชนบ้านห้วยหมากหล่ำ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทำการเกษตร เช่น รับจ้างตัดอ้อย เก็บมันสำปะหลัง เกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นไปตามฤดูกาล จำนวน 50 ครัวเรือน และเลี้ยงสัตว์ (วัว/หมูหลุม) จำนวน 7 ครัวเรือน อาชีพค้าขายจำนวน 3 ครัวเรือน อาชีพรับราชการ จำนวน 4 ครัวเรือน อาชีพโรงงานและรับเหมา จำนวน 3 ครัวเรือน และมีการปลูกพืชผักบ้างเล็กน้อย เพื่อไว้กินเองในครอบครัว รายได้หลักของประชาชนเกิดจากการรับจ้างทำการเกษตร และมีรายได้บางส่วนมาจากการทำไม้กวาดดอกแถม ซึ่งได้จากการเข้าไปเก็บในป่าสงวน และจากไพหญ้าจากการใช้หญ้าคาเป็นวัตถุดิบ โดยเก็บจากป่าสงวน และการจักสานเครื่องจักสานที่ทำจากไม้ไผ่ การทอเสื่อกกจากต้นกก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการทำเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือน และจำหน่ายให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน โดยรายได้จากอาชีพต่างๆ ถัวเฉลี่ยต่อครอบครัวมีรายได้ จำนวน 183,568.42 บาทต่อปี

1.4 ด้านสังคมและการศึกษา บ้านห้วยหมากหล่ำ มีครัวเรือนทั้งหมด 52 ครัวเรือน มีประชากรวัยแรงงาน จำนวน 320 คน ประกอบด้วย แรงงานเพศชาย 138 คน เพศหญิง 148 คน ซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีเด็กวัยเรียนในระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา จำนวน 34 คน เข้าเรียนที่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยหมากหล่ำ

1.5 ด้านสุขภาวะและคุณภาพชีวิต ประชาชนภายในหมู่บ้านมีโรคทั่วไป ได้แก่ ความดัน เบาหวาน หัวใจ เส้นเลือดตีบ ลมชัก โรคเกาต์ กระเพาะอาหาร และมีโรคร้ายแรง ได้แก่ โรคเอดส์ จำนวน 1 คน นอกจากนี้ ประชาชนอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการใช้สารเคมีในภาคการเกษตรในพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ คือ อ้อยและมันสำปะหลัง จะมีการใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืชและแมลง รวมถึงปุ๋ยเคมี และหากต้องเข้ารับการรักษาโรคหรือการเข้าถึงบริการสุขภาพจะใช้สิทธิ์หลักประกันสุขภาพ

แห่งชาติ โดยมีสถานพยาบาลประจำตำบล และโรงพยาบาลโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี คอยให้บริการ

2. ผลการศึกษาสภาพปัญหาของประชาชนบ้านห้วยหมากหล่ำ ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี

เนื่องจากประชาชนภายในหมู่บ้านไม่มีที่ดินทำกิน มีเพียงที่ดินสำหรับปลูกบ้านที่อยู่อาศัย ประมาณ 60 - 100 ตารางวา (โดยไม่มีกรรมสิทธิ์) เท่านั้น ดังนั้น ในการประกอบอาชีพจึงเป็นเพียงการรับจ้างทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการรับจ้างทำการเกษตร เช่น ดำนา เกี่ยวข้าว เก็บมัน ปลูกอ้อย ตัดอ้อย เป็นต้น ซึ่งเป็นการรับจ้างภายในอาณาเขตใกล้ๆ กับหมู่บ้านเท่านั้น บางส่วนอาจจะไปเช่าที่ดินจากนายทุน เพื่อทำนา ปลูกอ้อย ปลูกมัน การทำนาเมื่อได้ผลลิตจากการเก็บเกี่ยวอาจจะมีการแบ่งข้าวคนละครึ่งกับเจ้าของที่ดิน แล้วก็เก็บเอาไว้เป็นอาหารเพื่อไว้กินเอง ผู้สูงอายุเมื่อมีเวลาว่างจากการฤดูกาลเก็บเกี่ยว ก็จะทำงานหัตถกรรมบ้าง แต่มีไม่มากนัก ส่วนใหญ่เมื่อผลิตออกมาแล้ว ก็จะขายให้คนในหมู่บ้านและชาวบ้านหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนประชาชนอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นลูกหลานภายในแต่ละครัวเรือน (หนุ่มสาววัยแรงงาน) จะมีการอพยพไปรับจ้างในเมืองหลวง (กทม.)

นอกจากนี้ ประชาชนภายในหมู่บ้านยังมีข้อจำกัดในการประกอบอาชีพอื่นๆ เนื่องจากขาดทักษะทางด้านจัดการงานอาชีพที่เป็นรายได้ประจำที่จะดำรงชีพ ชาวบ้านไม่มีวุฒิการศึกษา ไม่มีองค์ความรู้ในด้านวิชาชีพต่างๆ ไม่สามารถประกอบอาชีพที่ต้องใช้องค์ความรู้ได้ ดังนั้นจึงต้องประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานโดยส่วนใหญ่ มีความไม่แน่นอนในเรื่องของรายได้ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับฤดูกาลของงานที่ทำ จึงทำให้แต่ละครอบครัวไม่สามารถวางแผนการใช้จ่ายได้ อีกทั้งไม่มีที่ดินทำกิน จึงไม่มีแหล่งเพาะปลูกที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยเฉพาะการเพาะปลูกพืชอาหารที่สร้างความมั่งคงทางอาหารให้กับเกษตรกรได้ แม้สังคมจะประสบกับภาวะเศรษฐกิจหรือไม่ก็ตาม โดยในช่วงเวลาที่ผ่านมายังไม่มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้าไปให้ความรู้และฝึกทักษะเกี่ยวกับการงานอาชีพให้กับประชาชนในหมู่บ้านเลย

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสภาพปัญหาดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบเชิงลบต่อชุมชน กล่าวคือ ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้น้อย มีรายได้ที่ไม่แน่นอน ไม่มีอาชีพที่ยั่งยืน ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำและเกิดปัญหาความยากจนตามมา

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของประชาชนบ้านห้วยหมากหล่ำ ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี

ประเด็นที่เลือก	สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น								
	สิ่งที่เห็นอยู่เสมอ	สาเหตุ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหา		ผลที่เกิดจากปัญหา	ผลกระทบของปัญหา	แนวโน้มของปัญหาในอนาคต	การดำเนินการแก้ไข	ได้ผลอย่างไร
			โดยตรง	โดยอ้อม					
ประชากรมีรายได้น้อย	ครอบครัวในหมู่บ้านไม่มีที่ทำกินไม่มีอาชีพกลุ่มอาชีพในชุมชนประชาชนในหมู่บ้านว่างงานเมื่อพ้นจากฤดูกาลเก็บเกี่ยว ในช่วงเดือนเมษายน ถึงเดือนกรกฎาคม	ไม่มีการประกอบอาชีพที่มั่นคง	ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเองไม่มีการสร้างกลุ่มอาชีพ	รัฐบาลจัดสรรที่ทำกินให้อย่างจำกัดไม่ให้มีการบุกรุกที่ดินป่าสงวน ยังไม่มีหน่วยงานที่ให้การดูแลในเรื่องการส่งเสริมอาชีพอย่างจริงจัง	มีรายได้น้อยไม่มีเงินเพียงพอในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	มีความเป็นอยู่ลำบากสุขภาพจิตและสุขภาพกายไม่สมบูรณ์มีโรคภัยไข้เจ็บ	ประชากรมีความลำบากและมีโรคภัยมากขึ้นและคนหนุ่มสาวจะทิ้งถิ่นฐานบ้านเรือนเพื่อไปหางานทำต่างถิ่นจะมีเหลือแต่คนแก่และเด็กในหมู่บ้าน ไม่มีการพัฒนาในหมู่บ้าน	ฝึกฝนและส่งเสริมอาชีพหลากหลายในหมู่บ้าน มีการสร้างงานให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีงานทำเพิ่มขึ้น	ประชากรมีงานทำมีรายได้เพิ่มขึ้นความเป็นอยู่ดีขึ้นคนหนุ่มสาวไม่ทิ้งหมู่บ้านหมู่บ้านก็จะได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีความเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น

3. ผลการศึกษาความต้องการของประชาชนบ้านห้วยหมากหล่ำ ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ประชาชนบ้านห้วยหมากหล่ำ มีความต้องการสิ่งสนับสนุนและความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

3.1 ต้องการเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม

3.2 ต้องการแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการบริโภค เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำ

3.3 ต้องการให้หน่วยงานรัฐเข้าไปส่งเสริมอาชีพและจัดสรรที่ดิน

3.4 ต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ให้กับชาวบ้านได้ประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษา พบว่า ประชาชนบ้านห้วยหมากหล่ำ ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ประสบปัญหาในที่ดินทำกิน และขาดทักษะในการประกอบอาชีพอื่นๆ จึงมีรายได้น้อย มีรายได้ที่ไม่แน่นอน ไม่มีอาชีพที่ยั่งยืน ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำและเกิดปัญหาความยากจน ซึ่งเกิดจากประชาชนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เครือข่ายวิชาการเพื่อการปฏิรูป (2556) พบว่า ปัญหาเกษตรกรไร้ที่ดินทำกิน เกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ที่มุ่งพัฒนาสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมและบริการ โดยละเลยภาคการเกษตรมาอย่างยาวนาน ปัญหาจึงสะสมมากยิ่งขึ้น จึงทำให้เกษตรกรละทิ้งอาชีพดั้งเดิมมุ่งหน้าเข้าเมือง เพื่อประกอบอาชีพอื่นที่ไม่คุ้นเคย หรือขายที่ดินทำกินเพราะขาดทุน เป็นหนี้อย่างต่อเนื่อง นำมาซึ่งปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม สอดคล้องกับงานของ ปุรินทร์ นาคสิงห์ และคณะ (2560) พบว่า กลุ่มคนในชุมชนที่มีฐานะลำบากคือคนที่ไม่มีที่ดินทำกิน และทำงานรับจ้างทั้งในและนอกภาคเกษตรในฐานะแรงงานไร้ฝีมือ ทั้งนี้ คนที่ไม่มีที่ดินทำกินโดยส่วนใหญ่คือ ผู้ที่ทำงานรับจ้างทั้งในและนอกภาคเกษตร ในอดีตคนกลุ่มนี้บางส่วนเช่านาทำ แต่เมื่อที่นาที่เช่าอยู่ถูกขายให้นักลงทุนคนนอก จึงทำให้คนกลุ่มนี้ไม่มีที่ดินการเกษตรเหลืออีกต่อไป จึงหันไปประกอบอาชีพรับจ้างในภาคการเกษตรที่ไม่มีความมั่นคง เพราะการจะมีงานทำหรือไม่นั้นขึ้นกับภาวะของการเกษตรในแต่ละช่วงเวลา เช่น สภาพราคา สภาพภูมิอากาศ คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นคนในช่วงอายุวัยกลางคนขึ้นไป ซึ่งมีโอกาสและช่องทางในการประกอบอาชีพค่อนข้างจำกัดและมีความเสี่ยงสูง

2. ผลจากการศึกษา พบว่า ประชาชนบ้านห้วยหมากหล่ำ ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี มีความต้องการสิ่งสนับสนุนและความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการบริโภค และความต้องการด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพ การเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ และแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ซึ่งความต้องการเหล่านี้ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐหรือผู้กำหนดนโยบายจะต้องรับฟังเสียงจากของประชาชนว่า คนในชุมชนต้องการอะไร อยากให้ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมในส่วนไหน อะไรที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ก่อนที่จะนำความ

ต้องการบริการสาธารณะที่ประชาชนได้เสนอมานั้น ไปบรรจุหรือเป็นกรอบแนวทางในการกำหนดนโยบาย ขอบข่ายอำนาจ ประเภท และภารกิจในการจัดบริการสาธารณะของราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ได้มาซึ่งผลของบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนตามบริบทในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด สอดคล้องกับงานของ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550) ที่กล่าวว่า แนวนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ควรสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของชุมชน ในช่วงที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐมักจะเน้นการทำงานในมิติเดียวในการกำหนดแนวนโยบายต่างๆ โดยมิได้คำนึงถึงความแตกต่างของปัญหาและบริบทแวดล้อม ซึ่งมักจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายแบบเดียวที่ใช้ปฏิบัติกับชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ การมีกรอบวิธีคิดเช่นนี้ ทำให้มาตรการแก้ไขปัญหาต่างๆ ขาดประสิทธิผลและไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และสอดคล้องกับ เพ็ญศรี ฉิรินัง และ วรสิทธิ์ เจริญพุฒ (2559) ที่เสนอว่า การพัฒนาชุมชน เป็นการริเริ่มของประชาชนในชุมชน ต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่างๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่นๆ ควรเป็นหน่วยงานที่คอยส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ชาวบ้านต้องการเรียนรู้และการเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชมที่ใช้วัสดุในท้องถิ่น จึงควรมีหน่วยงานเข้าไปส่งเสริมและพัฒนาทักษะการพัฒนาผลิตภัณฑ์รวมถึงการตลาดและมีแหล่งจำหน่ายรองรับ

1.2 ชาวบ้านยังต้องบริโภคน้ำจากการซื้อทำให้มีค่าใช้จ่ายแก่ครัวเรือน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคแก่ชาวบ้านซึ่งจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายให้กับครัวเรือนและชุมชน

1.3 การขาดที่ดินทำกินจึงทำให้ชาวบ้านห้วยหมากหล่ำเดินทางออกไปรับจ้างนอกหมู่บ้าน ควรมีหน่วยงานเข้าไปพัฒนาอาชีพและจัดสรรให้ชุมชนได้มีที่ดินทำกิน รวมทั้งการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้การเกษตรแบบอินทรีย์ให้กับชาวบ้าน เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตและการมีสุขภาพที่ดีเกิดขึ้น

1.4 การจัดทำแผนพัฒนาระดับหมู่บ้านจากข้อมูลศักยภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนระดับหมู่บ้าน เพื่อเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงประสานโครงการพัฒนาหมู่บ้านเข้ากับแผนพัฒนาในระดับพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาและจัดการป่าชุมชน เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ป่าใช้ประโยชน์จากป่าไปพร้อมกับการอนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืน

2.2 ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้เกิดการรับรู้รวมกันในการใช้ประโยชน์และรักษาป่า

2.3 ควรศึกษาสาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหาการสูญเสียที่ดินทำกินของเกษตรกรในชนบท

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2555). **คู่มือพัฒนากรในการส่งเสริมชุมชนแห่งความเกื้อกูล.** กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

เครือข่ายวิชาการเพื่อการปฏิรูป. (2556). **รายงานภาพรวมปัญหาที่ดินและแนวทางแก้ไข.** สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2562, จาก http://v-reform.org/v-report/

ทวีศักดิ์ นพเกษร. (2551). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม 1: คู่มือปฏิบัติการการวิจัยประยุกต์เพื่อพัฒนาคน องค์กร ชุมชน สังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา: ชมรมพยาบาลชุมชนแห่งประเทศไทย.

เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ตติกจ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). **การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความและการหาความหมาย.** นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปุรินทร์ นาคสิงห์, กังสดาล เชาว์วัฒนกุล, ชลิตา บัณฑุวงศ์ และ อังกูร หงส์คณานุเคราะห์. (2560). ชนบทที่เปลี่ยนผ่านและการปรับตัวในการด ารงชีพของเกษตรกร: กรณีศึกษา “ชุมชนเกษตรกรรม” ที่ จ.นครปฐม. **วารสารวิจัยสังคม, 60**(2), 77-106.

เพ็ญศรี ฉิรินัง และ วรสิทธิ์ เจริญพุฒ. (2559). การพัฒนาชุมชน: แนวคิด ขอบข่าย และหลักในการปฏิบัติของนักพัฒนา. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2**(2), 89-99.

วริพัสย์ เจียมปัญญารัช. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรอินทรีย์ของไทย: บทเรียนจากเกษตรกรรายย่อย. **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20** (มกราคม – ธันวาคม), 199-215.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างไรให้อยู่รอดและยั่งยืน?: บทเรียนจากนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. **วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 5**(2), 60-71.

สำนักงานจังหวัดอุดรธานี. (2561). **แผนพัฒนาจังหวัดอุดรธานี (พ.ศ.2561-2564).** อุดรธานี: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดอุดรธานี.

สุภางค์ จันทวานิช. (2552). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาตีพิมพ์บทความ

1. ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่เคยผ่านการเผยแพร่ที่ใดมาก่อน
2. ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
3. ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องเป็นบทความที่มีคุณค่าทางวิชาการ เกิดขึ้นจากผู้เขียนได้ทำการทดลอง สร้างสรรค์ สังเคราะห์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานโดยตรง หรือเป็นบทความที่เสนอถึงความคิด หรือหลักการใหม่ที่เป็นไปได้และมีทฤษฎีสนับสนุนอย่างเพียงพอ มีประโยชน์ต่อการศึกษาและการวิจัย
4. ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่นหรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือปราศจากการอ้างอิงที่ถูกต้อง
5. ผู้เขียนต้องจัดเตรียมต้นฉบับตามรูปแบบตามข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับอย่างเคร่งครัด
6. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของบทความที่ส่งตีพิมพ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว
7. บทความจะต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากกองบรรณาธิการและการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์บทความละ 2 ท่าน

การเตรียมต้นฉบับ

ทางกองบรรณาธิการยินดีรับตีพิมพ์ผลงานวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ ตัวอักษรสีดำ พิมพ์ในกระดาษขาว ขนาดมาตรฐาน A4 และไม่มีเส้นบรรทัด การตั้งค่าหน้ากระดาษ เว้นขอบบนและขอบซ้าย 3.81 ซม. ขอบล่างและขอบขวา 2.54 ซม. มีความยาวไม่เกิน 15 หน้า และใช้ระบบการอ้างอิง APA

รูปแบบและขนาดตัวอักษร

ส่วนประกอบบทความ	บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Font: TH SarabunPSK)	
	ขนาดตัวอักษร	ลักษณะตัวอักษร
ชื่อเรื่องภาษาไทย	16 [กึ่งกลางหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ	16 [กึ่งกลางหน้ากระดาษ]	ตัวหนา/ตัวพิมพ์ใหญ่
ชื่อผู้เขียน และผู้เขียนร่วม	14 [กึ่งกลางหน้ากระดาษ]	ตัวปกติ
ชื่อหน่วยงานของผู้เขียนบทความ	14 [กึ่งกลางหน้ากระดาษ]	ตัวปกติ
บทคัดย่อ และ ABSTRACT	16 [กึ่งกลางหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
เนื้อหาในบทคัดย่อ และ ABSTRACT	16 [กระจายแบบไทย]	ตัวปกติ
หัวข้อคำสำคัญ	16 [ชิดซ้ายหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
เนื้อหาภายในหัวข้อคำสำคัญ	16 [กระจายแบบไทย]	ตัวปกติ

ส่วนประกอบบทความ	บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Font: TH SarabunPSK)	
	ขนาดตัวอักษร	ลักษณะตัวอักษร
หัวข้อหลักต่างๆ ได้แก่ บทนำ วัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	16 [ชิดซ้ายหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
เนื้อหาภายในหัวข้อหลักต่างๆ ได้แก่ บทนำ วัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	16 [กระจายแบบไทย]	ตัวปกติ
หัวข้อกิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)	16 [ชิดซ้ายหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
เนื้อหาภายในหัวข้อกิตติกรรมประกาศ	16 [กระจายแบบไทย]	ตัวปกติ
หัวข้อเอกสารอ้างอิง	16 [ชิดซ้ายหน้ากระดาษ]	ตัวหนา
เนื้อหาภายในหัวข้อ	16 [ชิดซ้ายหน้ากระดาษ]	ตัวปกติ

การอ้างอิงในเนื้อหาและเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อความทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในเนื้อหาจะต้องมีในส่วนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ และห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อบทความ และให้ใช้การอ้างอิงตามระบบอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยมีรายละเอียดการอ้างอิงดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหา

1.1 กรณีการอ้างอิงเอกสารภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ชื่อสกุลตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ ในเอกสาร เช่น (Voss, 1998) หรือ Voss (1998) แล้วแต่โครงสร้างประโยค และ ในกรณีที่ผู้นิพนธ์มากกว่า 3 คนขึ้นไป (Paul et al., 1999) หรือ Paul et al. (1999)

1.2 กรณีการอ้างอิงเอกสารภาษาไทย ให้ใส่ชื่อและนามสกุลของผู้นิพนธ์ ตามด้วยปี พ.ศ. เช่น (กริช สืบสนธิ์, 2545) หรือ กริช สืบสนธิ์ (2545) และ (ดำรง สืบสกุล และคณะ, 2550) หรือ ดำรง สืบสกุล และคณะ (2550) ในกรณีที่ผู้นิพนธ์มากกว่า 3 คนขึ้นไป

1.3 การอ้างอิง กรณีที่มีเอกสารมากกว่าหนึ่งชื่อเรื่อง โดยผู้แต่งคนเดียวกันและพิมพ์ปีเดียวกันควรกำหนดอักษร ก ข ค... กำกับไว้ที่ปี พ.ศ. ด้วย สาหรับเอกสารภาษาไทย เช่น สุทัศน์ ยกส้าน (2529ก) หรือ (สุทัศน์ ยกส้าน, 2529ก) และอักษร a, b, c, ... สำหรับภาษาต่างประเทศ Jackson (2009a) หรือ (Jackson, 2009a)

1.4 การอ้างอิงเอกสารมากกว่าหนึ่งรายการในวงเล็บเดียวกัน ให้เรียงลำดับตามตัวอักษร โดยคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค “;” ไม่ต้องเว้นหน้าเครื่องหมายนี้ แต่ให้มีหนึ่งเว้น 1 ตัวอักษรวรรคหลังเครื่องหมาย เช่น (เยาวนุช แสงยนต์, 2551; สุพาดา อินทรานุกูล, 2545) และ (Kartner, 1973; Kartner & Russel, 1975)

1.5 การอ้างอิงเอกสารที่ผู้แต่งเป็นสถาบัน ในการอ้างอิงทุกครั้งให้ระบุชื่อเต็มของสถาบัน เช่น ธนาคารกรุงไทย จำกัด (2542) หรือ (ธนาคารกรุงไทย จำกัด, 2542) หรือ สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2545) หรือ (สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2545) อนึ่ง หากชื่อสถาบันนั้นยาวและมีชื่อย่อ ในการอ้างอิงครั้งแรกให้ระบุชื่อเต็มของสถาบัน และให้มีชื่อย่อในวงเล็บตรง ส่วนในการอ้างอิงครั้งต่อๆ ไป ให้ระบุชื่อย่อของสถาบัน ดังตัวอย่าง

การอ้างอิงครั้งแรก (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม [ส.ป.ก.], 2542) การอ้างอิงครั้งต่อๆ ไป (ส.ป.ก., 2542)

การอ้างอิงครั้งแรก (Food and Agriculture Organization [FAO], 1997) การอ้างอิงครั้งต่อๆ ไป (FAO, 1997)

1.6 การอ้างอิงเอกสารที่ไม่ปรากฏนามผู้แต่งให้ใช้คำว่า นิรนาม สำหรับเอกสารภาษาไทย และคำว่า Anonymous สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศแทนชื่อผู้แต่ง เช่น (นิรนาม, 2541) (Anonymous, 1999)

1.7 การอ้างอิงสองทอด ในกรณีที่ไม่สามารถสืบค้นจากเอกสารต้นฉบับ ต้องสืบค้นจากเอกสารที่ผู้อื่นได้อ้างอิงไว้ (Secondary Source) เขียนโดยการอ้างอิงโดยระบุชื่อผู้แต่งต้นฉบับ (Original) ที่ผู้อื่นนำมาอ้างอิงต่อในกรณีหนังสือของ ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล (2543) ให้ระบุชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ ตามด้วย “อ้างใน” สำหรับเอกสารภาษาไทยหรือคำว่า “cited in” สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ แล้วระบุชื่อผู้ที่นาผลงานนั้นมาอ้างอิง เช่น (McCracken, 1996 อ้างใน ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล, 2543) หรือ (สุภาพ ฉัตราภรณ์, 2542 อ้างถึงใน จรุวรรณ์ พฤกษติกุล, 2549) (Campbell and Stanley, 1969 cited in Gay, 1992)

1.8 การอ้างอิงเอกสารที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ในตำแหน่งที่ต้องระบุปีที่พิมพ์ ให้ระบุ ม.ป.ป. สำหรับเอกสารภาษาไทย เช่น (สถาบันอินทรีย์จันทรสถิตย์เพื่อการค้นคว้าและพัฒนาด้าน พืชศาสตร์, ม.ป.ป.) และ n.d. สำหรับ เอกสารภาษาต่างประเทศ เช่น (Miller, n.d.)

2. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

2.1 หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./(ปีพิมพ์)./**ชื่อเรื่อง**./ครั้งที่พิมพ์ (ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./
/////////สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่างเช่น

สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา. (2546). **กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุดทอง.

ภิญโญ สาธร. (2521). **หลักบริหารการศึกษา.** กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

Cogan, J. J. (1986). **Global Education: An Interview with John J. Cogan.** Teaching and Learning Elementary Social Studies. Boston: Allyn and Bacon, Inc.

2.2 บทความจากวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./**ชื่อวารสาร,/ปีที่**(ฉบับที่),/
/////////เลขหน้าที่ปรากฏ.

ตัวอย่างเช่น

สายสนม ประดิษฐ์ดวง. (2541). ข้าวกล้องและรำข้าว-อาหารป้องกันโรค. **วารสารอุตสาหกรรมเกษตร, 9**(2), 38-41.

ณรงค์ ศรีสุวรรณ สุรพล เจริญพงศ์ และพิชัย วิชัยดิษฐ์. (2539). คุณสมบัติของชุดดินที่จัดตั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดิน. **เอกสารวิชาการกองสำรวจและจำแนกดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2**(12), 12-18.

Nguyen, H. V., Dommel, H. W., & Marti, J. R. (1997). Direct phase-domain modeling of frequency-dependent overhead transmission lines. **IEEE Transaction on Power Delivery, 12**(3), 1335-1342.

2.3 รายงานการวิจัย/วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์./(ปีพิมพ์)./**ชื่อวิทยานิพนธ์.**/วิทยานิพนธ์/
/////////ชื่อปริญญา/ ชื่อสถาบัน.

ตัวอย่างเช่น

จีรพร สร้อยสุวรรณ. (2547). **การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายในสถาบันราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกสุขศึกษา ภาควิชาพลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพวรรณ ธีรพันธ์เจริญ. (2546). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

2.4 เอกสารประกอบการสัมมนา/การประชุมทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/**ชื่อการประชุม,/**
/////////เลขหน้าที่ปรากฏ./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่างเช่น

สุชน ตั้งทวีวิพัฒนา และ บุญล้อม ชีวะอิสระกุล. (2533). การใช้เมล็ดทานตะวันเป็นแหล่งโปรตีนและพลังงานในอาหารสัตว์ปีก. ใน **รายงานการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ครั้งที่ 28 (สาขาสัตวศาสตร์และประมง),** หน้า 47-59. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Henderson, S. (1978). An evaluation of the filter feeding fishes, silver and bighead carp, for water quality improvement. In **Symposium on the Culture of Exotic Fishes,** pp. 121-136. Alabama: Auburn University.

2.5 ข้อมูลที่สืบค้นได้จากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง./(ปีพิมพ์)./**ชื่อเอกสาร**./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/จาก/
////////แหล่งที่เข้าถึงได้

ตัวอย่างเช่น

ประสพ รัตนากร. (2548). **ใจเขาใจเรา.** สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2548, จาก http://www.bnn.go.th/files/library/c-a03.htm

Boyles, S. (2001). **World diabetes day has people pondering their risk.** Retrieved November 16, 2001, from http://my.webmd.com/content/article/1667.51328

2.6 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ชื่อ-สกุลของผู้ให้สัมภาษณ์./(ปี,/วัน/เดือนที่สัมภาษณ์)./
/////////ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์ (ถ้ามี), ชื่อหน่วยงานหรือที่อยู่ผู้ให้สัมภาษณ์.
สัมภาษณ์.

ตัวอย่างเช่น

สมควร ดีประเสริฐ. (2543, 12 เมษายน). ราษฎร. หมู่บ้านโนนม่วง ต.ศิลา อ.เมือง จ.ขอนแก่น. **สัมภาษณ์.**

Chindaprasert, P. (1999, August 20). President. Khon Kaen University. **Interview.**

การส่งต้นฉบับ

สามารถส่งต้นฉบับผลงานออนไลน์ได้ที่ https://ms.udru.ac.th/msjournals/ และสามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
อาคาร 3 เลขที่ 64 ถนนทหาร ตำบลหมากแข้ง
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000
โทรศัพท์: 042-211040 ต่อ 1160 โทรสาร: 042-211069

งานวิจัยและบริการวิชาการ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
อาคาร 3 เลขที่ 64 ถนนทหาร ตำบลหมากแข้ง
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000
โทร : 042-211040 ต่อ 1160 โทรสาร : 042-211069
E-mail : ms@udru.ac.th
Website : http://ms.udru.ac.th/msjournals